BIBLIOTECA ZIARULUI
UNIVERSUL

V. Demetrius

Nr. 5

VIEŢI SDROBITE

ROMAN

BUCUREŞTI
EDITURA SOCIETĂŢII ANONIME „UNIVERSUL"
Strada Brezoianu No. 11
1926

www.dacoromanica.ro

BIBLIOTECA ZIARULUI
UNIVERSUL

V. Demetrius

Nr. 5

VIEŢI SDROBITE

ROMAN

BUCUREŞTI
EDITURA SOCIETĂŢII ANONIME „UNIVERSUL"
Strada Brezoianu No. 11
1926

www.dacoromanica.ro

DE ACELAŞ AUTOR

MINERVA

LUCRĂRI ORIGINALE:

„*Versuri*", 1901, vol. epuizat;
„*Treble rupte*", versuri, vol. epuizat;
„*Puterea vrajilor*", nuvele, ed. III-a;
„*Tinereţea Casandrei*", roman, ed. II-a;
„*Sonete*", vol. epuizat;
„*Cântareaţa*", nuvele premiate de Acad. Rom., ed. II-a, edit. H. Steinberg;
„*Canarul Mizantropului*": versuri premiate de Acad. Rom., vol. epuizat;
„*Şcoala prot. Episcopului Gherasim*", nuvele, ed. III-a, edit. H. Steinberg;
„*Dragoste neîmpărtăşita*", nuvele, vol. epuizat;
„*Strigoiul*", povestiri fantastice (folklor prelucrat), edit. H. Steinberg;
„*Oraşul Bucuriei*", roman, edit. „Universala", Alcalay & Co.
„*Matei Dumbrăvău*", sfârşitul romanului „*Oraşul Bucuriei*", (ambele vol., lei 35);
„*Păcatul Rabinului*" roman, edit. Casa Şc. (lei 7.50);
„*Domnul Colonel*", roman, edit „Universala", Alcalay & Co.;
Pentru părerea lumii", nuvele (lei 12), edit. Socec & Co.;
„*Domnul Deputat*", roman, edit. „Universala", Alcalay & Co.;
„*Povestiri şi poveşti*", (lei 15), edit Cartea Rom.;
„*Vagabondul*" nuvele, edit. Casa Şc.;
„*Unchiu Năstase*", roman, edit. Socec & Co.;
Fecioarele", versuri, edit. „Universala", Alcalay & Co., lei 35,
„*Norocul cucoanei Frosa*", nuvele, lei 40.

TRADUCERI:

„*Floare de Mai*", roman, de Blasco Ibanez, edit. „Universala" Alcalay & Co.;
„*Leonardo da Vinci*", „*Invierea Zeilor*", „*Gioconda*", roman în trei volume de Dimitrie de Merejkovschi, edit. Socec & Co.
„*Sub cerul Parmei*", („La chartreuse de Parme"), roman de Stendhal, în două volume, edit. Socec & Co.;
„*Petru cel mare*", roman de Dimitrie Merejkovschi.

www.dacoromanica.ro

VIEȚI SDROBITE

— ROMAN —

Incet, trenul se opri. Locomotiva pufăi, parcă-şi da duhul, — hotărît că nu mai putea merge! De-o săpătămână încheiată se târîse, balaur trândav, de pe câmpiile Siretului până aci, la un kilometru departe de Gara de Nord.

De zeci de ori stătuse, neputincioasă: îi fuseseră cercetate cu deamănuntul mădularele betege: fusese îndopată cu lemne, cu cărbuni, după cum se găsia, ca să le schimbe în jăratic şi 'n abur, şi-acum, la doi paşi de ţinta cea de căpetenie, unde s'ar fi putu' cspăta cumsecade şi tămădui poate, istovise, înţepenise.

Puternica, sprintena locomotivă de odinioară, simbol de datorie împlinită desăvârşit, spintecătoarea văzduhului, înghiţitoarea de spaţiu, alergătoarea, gata să sboare parcă, nu-şi mai cunoştea, nu-şi mai amintea destoinicia, îmbătrânită, damblagită. Nu-şi mai cunoştea staţiile, şi le înmulţise, — parcă ar fi mers pe roate pătrate, aşa rămânea oriunde înţelenită locului.

Da, şi i se şi ceruse o muncă nesăbuită! Nu avusese odihnă; nu fusese îngrijită, adăpată cu grije, şi cărase, cărase! cărase milioane de ocale de carne omenească, peste puterile ei de urias şi de maşină cu încheeturi, cu şurupuri, cu obezi, arsă de foc, însufleţită de abur şi de clocot.

Şi-acum, cât puhoi omenesc era înghesuit în cămările acăţate de ea! Se întorceau la căminuri resturi de armată, funcţionari, inşi fugiţi numai de spaimă, din Capitala ce avea să fie ocupată milităreşte de inamic.

www.dacoromanica.ro

Om de om se strivia în vagoane, pe culoare, pe platforme, pe scări, pe tampoane. şi un furnicar întreg tăbărîse pe acoperişuri. Clasele îşi pierduseră numerele. Nimeni nu mai ţinea seamă unde răzbeşte. unde se aciuiază, în zorul îmbulzelii şi în dispreţul tuturor deosebirilor. Odată cu încheerea păcii cu Germanul şi cu venirea apoi a armistiţiului, hotărît aducător de pace, soldaţilor nu le mai păsa de ofiţeri, înăcriţi împotrivă-le, martori ai revoluţiei ruseşti, ai prăbuşirii cârmuirii şi rangurilor.

In tren: nici canapele, nici bănci, nici geamuri la ferestre, — ferestre desfundate, ca la casele pustii şi în ruină, la toate clasele deopotrivă de murdare, de batjocorite.

Dela Ciutila, toată îngrămădita mulţime, aşa trudită cum era, de nopţi nedormite, de strânsoarea înghesuelii, de duhoarea coclită sau râncedă a respiraţiilor multe, se scutură, se trezi. şi voi să vadă, să zărească, barem de departe, Bucureştii.

Prăfosul, noroiosul Bucureşti, cu străzile alandala, înghetat în vremea iernii, înăbuşitor vara, se înfrumuseţase în amintirea celor ce plecaseră din el de doi ani; fusese alintat, deavalma cu cei dragi, lăsaţi acasă, cu pacea, cu tihnă, cu vechile obiceiuri şi tabieturi. Li se năzăria tuturora ca un liman, ca un pământ al făgăduinţei. Belşugul lui, înlesnirea traiului, femeia dorită, zarva din el niciodată primejdioasă, trecere de vreme, haz de multe ori, mulţumirea tuturor capriciilor, fără să facă moarte de om careva, toate acestea împodobiau Capitala, o divinizau.

Vasile Boteanu, desfăcut din ghemul de oameni, eşit val vârtej din împinsoarea lumii, ce voia să coboare din vagon, fără să aşteaste o clipă, întoarse capul spre tren, i se păru că a uitat ceva.

Ridică greu pleoapele. cu două silinţe: ca să-şi aducă aminte ce ar fi putut uita şi ca să vadă trenul, în care călătorise vreme de-o săptămână, nedormind decât cu capul rezimat în neştire pe umărul altuia, nespălat, hrănit pe apucate şi pe sponci.

De ce mai voia să vadă hodorogita căruţă, nu-şi da socoteală. Fantazie ciudată, a unei minţi istovite! Pe negândite

www.dacoromanica.ro

omul se porni iarăș la drum, luat de pâlcul negru al celorlalți, către calea Griviței.

Nu uitase nimic alta, Vasile Boteanu, decât cea mai obișnuită ispravă, aceea pe care o făcea dela vârsta de un an, cu ușurință, fără să cugete, tot așa cum își purta mâna, cu solzi de murdărie pe ea, la genele cleioase, la gură, ca să îmbuce. Uitase să meargă, să calce, să pășiască!

Incetata minte îl călăuzia bine, dar picioarele nu se mai supuneau ca unelte istețe și supuse. Omul suferia de mișcarea lor.

Privi în juru-i la mulțimea de tovarăși. Toți, dar toți, se clătinau, mergeau șoldii, cu picioarele ca desperechiate, ghebosați, se loveau unul de altul. Păreau beți, păreau zănatici!

Indelungata ședere în striviala nemișcării le înțelenise furca trupului. Fireștile scule de umblat își pierduseră volnicia și deșteptăciunea, se prostiseră!

Boteanu se gândia că altădată ar fi râs cu hohote de oameni călcând așa, schimonosiți de umblet ca într'o bezná și cu mădulare de lemn. Acum însă nu avea putere să râdă. Nu poate râde un om sleit de vlagă, cu mintea împăejenită.

Trist, desgustat, Vasile se uita mereu la pașii de nebun ai celor din aintea sa și înota și el cu picioarele, de zor, mai departe, către casă.

— Iată că suntem acum și la București!... dădu din cap, un om potrivit la statură, ca și Boteanu, cu mustața roșcovană, îmbrăcat milităreşte. Ne-a ajutat Dumnezeu!... Credeam că are să-mi plesnească inima de emoție, când voiu intra în Capitală.

Vasile își aduse aminte că-l cunoștea de mult, pe cel care-i vorbia și mergea în pas cu el: era Hermann Goldenberg, vopsear, negustor mic, pe undeva prin calea Văcărești. Slăbi mersul, — acum se mai împiciorogase, — și, la răstimpuri, schimba câteva cuvinte.

Nu se întrebau de unde vin: ca să nu afle aceleași și aceleași suferințe: foame, neodihnă, murdărie, boale, moarte, hoții și privilegiați, învârtiți. Măsurându-se unul pe altul, văzuseră că erau amândoi dintre cei cari au îndurat din plin greutățile vremii. Cu învierşunare, doriau, voiau să uite!

www.dacoromanica.ro

Năzuiau să se trezească în vechiul lor pat, de doi ani părăsit, între nevastă, copii şi să reia fără nici o suvenire viaţa de altă dată, dinaintea războiului. Să reia seninele ocupaţii de odinioară !

A ! fireşte, nu după întâia noapte sau zi, ci după mai multe, de odihnă adâncă, de somn neturburat de sgomot şi de grije, somn îndelungat, şi după multe spălături peste toată carnea aceea omenească, plină de înfiorare, de suferinţe, obidită ca o sdreanţă de opincă desfundată, prin noroi şi prin sloată, suptă de păduchi, râcâită, greblată cu mânie de unghiile crescute ghiare! Numai după mult somn, multă spălătură şi hrană caldă, gustoasă, aburind în farfuriile albe, avea să se poată uni şi lega bine capetele vieţii de acum, însfârşit bună, de aceea de altă dată.

Tovarăşii trecură prin dreptul gării de Nord şi băgară de seamă schimbarea ce se înfăptuise : intrarea din calea Griviţei spre gară se lărgise mult, în pofida unei grădini, şi tramvaiul electric venia acum până în faţa gării. Intorşii din pribegie stătură câtva, ganditori :

— Ţi-aduci aminte, domnule Goldenberg ? tramvaiul electric se opria în strada Polizu. Nemţii l'au împins unde trebuia.

— Oameni practici ! Cine ştie ce cărau ei ! Nu l'au făcut de dragul nostru.

— Adevărat ! Dar o să ne folosească şi nouă ! Eşti tare ostenit ? întrebă Vasile.

Hermann, scârbit, dădu din cap, fiindu-i silă să mai răspundă da, ca şi cum n'ar fi fost în stare cu o vorbă sau cu două, să mărturisească osteneala lui.

— Hai, să intrăm... Poate găsim ceva de mâncare. O ţuiculiţă, şi încă n'ar strica.

— Să ne odihnim, domnule ofiţer, pe câte un scaun, murmură Goldenberg.

In galantarul băcăniei şi cârciumei erau o sumedenie de pungi de hârtie, pline.

— In locul atâtor bunătăţi, uită-te, domnule Goldenberg !... Ce să fie în pungile astea ?

Goldenberg se uită de-aproape :

www.dacoromanica.ro

— Cărbuni, mangal, închipueşti-ţi, domnule Boteanu! E mizerie neagră şi în Bucureşti!

Intrară. Prin rafturile mai mult goale erau felurite surogate. Intr'un sac cu buzele răsfrânte, supărat parcă, în loc de orez, era arpăcaş.

Cerură câte o ţuică, scotocind cu ochii încăperea mâhnită. Se lăsară pe o bancă, mai în fundul localului. Un băetan le aduse băutura

— Dă-ne ceva lângă ea! glăsui Vasile. Masline, salam, caşcaval, icre!

Băiatul holbă ochii, zâmbi dulce, parcă zicea: „Glumeţi muşterii!"

— Nu este, băigui el.

— Nici pâine nu aveţi?, tresări Hermann.

— Să întreb pe jupânu! îşi prelinse flăcăiandrul privirea pe feţele colbuite, ale celor doi oameni.

Patronul se apropie.

— Dumneavoastră veniţi din Moldova... Şi eu am picat acum două săptămâni. Am ceva, — pentru casa mea. Chiftele. Se găseşte carne cu greu... Se tae la puţul lui Crăciun, afară din oraş. Dar am o pâine!... plescăi din buze cârciumarul, jimblă de-a noastră, de Bucureşti, grâu curat de-al ţării!

— Nu mai spune! se însufleţi la privire Goldenberg.

— Adu, camarade! se rugă şi Vasile Boteanu.

Când văzură pită albă, pufoasă, proaspătă, rumenă şi lucitoare la coaje, obosiţii oameni se întinseră depe scaunele lor, îşi lungiră gâtul, ochii le străluciră, îşi trecură limba, desgustată până atunci, pe buzele ofilite.

— E jimblă adevărată! strigă Vasile.

— E jimblă, domnule, zău! strigă Hermann. Să trăeşti, negustorule, îl mângâe pe haină, pe crâşmar. E pentru noi toată, nu'i aşa?

— Se'nţelege! Poftiţi. Vă aduce şi chifteluţele. Aveţi o jumătate de jimblă aci!...

— Să ne aduci o litră de ţuică! ceru Vasile.

Fostele cătane împărţiră pe din două pâinea cu scumpătate. Rupând cu mâna din ea, o mângâiau cu ochii.

Li se părea un semn bun, de reîntoarcere la vremea păcii

www.dacoromanica.ro

şi belşugului, pita albă, — ca şi cum fuseseră întâmpinaţi cu ea la coborîrea din tren. Băiatul prăvăliei aduse din greşală o jumătate de kilogram de ţuică. Ei nu luau seama şi beau şi mâncau. Fiecare avea câte o chiftea şi câte un sfert de pâine... albă !

— Ai copii, domnule Boteanu ?

— Am trei ! ce-o fi pe-acasă ? Parcă aş sbura şi-mi vine să mai întârzii. Mă tem ! M'am însurat de tânăr, la douăzeci şi patru de ani. Am un băiat de unsprezece ani, o fetiţă de nouă şi un băieţel de şease. Nu ştii ce e în sufletul meu ! Mi-a fost dor de ei, năpraznic ! Numai dorul m'a ţinut în viaţă ! Şi, domnule Goldenberg, — ne cunoaştem de copii noi, ţi-aduci aminte ? — îţi spun pe conştiinţa mea, că venise un timp, când îmi luasem nădejdea că o să-i mai văd şi începusem.... nu să-i uit ! ci să-i adorm în cugetul meu, să-i aştern în inima mea, ca într'o lacră. Pricepi ? Nu mai credeam nici în păstrarea vieţii mele, nici într'a lor.

Ţuica îi ameţise pe amândoi foştii soldaţi, îi mai înzdrăvenise însă şi-i făcuse vorbăreţi. Tot mai însufleţit, pe bancă alături, sorbind din când în când din ţoiuri, vorbiau şi Vasile urmă :

— Mă gândiam aşa : sunt patru acolo, trei copii şi nevasta ! De toată lumea cealaltă, de neamuri, nu-mi păsa ! Inţelegi ? Sunt patru ziceam. Toţi, nu-i cu putinţă să mai fie în viaţă ! Care o fi murit ? Care ? Voi vedea ! Şi rând pe rând îl socotiam pe vreunul mort — mă pricepi ? — şi-l plângeam. Şi pentrucă mi se părea că trebue să fie unul din patru pierit, şi pentrucă nu ştiam pe care să-l socotesc dus dintre vii, ca să-l uit de acum... Ah ! Aşa : o vreme i-am adormit pe toţi în cugetul meu. Dar iar mi i-am adus aminte !

— Şi ai aflat ceva despre ei ? întrebă Hermann.

— Cred că sunt teferi toţi.. Adică, ştiu eu ? Am scrisoare din partea nevestei, — ea trăeşte, dar parcă mai e ceva...

— Să dea Dumnezeu bine ! închină Goldenberg, ridicând păhăruţul. Şi eu am veşti despre ai mei.

— Să mergem ! grăi Vasile şi plăti toată gustarea.

Era către prânz şi părea în amurg, sub cortul cenuşiu al cerului înorat. Pe uliţe era mişcare. Tulungerii se înfiinţaseră

www.dacoromanica.ro

la colţuri bune de răspântii, pe trotoare. Rar trecea câte o birje, cu muşterii şi aceea, o caricatură de birje: rablă ea, mârţoage hodorogite caii. Mormane de gunoae dospiau din loc în loc.

Intremaţi un pic, mai voioşi, cei doi oameni luau seama la schimbări, cu nepăsarea oboselii şi-a grijii lor amorţite. Vorbiau între ei verzi şi uscate:

— Nu purtai barbă, domnule arhitect.

— Unde te puteai bărbieri cumsecade ? zise Boteanu. Mi-am lăsat-o, de când am fost în tranşee. O s'o rad. Mi-am mai cioplit-o acuma... Am auzit, — se întoarse Vasile, către tovarăşul său, — că Ovreii dumneavoastră, nu s'au purtat frumos, unii.

Goldenberg înfruntă privirea oţerită şi răspunse îndată;

— Nu s'au purtat cum trebue nici toţi Românii dumneavoastră, domnule ofiţer. Asta o ştiţi ?

Vasile se trase de barbă, tare. Nu-i plăcuse răspunsul îndrăzneţ. Se închega o tăcere ursuză între ei. Hermann se temu, că va trebui să se despartă de o veche cunoştinţă, de un ofiţer, de un Român, lăsând să se creadă că el însuşi e un dezertor, un învârtit.

— Eu unul mi-am făcut datoria, borborosi el destul de tare. Fără nici o vină m'au scos în cele din urmă din linia de foc. Am aflat mai apoi, că aşa era ordin. Că nu mai aveau încredere în Ovrei. Şi eu am luat parte la şeapte atacuri la baionetă! O să se descurce lucrurile astea !...

— Da, ar fi bine să se limpezească. De ce să vă urască lumea, dacă este adevărat că sunteţi tot atât de buni Români, ca şi noi !Să vă dea drepturi, atunci, dar numai atunci !

— Şi toţi dezertorii şi toţi trădătorii să fie băgaţi la puşcărie !

— La dubă !

— Dar o să-i vezi, începu să şoptiască Hermann, o să-i vezi, domnule Boteanu, pe mulţi din ei cinstiţi şi înaintaţi. Şi poate o să-i vezi pe unii decoraţi ! Ţine minte vorba mea ! Imi cunosc eu ţara şi pe oamenii ei, râse chitic, în mustaţa-i roşie, Hermann Goldenberg.

Se despărţiră, strângându-şi mâinile, Vasile dând cu tă-

www.dacoromanica.ro

rie din cap, că nu se poate întâmpla cele ce spunea Hermann, că mişeii vor fi daţi judecăţii, că altă lume, numai de dreptate va să înceapă.

Goldenberg o luase pe strada Manea Brutaru; Boteanu merse înainte, văzu ministerul de finanţe—neschimbat; privi în sus şi 'n jos pe calea Victoriei — şi ea aceeaş; îi trecu pe dinainte, ca o vedenie, Palatul Regal, cu steagul fâlfâind de-asupra ceasornicului. Zâmbi, ca la două icoane scumpe, Reginei şi Regelui, atât de greu înfăptuitei Românii Mari. Se văzu pe sine, cel de odinioară, subţiratic şi elegant, oglindindu-se într'o vitrină, plimbându-se prin vălmăşagul liniştit al căii Victoriei, între Palat şi Bulevard.

Intră pe strada Lascar Catargiu, cu nedeslușite gânduri, mijind printre amintiri şi imagini, înegurat puţin de ţuica băută.

Coti în strada Luminii. Aci locuia cumnatu-său, soţul unei surori a nevesti-si. „O fi acasă ? se întrebă Vasile. Cumnată-mea este, de sigur! Aş putea afla, ce fac ai mei, cu o clipă mai de vreme. Nu! Lasă'i! El: o puşlama! Foarte bun băiat înainte, avocat de talent, tot timpul războiului însă n'a făcut decât afaceri. Printr'un minister, printr'un general sau printr'o femee, amanta vre-unui grangure, — nu ştiu! N'a văzut frontul! Goldenberg avea dreptate, cel puţin faţă de cumnatu-meu! Azi e milionar!“

Pe nesimţite, luat de indignare, ajunse înaintea liniilor de tramvai şi a statuii Catargiu. „Puteam să iau tramvaiul“— îşi dădu seama Boteanu.

In strada Cometa, începu să-i bată inima. Cu pieptul înainte începu să calce pripit, avântat. Degetele dreptei începură să frământe nervos inelele bărbii. „Am să-i văd pe toţi! Pe ăl mic, pe ăl mare, pe Julieta! Şi Olga, săraca, ce-o fi făcut cu ei toţi ?... Ce grije pe ea!... Şi spaimă! Din atâta dragoste „să nu aibă parte de mine doi ani!“

O femee îi trecu pe dinainte, un cârd de copii ţipa, încurca trotoarul; oameni treceau în pas rar, dar Vasile Boteanu, zărindu-şi locuinţa de departe, se uita la ea, ca şi cum ar fi fost de sticlă şi ar fi putut vedea înlăuntru ei; n'o mai vedea decât pe ea şi veni întins în curte, ajunse la uşe, o deschise grăbit şi intră.

www.dacoromanica.ro

Din marchiză trecu în sala despărțitoare, pătrunse într'una din odăi, în care fără să-și dea seama auzise glasuri.

Nevastă-sa era acolo! Era înaintea lui! Vasile o privi, — o masă îl despărția de ea. Femeia, când se deschisese ușa, abia ridicase capul. Acum se uita la bărbatul ei, cu ochii holbați.

El socotise că o va lua în brațe, că o va săruta de o sută de ori, pe ea și pe copii, Florea, copilul cel mic, de șase ani, era și el de față, — iată-l!

Soția își privi bărbatul, câteva clipe nedumerită, apoi îngrozită. Brațele ei voiau să se înalțe, pieptul i se ridică de odată și brațele căzură din dreptul umerilor, până unde se ridicaseră. Pleoapele femeii se închiseră peste imagina sigură dinaintea ei, a soțului.

— Vasile! țipă ea, se dădu pe spate, răsturnându-se, leșinată de emoție.

Bărbatul voise să vorbiască, și nu putuse. Văzându-și nevasta căzând, se desmeteci din înțepenirea sa. O ținu să nu cadă buștean. O așeză pe canapea, când un țipăt subțire și ascuțit îi sfredeli urechile. Copilul, Florea, neștiind de fel cine e omul acela negru-cenușiu, bărbos, din pricina căruia maică-sa țipase, căzuse, avea să moară poate, era înfricoșat, tremura tot și, îndrăzneț, se repezise în cele din urmă la taică-său, și-l lovise cu pumnul.

Apoi, prinzând și mai mult curaj, îl trase de o mână pe omul străin, ca să-l dea la oparte.

— Ce cauți aici, hoțule? Te spun la Nemți! Te spun lui Franț!

Fără să culeagă cele ce îngăima copilul, lăsându-se smucit de mână, Vasile zise, purtând de grije mai departe leșinatei, descheind-o la piept:

— Prostuțule!, nu-l mai cunoști pe tăticu?

Dar nici băiatul nu lua seama la vorbele omului urît și cu barbă murdară, galbenă ca tutunul mahorcă.

www.dacoromanica.ro

ȘOAPTELE GREȘELII

Boteanu dădu buzna, în cele din urmă, la bucătărie. Voia s'o cheme pe servitoare, ca să-și îngrijească stăpâna. Se temea că Olga, trezindu-se, și văzându-l lângă ea, s'ar spăimânta și ar leșina iară.

El avea să dea fuga până la o frizerie, dela care avea să se întoarcă ras, cu mutra de odinioară, pecât se putea. Copiii îl tăcuse, dar se uita la el posomorît.

— Tot tu ești, Paraschivo! se miră Boteanu, găsind înaintea mașinii de gătit, pe bucătăreasa luată în serviciu cu vr'o șase luni înainte de plecarea lui la război.

Fără multă strădanie, după ce-l priviseră un crâmpei de vreme, ochii Paraschivei se bucurară, îl cunoscură. Femeia își duse un colț al șorțului la gură, ca și cum trebuia să se șteargă, pentru a vorbi din toată inima, și zise luminată la chip:

— Bine-ați venit, domnule!

— Ascultă, Paraschivo! se grăbi stăpânul să lepede vorbele ce le pregătise, — conița a leșinat, e întinsă moartă pe canapea

Servitoarea se și porni. Boteanu, urmând-o, rostia mai departe:

—Nu m'a cunoscut. Eu dau fuga la bărbier, să-mi dau jos barba, care a speriat-o. Pe urmă să pui de scăldat. Să-mi pregătești baia...

Paraschiva îl cunoscuse. După voce, poate! Și totuș parcă nu, căci îl privise mult și numai după asigurările privirii, înțelesese cine este. Găsise în figura lui, sub toată noaptea și sălbătăcia bărbii, acel ceva caracteristic, care deosebește un chip de toate chipurile celelalte. Il recunoscuse și Olga, dar mai greu. Și se îngrozise, ca și cum văzuse în ruină, ceeace fusese păstrat în amintirea ei frumos, apropiat, simpatic.

Cum visase el să fie primit! Cu chiote de fericire, unul căzând în brațele altuia; toți cinci strânși unul într'altul, un mănunchi legat și scuturat de iubire, de bucurie, un sfert de ceas! udat de lacrămi, în ciripit de sărutări și de alintări!

Ce nerozie să viseze omul, și cum nu poate bietul om,

www.dacoromanica.ro

chiar dacă a călcat pe mâni sburate din umăr, pe gâturi gâlgâind de sânge, în măruntae omeneşti, chiar dacă a ucis, da! nu poate să se păstreze la clipa de faţă, să-şi adaste ziua de mâine fără închipuire! Nimic nu-l tămădueşte pe om de plăsmuire, de nemernicul de vis!

Boteanu se opri la o frizerie din strada Primăverii. Pe când briciul lucra, omul se gândia necurmat acasă! Nu-şi văzuse copiii... Ce făceau fata şi Mitică, băiat de liceu acum, poate!... In casă, parcă nu se schimbase nimic. Toate lucrurile erau la locurile lor. Poate că nu luase el seama bine... Nici n'avusese când! Dar şi dacă lipsia ceva, ce însemnătate avea? Sufletele, sufletele să fie aceleaşi, să nu se fi pierdut ceva din apropierea dintre ele, din dragostea lor, unul pentru altul... Doi ani trecuseră, de când copiii nu mai aveau tată, de când soţia nu mai avea bărbat. O întreagă epocă, trecătoare, fireşte Dar nu simţi vremelnicia unei epoci, decât după ce ai trăit-o. Ai simţământul că se statorniceşte. Te face să crezi aşa, desnădejdea, repetarea zi cu zi a aceloraşi întâmplări, piedici, da. Eşti înclinat să crezi aşa, şi atunci când îţi prieşte. Cei care făceau strălucite afaceri, când alţii piereau în lupte şi'n spitale, doriau să se prelungească războiul şi ajungeau să-l creadă nesfârşit.

Vasile îşi aduse aminte şi dealtceva. Avusese şi el un roman, — Marieta, sora de caritate. Fusese rănit pe front, şi-l îngrijise ea, apoi..

Bărbierul isprăvise, îi ura „să vă fie de bine!" vorbe care dobândiau înţeles de astădată. Boteanu se uită în oglindă, cu încordare, curios.

Părea mai tânăr acum. Era curat la faţă; se păstrase obrazul sub câlţul des al bărbii neţeselate. Omul căuta să afle dacă seamănă leit cu cel de altădată, cu civilul, care începea iarăş să fie, cu arhitectul Vasile Boteanu.

Se găsi palid, slab, trecut oleacă. „Am vestejit! se gândi el. Atâta sânge, cât am văzut, mi l'a stors picătură cu picătură pe al meu". Şi îşi aduse aminte, cum îl răsturnase, cu un glonţ de revolver, peste o movilă de pământ, dela buza unui şanţ inamic, pe un Neamţ mare, bălan, cu ceafă albă, şi cu barbă...

www.dacoromanica.ro

Indrumându-se către casă, Vasile se simţi de odată foarte ostenit. Ii era somn de-i cădeau pleoapele. Emoţia revederii a lor săi îl ostenise şi ea, după ce îl trezise cu tăria narcoticelor.

Acum nevastă-sa îl zărise depe fereastră. îl aştepta. Milică, băiatul lui cel mare, îl primi din marchiză, sări de gâtul lui, iar Olga nu pregetă să se apropie şi ea. Soţ şi soţie, cu ochii uzi, se sărutară.

— Acum te cunosc! Cum m'am speriat de barba ceia sălbatică! Nu mai erai tu!

— Dar unde e Julieta? întrebă Vasile, şi îl luă în brate pe Florea, râzând cu drag de mutra lui, încă prelungă de mirare, de privirea lui neîncrezătoare.

— Pupă-mă! îl pofti tata pe micuţ.

Copilul se supuse, neştiind însă dacă omul acesta e tot cel de adineaurea, ăl cu barbă.

Se aşezase masa. Trecură în sufragerie.

— Unde e Julieta? N'o aşteptăm şi pe ea?

Repede, pentrucă i se mai pusese odată întrebarea, Olga răspunse:

— Nu. E la soră-mea... N'am ştiut că vii!

Paraschiva aduse la masă. Lui Florea nu-i plăcea primul fel de bucate. Vasile îl sărută pe mofturos şi îl aşeză lângă el.

— Mi-e mai mult somn decât foame. Sunt tâmpit de neodihnă! Mă culc pe canapea, pentrucă nu sunt destul de curat... Dar să nu crezi că... am ceva gângănii pe mine! zâmbi nevesti-si, Vasile.

Hotărît să doarmă, de cum încredinţă capul odihnei şi închise pleoapele, începu să viseze şi, numai decât, simţi că se prăbuşeşte într'un abis, în beznă. Nu mai visă, dormi ca un bolovan sub o movilă de pământ.

Olga îşi luase copiii de mână şi-i dusese în camera lor. Le şoptise să nu facă sgomot. Băeţii ieşiră pe afară. Muma rămase singură.

„Dece m'am îngrozit? se întreba ea. Dacă l-am cunoscut, dece mi-a fost frică? Dacă nu l-am cunoscut, cu atât mai puţin! Nu-l mai aşteptam? Nu mă pregătisem în destul sufleteşte, ca să-l văd? Imagina lui nu se ştersese cu desăvârşire din ochii mei! Ce n'am văzut, sau am văzut în faţa aceea ca

www.dacoromanica.ro

pământul, bărboasă, de-am leşinat de spaimă ? Ce mi se năzărise ? Ciudat lucru ! Mai întâi te sperii sau te bucuri, şi apoi afli pricinile emoţiei tale, — dacă le afli ! Şi aproape tot ce faci, cele mai însemnate fapte, necugetate mai dinainte, afli mai târziu dece le-ai săvârşit, le motivezi, iar în deobşte le scuzi !"

Femeia începu să perindeze în minte tot ce se petrecuse din ajunul ocupaţiei germane. Bărbatul îi fusese mai de demult mobilizat. Cu atâtea mişcări de trupe, cine ştie unde se găsia. Se vorbia de prăpăd ; oştile româneşti fuseseră sdrobite. Toată lumea civilă se pregătia să plece în Moldova, iar de-acolo poate în Rusia ! Se temeau să stea pe loc, mai ales de Bulgari, de Unguri şi de Turci, socotindu-i că dau foc caselor, ucid, pradă, pângăresc. Nu se presupunea că Germanii ar putea şi ar voi să-şi oprească tovarăşii de sacrificii şi de victorie, dela petrecerile, dela răzbunările lor.

Olga fusese la socrii ei, ca să-i întrebe ce să facă ? Aceştia nu plecau nicăiri. Aveau să stea în casa lor, nu pricepeau să pribegiască în necunoscut, să nu ştie unde vor dormi şi mânca Aci, puteau să fie jefuiţi odată, de nouă ori, dar tot avea să le rămână o cămăruţă a lor, numai a lor, a amândorora. Olga, şi ea, să nu cumva să plece ! Cu trei copii mici, o tânără fragedă ca ea, în vagoanele ticsite, ferească Dumnezeu! Bătrânii auziseră de copii aruncaţi pe fereastră din tren, striviţi în îmbulzeală, morţi de năduf !

„Dar când ai aflat, mamă, nenorocirea asta ?" întrebase Olga pe soacră-sa. „Eri chiar a venit un om pe jos, de dincolo de Buftea ; a sărit din tren, că nu mai putuse suferi !" zisese bătrâna... „Şi nu ştii ? urmase ea ; du-te repede acasă ! Nemţii vin chiar acum. Nu mai porneşte nici un tren din gările noastre !"

Era adevărat. Lumea se împuţinase pe uliţe. Plecaseră jumătate din Bucureşteni, iar cei rămaşi se ascundeau pe semne. Ici colo, la câte o fereastră, câte un bătrân, câte un copil, se trudia, cu fruntea lipită de geam, să vadă până 'n capătul străzii. Olga veni într'un suflet acasă, unde o aşteptau îngrijoraţi copilaşii, Paraschiva. Mai avusese o servitoare şi-i dăduse drumul, din economie.

www.dacoromanica.ro

Cu copiii, cu bucătăreasa, se urcă în pod. Luminară locul întunecat, făcură culcuşuri bune, întinzând pe jos aşternuturile. Se gândiau să-şi gătiască acolo. Copiii începură de grabă să petreacă de minune. Se jucau deavaţascunsele pe după grinzi, pe după mobilele cărate acolo spre păstrare. Inchipuirea copiilor e mai rodnică într'un pod, decât într'un palat.

Prin Paraschiva, pe care tot fusese nevoită Olga s'o trimeată după pâine, după ce te miri ce, muma aflase că Nemţii au venit, că e linişte de cimitir în oraş, că până acum nu s'a întâmplat nimic şi că veneticii vor fi găzduiţi prin casele oamenilor.

Zile de aşteptare şi mai încordate şi mai îngrijorate urmară. Intr'o zi, Paraschiva o chemă pe cucoană. Un domn ofiţer voia să-i vorbiască. Servitoarea îl poftise în casă.

Abia stăpânindu-şi bărbia să nu tremure, cu picioarele moi, Olga se ivi înaintea Germanului, care se ploconi respectos şi ridică apoi capul! „Onorată doamnă, vorbi el nemţeşte, cu voia dumneavoastră, aş voi să locuesc aci".

Atâta limbă germană Olga ştia, învăţase la călugăriţe. Dar nu găsia cuvinte, ca să răspundă, şi nici nu ştia ce. Ingăimă atât: „da, înţeleg, mă rog!". Ofiţerul se rumeni la chip, ca o fată. Băgase de seamă că doamna e îngrozită, pe deoparte, iar pe de alta îl nemulţumea, că va fi nevoe să vorbiască limba celui mai dârz inamic al patriei lui, franceza.

Şi fără să ştie cum şi când, Olga îşi aducea aminte acum, că se aşezaseră pe scaune, şi ea şi tânărul ofiţer, că o linişte mare se aşternuse blândă pe inima ei. De unde purcesese liniştea aceia? din vorbirea cu stângăcie a limbii franceze? din ochii mari, albaştri, frumoşi, ai ofiţerului prusac? Din vădita lui bună creştere? Olga nu ştia!

Paraschiva adusese dulceaţă. Olga o servise, ca unui musafir, Neamţului. Copiii, unul câte unul, se adăogaseră la tabloul acesta de bună înţelegere, de conversaţie amicală. Urmă apoi o cafeluţă, şi Neamţul se împrieteni cumsecade cu înconjurul, privi în casă cu mulţumire. „Şi el suferise depe urma războiului! Ca să ajungă pânăla Bucureşti, îndurase mult! Locotenentul îşi ştersese ochii, amintindu-şi, revăzându-şi poate, căminul din care plecase şi, îndată, zâmbise

www.dacoromanica.ro

mai întâi în zare, apoi copiilor, Julietei şi lui Florea, pe care îi trase la el şi-i sărută, lacom de mângâieri.

Avea să i se rânduiască un iatac. Şi onorata doamnă fu rugată să fie sigură că nu va întâmpina nici o neplăcere, din partea ocupaţiei germane. „Frantz Grünvald apără, cu preţul vieţii sale, la nevoe, casa în care este găzduit cu prietenie. Şi când aveţi trei îngeri păzitori, onorată doamnă, vă temeţi ?" arătase el spre copii.

Olga îşi aducea aminte lămurit scena aceea, cu adevărat fericită, căci toată spaima îi fusese spulberată.

Dintru 'nceput, copiii îl iubiră pe Franz, ca pe un frate mai mare. Se juca cu ei, le făcea corăbii, chivere, căsuţe şi coşi de hârtie. Veşnic venia acasă cu buzunarele mantalei pline de bonboane, de cofeturi, de pesmeţi. Imbiaţi, fără sfială, micuţii tăbărau pe el, îi scotociau mantaua, iar după ce-l jefuiau, îl sărutau. Julieta şi Florea rămâneau să ronţăe pe genunchii lui, bunătăţile aduse.

Ofiţerul strein mânca în familia găzduitoare, cât putea de des. El aducea atâtea şi atâtea bunătăţi, câte începuseră să lipsiască, şi n'o mai ţinea băerile pungii pe gazdă să le caute şi să le cumpere. Numai rufe bune, observase Olga, că nu avea oaspetele. Avea puţine. Ea avea, dela bărbatu-său, şi-i oferi la o vreme. Cu atâta putea şi ea răsplăti şi cu o purtare de grije deosebită pentru iatac, bunătatea şi „atenţiile" lui.

Dorul de bărbat n'o părăsise. Necurmat se gândia la el, la cele ce va fi îndurând Vasile, pe când acasă era linişte, cald, belşug. Il rugase pe Franz să afle dacă, printre prizonierii lor, este şi locotenentul Boteanu Vasile. Nu era. Soţia nădăjduia că bărbatu-său e în Moldova unde, mai află ea, era tot aşa de frumoasă vremea ca aci. Căci se ţinu, ca o primăvară de frumoasă, iarna aceea, până la Bobotează.

De cum se aşezase Franz în casă, neliniştea tuturora pierise. Copiii sburdau, Paraschiva cânta în bucătărie, ca omul scăpat de necazuri. Şcoalele se închiseseră şi toţi micuţii erau acasă, ca în vacanţă. Podul fusese părăsit, se 'nţelege, dar curtea şi casa nu-i mai încăpeau. Numai ea, Olga, sbura cu gândul pe urmele tatălui copiilor, soţului iubit.

Franz, observase ea nu-şi îngăduia să fie vesel de cum o

www.dacoromanica.ro

vedea tristă pe tânăra gazdă. O fura cu coada ochiului şi, de cum ghicia o lacrimă în cugetul ei, o umbră de mâhnire, sta deoparte, visător şi trist. I se întovărăşia îndată, ca şi cum nimic nu era mai firesc.

Olga izbutia să-şi alunge vedeniile, să curme şiragul întunecatelor gânduri şi întreba ceva de mântuială.

Copiii voiau s'o bage şi pe ea în jocurile lor sburdalnice. Pe Franz îl aveau totdeauna: muma căuta să scape. Intr'o zi se jucau de-a baba oarba. Prinsul era sărutat şi se făcea el babă oarbă: era legat la ochi şi obligat să prindă pe altul. Picase Franz. Vedea poate pe lângă batista legată strâns peste ochi, sau nimerise din întâmplare, — Olga nu ştia, dar, deşi ea nu făcea parte din joc, se trezi luată în braţe, în braţele încăpătoare ale unui bărbat. Franz înţelesese îndată pe cine a prins, pieptul tinerei femei svâcnia de pieptul lui; îşi scoase legătura şi îşi ceru scuze. Amândoi se încinseseră la faţă şi ochii le străluciau. Dar copiii protestară: „sărut-o! sărut-o! Se joacă şi ea! Ce? sărut-o!", pe când ei, tinerii, se zăpăciseră la gândul unei sărutări, care nu mai putea fi nevinovată, sub farmecul îmbrăţişării, atingerii fetelor şi trupurilor înfiorate.

Neştiutorii copii aduceau adesea între ei stânjenire şi înţelesuri turburătoare. Până şi Mitică, băiatul cel mare, care un timp fusese mai neîncrezător, mai prevenit parcă, faţă de omul străin, i se împrietenise mosafirului. Julieta, ai fi jurat uneori că urmăreşte cu vicleşug, un gând poznaş, de copil drăcos. Ii lega cu braţele pe amândoi, îi privia cu o ghiduşie cochetă, şi purta dela unul la altul ochiade stânjenitoare. Il săruta pe Franz şi, îndată pe maică-sa, ca şi cum îi aducea o sărutare dela el.

Intre omul tânăr, frumos, devotat în prietenia sa, nelipsit din casă, iubindu-i ca un tată pe toţi cei trei copii şi între stăpâna casei ce trebuia să fie prădată, între muma copiilor mântuiţi, pe neştiute a venit o clipă de rătăcire, de dragoste. A trebuit să vină! Recunoştinţa, prietenia, se întovărăşiseră într'ascuns, cu cerinţele trupului, ale vârstei, cu visurile din somn, şi cu visările cu ochii deschişi

Apoi, cu toate remuşcările, ce mai putea face? cum s'ar

www.dacoromanica.ro

mai fi putut împotrivi ? El o iubia de mult. Ea îi simţise patima, stăvilită sub politeţe şi bunăvoinţă. Apoi de multeori, in braţele străinului, fusese a lui din tot sufletul, cu toată beţia voluptăţii.

Părinţii lui Vasile bănuiau, o cercetaseră pe departe, dar nu se dădură pe faţă. Socrii aveau în gazdă vre-o patru Germani, care aduceau femei, se îmbătau, cântau ca la cârciumă, murdăriau casa, stricau, rupeau covoarele, aşternuturile, mobila gazdei ! Bătrânii se plânseseră într'un rând domnului Grünwald şi acesta ii pusese îndată la ordine, pe soldaţii mojici, iar în cele din urmă îi mutase şi adusese în locul lor pe un bătrân ofiţer, om de omenie.

Greşala, iubirea vinovată, s'ar fi putut poate ascunde, uita chiar, ierta, dacă nu se întâmpla să vină nenorocirea, năpasta ! Julieta se îmbolnăvise. De tifos exantematic. Olga voise mai întâi s'o ţină în casă, pe bolnavă, ca s'o îngrijiască ea, spital, pentrucă aşa era porunca, şi Franz o aproba ; pentrucă spital, pentrucă aşa era porunca, si Frantz o aproba ; pentrucă înţelesese şi ea, muma, că i s'ar putea molipsi şi copiii ceilalţi ! Şi o bănuială groaznică i se încuibase în minte : că amantul adusese dela cazarmă poate, păduchele molimei, ucigaş.

Julieta murise ! Franz suferise ca şi muma, plânsese ca şi ea. Şi pentrucă mai ales Julieta ţesuse între maică-sa şi ofiţerul german urziala de simpatie, ce adusese dragostea şi păcatul, Olga văzuse în moartea copilei pedeapsa lui Dumnezeu. A ! se înţelege, nu fata fusese pedepsită, ci maică-sa, care îi păstra amintirea, care păcătuise, care ghicise osânda Proniei şi suferia cumplite remuşcări.

Olga fu prinsă de un tremur nervos, simţi că îngheaţă, lăsă cămăşuţa la care cosea, împungând iar, cu ochii pierduţi în revederea cernită şi mustrătoare a trecutului.

Ar fi fost oare mai fericită, mai întremată în cuget, — avu curajul să se întrebe, — dacă Vasile nu s'ar mai fi întors, ar fi murit în război ? Să rămână văduvă, cu doi copii ? Se temea că au s'o părască părinţii lui ? Nu ! Ea nu-şi părăsise bărbatul niciodată, cu desăvârşire ! Il aştepta ! Il doria. Se întreba ce'i va spune, de va fi întrebată ; dacă va destăinui sau

www.dacoromanica.ro

ba, greşala ei. Ii trecuse prin minte să tăgăduiască, se gândise de-asemenea la o spovedanie limpede, tristă, hotărîtoare. Nădăjduise în iertare. Greşise poate şi el pe-acolo!... Jocul împrejurărilor o aruncase în braţele străinului şi i se întâmplase ca, alături de Franz chiar, să ofteze, să izbucnească în plâns, răpusă de vinovăţie, de pocăinţă, de mustrarea cugetului.

— Inainte, băeţi! Nu vă lăsaţi! auzi Olga deodată, din camera de alături!

Era vocea lui bărbatu-său. Vasile visa. El nu contenise să se războiască cu Nemţii, cu care ea se culcase, femee spurcată! Asta nu mai era glasul lui Franz, dulce, mieros, de cuceritor de inimi; era al soţului înşelat, al Românului ieşit din minţi, cu liniştea somnului pierdută.

In friguri, sdrobită, Olga deschise uşa.

— Unde sunt? întrebă Boteanu, ridicând depe canapea capul, căutând in juru'i năucit.

Furtuna

— Câţi au murit? Ce este? unde sunt? mai întrebă îmbulzind cuvintele Boteanu, sculându-se în picioare, cu faţa răvăşită, încordată, cu ochii holbaţi, cu privirea rătăcită.

— Eşti acasă la tine!, răspunse Olga. La copiii tăi! la nevastă!

Şi femeia, uitând cu desăvârşire tot ce'i perindase amintirea şi gândurile încâlcite, plină de compătimire, îşi luă in braţe soţul, il aşeză pe canapea, îi puse mâna ei rece pe frunte.

— Te visai la războı, nu-i aşa? Doamne! Doamne! câte suferinţe! cât sbucium! N'am vorbit încă nimic amândoi, nu ştiu ce-ai îndurat...

— Şi n'ai putea să-ţi dai seama niciodată!, murmură Vasile. Sunt multe luni de zile de când am fost scos din luptă, orânduit la linişte, în dosul frontului, şi tot visez că îndemn soldaţii, că primejdia ne amenință şi că nu se poate şi că nu trebue să dăm înapoi! Au fost atâtea ieşiri din firea noastră, alcătuită din înţelegerea cuminte a renunţării în faţa pericolelor, a împăciuirii, că am rămas desbinaţi, ca rupţi în noi înşine! Mai păstram ceva, puţin, din ceeace am fost odinioară

www.dacoromanica.ro

altminteri am fi cu desăvârşire alții, şi suntem cei făuriți de măcel. de încordarea peste puterile noastre, în pofida naturii noastre! Cum să te lămuresc? Văd bine că nu mă înțelegi! Iată. de pildă, ştiu eu? astăzi aş fi poate în stare să sugrum un om, la mânie.

Olga se înfioră. Se dădu înapoi. El zâmbi.

— Nu, dragă! surâse el, n'aş omorî un om aşa, pentru un lucru de nimic. Pentrucă mi te-a luat pe tine, pentrucă mi-a pricinuit un rău imens, moartea unui copil...

Vasile o trase de amândouă mânile. Voia s'o aşeze lângă el, s'o sărute. O dorise atâta, în cât uneori se înciudase împotriva ei!

— Dar ți-au înghețat degetele sloi!, constată soțul. „Mănuşițe, ce făcurăți de atâtea săptămâni!", îşi aduse el aminte de un vers a lui Eminescu. Pe cine ați desmierdat? Câte lacrămi ați şters, de dorul şi de grija celui plecat departe, la război? Tremuri toată, ai friguri!

Florea veni valvârtej pe uşe, dar se opri ca tras de o sfoară, în mijlocul odăii. Găsind nemerit prilejul, Olga se sculă depe genunchii soțului, turburată.

— Vino 'ncoace! îşi chemă părintele copilul.

Micuțul nu se clinti. Sprâncenele i se îmbinară

— Astuia cel puțin puteai să-i dai alt tată. că el habar n'avea! Nu mă cunoaşte de fel! Ba chiar e parcă pornit împotriva mea! Măi Floreo, măi! vino la tatacuțu, cum îmi ziceai tu. de muriam de râs! Mă făceai câine, hai, iar acum eşti tu cățel, că stai gata să mă latri!

Vasile îl luă pe copil pe sus, dar țâncul, mânios,—venise poate să se plângă de ceva — începu să se sbuciume, să dea din picioare în brațele lui tată-său, să se strâmbe de răsvrătire dârje şi să țipe.

— Eşti mai rău ca Nemții! zise tatăl. Aia, când pui mâna pe ei, se fac „camarad!"

Il lăsă jos şi copilul fugi.

— Dar Julieta. tot nu s'a arătat?

— N'am trimis după ea. N'am avut pe cine. De-acum se înnoptează şi încă nu e siguranță pe ulițe.

— Cum! au venit ai noştri! spuse în treacăt Vasile.

www.dacoromanica.ro

— Îi place să stea la maică-ta... Nu te scalzi? Paraschiva îţi pregăteşte baia.

— O, ce lucru bun! Dar mi-e tare dor de Julieta! Unde n'am văzut-o poate, mi se pare acum că lipsa ei am simţit-o mai mult. O fetiţă e mai drăgăstoasă. A mai crescut?

Olga se înfioră. O văzu limpede înaintea ochilor pe Julieta, ca în timpurile când se alinta între Franz şi ea, când, inocentă şi ignorantă, le purta sărutările. Da, era sveltă ca un crin, Julieta. Crescuse. Şi apoi tifosul exantematic, zăcerea, aiurarea bietei micuţe, ducerea ei la spital şi moartea ei în sfârşit!

Muma revăzu aevea şi imagina Julietei pe patul de moarte, căci era nelipsită din spital atunci, şi i se năzări palidă, stinsă, în sicriu...

Aplecată ca de o furtună, ca frângându-se, eşi din odae, repede, izgonită de hohotele de plâns ce i se adunaseră în piept, în lăcaşul inimii şi al conştiinţei.

Vasile pricepu că i se ascunde ceva. Stătu câtva împietrit. Printre gândurile ce'l năpădiră, neclare, printre presimţirile de restrişte, o întrebare cuminte îi veni pe buze. „Oare nu m'am aşteptat la toate nenorocirile"?

Şi încă neclintit, înfipt în podele, îşi răspunse: „Mi se nărăzise că nimic nu s'a schimbat... din casă... Văzusem numai mobila.

Mitică se prelinse ca o umbră în cameră. Nu cuteza să vină drept înaintea lui taică-său. Se uita la el pe sub gene, cu bărbia în piept.

— Spune-mi tu! Unde e Julieta? Ce face?

— Tată... murmură copilul, înghesuit în peretele de care se rezemase, Julieta.... şi băiatul începu să plângă, — a murit... A murit de tifos.

— Ah! cum? tot ce-am avut mai scump! Podoaba mea! Julieta mea! Ingeraşul tatii! Ah! iată pentru ce-am stăvilit puhoiul german! Pentru ce-am zăcut cu carnea sdrenţuită! N'am s'o mai văd! A murit! se văita omul, nimicit de durere, cu părul vâlvoi, călcând de colo colo prin odae, scos din minţi. Unde e măta?

— Plânge... scânci copilul, molipsit şi el de durerea mai-

www.dacoromanica.ro

că-si, căci începuse s'o uite pe Julieta: trecuse aproape un an dela peirea soră-si.

— Plânge, sărmana! A îngropat-o cu mâinile ei! scutură din cap Boteanu. Eu am îngropat bieţi camarazi de oaste şi îi bociam! Ce va fi fost pe ea! N'a vrut să'mi spună dintru început de moartea Julietei!... Mă amăgia... Parcă eu nu presimţiam nici o nenorocire. Dar asta, asta nu voiam să mi-o închipui! Mi se părea cea mai cumplită! Julieta mea! Şi de ce Olga mă minţia? Parcă n'avea să-mi spună într'o zi? Dar unde s'a îmbolnăvit fetiţa? Hai? spune tu, că eşti copil mare! Tu n'o mai jeleşti! Ai uitat-o! De ce n'am mintea ta? Dar cum de s'a îmbolnăvit? Ca să capete tifos exantematic, trebuia să ia un păduche dela cineva. Dela cine l'a luat, hai? Mergeaţi pe străzi? Vă plimbaţi? Vă duceaţi la şcoală?

Strâmtorat, băiatul se gândi, îşi aduse aminte:

— Paraschiva spunea, grăi copilul, că poate l'a adus Franz, păduchele...

— Care Franz? Unde e Franz? Cheam-o pe măta! Cheam-o!

Mitică eşi bucuros de sub ochii tatălui abia cunoscut, certăreţ, furios. In aşteptare, Vasile făcu lumină; casa avea electricitate.

Olga trebui să vină. Şovăind, palidă, buimăcită, ea se înfăţişe înaintea soţului, ca unui judecător nemilos. Nu ştia de ce e chemată; dar străbătuse până la ea glasul tunător al bărbatului mâniat, nenorocit.

— Cine e Franz? întrebă răstit Vasile.

Femeia se opri din mersu'i nehotărît, clătinându-se.

„Ii e rău, leşină iar!", se gândi soţul.

— E un ofiţer german... îşi auzi vocea înecată, femeia, şi tuşi, ca să şi-o refacă.

— Şi unde e? nu se putu stăpâni să întrebe Vasile, strângând pumnii, ca şi cum ar fi întrebat de un regiment de ulani şi i s'ar fi putut răspunde „colo, după măgura aceea"!

Până să i se răspundă, îi veni în minte, că Franz ăsta a trecut pe aci, prin casa lui, că pomenise Paraschiva de el, că Mitică părea că-l cunoaşte.

www.dacoromanica.ro

— Neamţul ăsta a fost pe-aici ?

— Da ! izbuti să rostiască limpede Olga şi îi trecu prin gând alt răspuns, pe care nu şi-l dete decât sieşi : „A fost amantul meu !" şi buzele i se mişcară mute, ca să se strângă de temere.

— Şi-a venit în atingere cu voi, ofiţerul prusac ?..

Femeia tăcea. Vasile o văzu cât este de pierdută, dar setea de-a şti, nevoia de răzbunare, de potolirea unei nenorocite curiozităţi, erau aşa de puternice la el, că nu mai avea mărinimia s'o cruţe pe făptura slabă din faţa lui.

— Dar răspunde, dragă ! voi să-şi îndulciască vocea şi nu izbuti, omul sbuciumat. Dece amuţeşti aşa ? Văd că ţi-e rău, că eşti obosită de slabă, dar înebunesc ! nu mă pot înfrâna, trebue să ştiu... Unde a stat aici... Franz.

Şi el rosti cu scârbă numele nemţesc, pe când Olga pleca grumajii, lovită parcă cu un pumn doborîtor în ceafă.

— In odaia ta de lucru... şueră femeia, cu capul şi cu gâtul întinse înainte, ca spre tăere.

— Şi sunteţi sigure că el a adus un păduche exantematic ?...

— Nu. Era ofiţer, om curat...

— Cum de s'a îmbolnăvit atunci Julieta, de i s'a tras moartea ?

— Copiii mergeau zilnic la şcoală. Poate depe drum poate din clasă...

— Bag de seamă că tu îl aperi !

Olga se răsuci pe loc ; parcă înghiţi un şarpe, ce'i stătuse în gât până-atunci ; îşi trase gâtul întins, pieptul i se umflă.

Copiii intrară în odae şi se aşezară unul la dreapta şi altul la stânga ei, ocrotitori, părtaşi. Mitică se uita posomorît la tată-său, ridica din când în când ochii spre figura palidă a maică-si, îi luă o mână între ale lui, ţinând-o cu iubire. Cel mic, cu buza de jos răsfrântă, gata de plâns, se uita vrăjmaş la omul neplăcut.

— Va să zică, Franz a stat aici... zise Vasile, privind la troiţa familiei sale, cu gândurile împrăştiate o clipă de priveliştea din faţa sa.

www.dacoromanica.ro

— Ce grad avea? întrebă omul, după o tăcere de adunarea gândurilor.

— Locotenent...

— Il făcuse căpitan, mamă, glăsui Mitică, aducându-şi cu drag aminte de ofiţerul neamţ.

— Ca şi pe mine! Intocmai! S'o fi bătut bine şi el, — cu ai noştri!, rosti batjocoritor şi amar soţul.

Şi iarăş cu voce ridicată:

— Era tânăr, va să zică... domnul Franz!

Paraschiva intră pe uşe:

— Poftiţi, că se răceşte scăldătoarea, domnule! grăi sluga.

— Franz era mai tânăr decât mine, Paraschivo? întrebă stăpânul. Servitoarea se trudi mult, la mare cumpănă; o privi pe cucoană, se înfricoşe, bălăbăni capul pe umere.

— Ce? tună Boteanu, vreai să-ţi spună stăpână-ta cum era? Il ştie mai bine ea? Nu l-ai văzut şi tu?

— Cum să nu! începu să turue zorit, Paraschiva, socotind că-şi doseşte gândurile ce'i străbătuseră mintea şi îngrijorarea. L-am văzut de când a venit, că eu n'am lipsit un minut din casa dumneavoastră. Era ofiţer. Om de omenie. Dacă nu era dumnealui, praf se alegea de casa asta! Ce-am tremurat noi, cucoana şi toţi copilaşii! Nemerisem în pod! Era să gătesc acolo, să ne mutăm bucătăria.

— Şi el v'a fost mântuitor. Şi cum era mântuitorul? Cam câţi ani avea? Spune în două vorbe!

— Ca dumneavoastră era!

— Fireşte, dacă era locotenent!

— Ca dumneata, nu mai tânăr!

— Nu era mai tânăr! rânji acru Vasile. Poate că şi semăna cu mine!

— Ce să zic? asta nu, că era bălan şi cu ochii albaştri.

Ironia şi desişul adânc al bănuelii, în care începuse să calce, îi slăbiseră furia puţin. Olga, nemai putând sta în picioare, se aşeză pe canapea cu cei doi copii înghemuiţi în ea.

Vasile simţi nevoia să cugete adânc, la cele ce se petrecuseră, la cele ce se puteau bănui. Se arunca cu paşi mari, întunecat, din perete în perete, nemai ajungându-i spaţiul. Iată, aci erau doi din copiii lui şi el nu săria să-i îmbrăţişeze, nu

www.dacoromanica.ro

simţia nevoia să îngenunche înaintea lor şi-a nevesti-si, ca înaintea unor icoane sfinte, precum socotise el, departe în tranşee şi'n sânge pe patul de moarte, când era rănit, că-l va pleca emoţia în ziua ce nu mai venia, în ziua revederii căminului! Ah! să se liniştiască! Să judece tihnit, pacinic! Ii murise Julieta! Ii pierise cel mai scump dintre odoare!

— Domnule! grăi servitoarea, veniţi de vă scăldaţi! se răceşte bunătate de apă!

Privind în juru'i, înstreinat, cu inima strânsă, Vasile se gândi:

„Parcă n'aş mai avea ce căuta aici! Cel mai bun lucru e să mă liniştesc, deocamdată..."

— Am făcut-o de mult baia, domnule. Veniţi.

Fără să ştie lămurit ce face, îndemnat numai de nevoia de-a părăsi odaia, în care era nevastă-sa, copiii, odae în care luaseră trup bănueli grozave, Boteanu se îndreptă către bae.

Când se întoarse dela scăldătoare, îi găsi culcaţi pe toţi ai săi. Olga îşi dusese un divan în camera copiilor şi se culcase acolo. El lumină în odaia micuţilor, îi văzu pe toţi. Bănui că Olga se preface numai că doarme. O văzuse însă că e şubredă, că e bolnavă. Tuşi, cu nădejdea că ea va deschide ochii. Olga se părea că doarme. Inchise lumina şi trecu în altă încăpere.

„E poate mai bine aşa! Turburarea mi se aşează până mâine şi voi fi mai limpede la cap". Baia îl muiase oleacă, îl mai potolise.

Aceeaşi nedumerire

Olga se prefăcuse înadevăr că doarme. Nici nu'i era somn, la un ceas când altădată se aşeza masa pentru cină. Trecuse însă prin emoţii, care îi sleiseră puterile. Avea nevoe de odihnă, de o zăcere totală, ca mai întâi să se întremeze şi-apoi să cugete.

Invederat că bărbatu-său era pe urmele adevărului. O învinuise că ia apărarea Germanului. Fusese ironic, în pofida ei. Din toate cuvintele duioase, ce se pot spune unei femei iubite, soţiei după o lungă despărţire, el nu rostise nici unul. Dar şi ea, cum îl primise? Leşinase văzându-l, ca în faţa unui

www.dacoromanica.ro

strigoi, a unei arătări îngrozitoare. Cum putea fi socotit leşinul acela? Nu-l cunoscuse? Dar leşină vre-o femee, decât ori vede un bărbat necunoscut? Când îl văzuse, întâia dată, pe Franz, dece nu leşinase?

Olga se frământă multă vreme, până să aţipiască. In tăcerea, ce înghiţise casa, răsuna cel mai mic sgomot. Copiii dormiau. Respirarea lor uşoară, lină, era de somn fără vise, fericit, — ei şi uitaseră supărarea împărtăşită.

Soţia îşi auzi la o vreme bărbatul, dându-se jos din pat, — după ce'i urmărise cu auzul svârcolelile. Nici el nu putea închide ochii! Şi Olga înţelese că el a intrat în sufragerie. Ce căuta acolo?

Femeia pricepu, după ce se înspăimântase şi aşteptase înfrigurată, ca şi cum Vasile putea să înebuniască, să ia un cuţit şi s'o ucidă. Auzi, prinse un sunet pacinic de tacâmuri, de pahar: Vasile cina. Vechea foame a celui ce fusese în războiu, a hămesitului, îl învinsese, şi omul se supusese, lăsându-şi de-oparte gândurile negre şi vijelioase.

Paraschiva voise, la o vreme, să întindă masa cuvisecade stăpânului, dar omul, supărat peste măsură, o respinsese, — nu mai avea ochi s'o vadă nici pe ea.

Olga nu se înşela. Lihnit, înfometat şi de bae, omul scotoci prin bufet şi se ospătă cu tot ce găsi bun de mâncare. Descoperise şi o sticlă de vin negru, de trei sferturi de litru, o destupase şi, pahar după pahar, băuse toată licoarea puternică şi ameţitoare.

Incet încet, necazurile se depărtaseră de el, vedenii tot mai şterse şi mai familiare. O ceaţă plăcută, diafană, împăengeni mintea trudită. Intreaga făptură se destinse într'o mulţumire, ce năzuia la saţiu deplin...

Cu recunoştinţă, privi Boteanu butelia de vin şi cu un surâs de mică părere de rău văzu, ridicând-o în lumina becului electric, că era goală. Acum, la olaltă cu dorinţa trupească ce mijia, nelămurită încă, în omul hrănit copios, înviorat de o băutură generoasă, gânduri bune răsăriau, încetate.

Asta era casa lui! Casă de zestre! Ce linişte sfântă era în

www.dacoromanica.ro

Bucureştii doriţi atâta! Ce masă bună se putea înfiripa, pe nepregătite, noaptea, la căminul tău!

Se simţi plin de viaţă, omul. Vinul îl dăruise sieşi. Ce'i mai lipsia? Şi Olga dormia, sau se prefăcea că doarme! Haida de! parcă el venise acasă, la nevastă, ca să doarmă singur!

Intră în camera de culcare şi, uitându-se lung la cele două paturi alăturate, zâmbi şi dădu din cap. In iatacul luminat, se văzu în oglindă. De când nu se mai văzuse el, în halat de noapte, curat, elegant, ca acuma! Dar dacă Olga doarme? S'o trezească?

Deschise uşa, până nu-şi răspunsese, făcu lumină în camera copiilor. Işi văzu nevasta cu pleoapele închise, foarte palidă, ca moartă. Toate gândurile lui uşuratice se risipiră. Grabnic, închise lumina, se trase în iatac.

Olga nu părăsi patul nici a doua zi. Paraschiva veni în odaia copiilor, ca să ia porunci dela stăpână-sa, pentru gospodărie.

Bărbatul îşi bău cafeaua cu lapte în sufragerie, singur, înbufnat. Cum îl privia Paraschiva, stânjenită şi totuş cercetător, îl supăra. Copiii fuseseră trimişi de mama lor să-i dea bună dimineaţa. Mitică venise, murmurase ceva asemănător şi pierise, mai bucuros să stea la bucătărie decât cu tată-său. Florea nu voise în ruptul capului şi se pornise pe plâns. Casa părea îngheţată, protivnică. Amintirea plăcutului ospăţ noaptea, negăsind tovărăşie în prezent, sburase.

Lui Boteanu îi veni să dea buzna în odaia, care, fiind a copiilor, i se păruse poate nevesti-si că e mai apărată. Se temea aşa dar, femeia, de invinuiri? Le presupunea cu putinţă? Ar fi avut noimă învinovăţirile? Dar poate că se înşela el! Poate că nu aveau nici un rost! Iar el, abia picat depe drum, sălbatic, de necunoscut, începuse să bănue, să ironizeze! Eri ridicase glasul, se răstise! Ah, da, îşi pierduse judecata rece, aflând că i se prăpădise fetiţa, Julieta!

Că fusese găzduit un ofiţer german, tânăr, poate frumos, „om curat" cum zisese Olga, a cui era vina? A ei? Il ceruse ea? Umblase femeia pe la faimoasele comandaturi germane ca să ceară?... Ce prostie! Neroadă presupunere! Nu era vinovată! Nu era vinovată, că locuise ofiţerul german acolo,

www.dacoromanica.ro

Franz, dar... mai pe urmă, veşnic sub acelaş acoperiş, în lipsa bărbatului, femee tânără, frumoasă, la care putea să rămmiască un colonel chiar... Şi dracul şi amorul nu fac biserici!

„Iar încep să mă chinuesc de-a surda? se întrebă, mânios pe sine, Boteanu. Ar fi mai cuminte să dau ochii cu mama, tot mi-e dor de ea şi de tata, şi să apuc ceva dela ei. Vor fi venit din când în când pe aici... Poate au simţit ceva. In tot cazul tot trebuia să-i văd astăzi. Şi dorul de ei mă muncise!... Dar, s'o mai văd odată pe Olga. Părea cu adevărat bolnavă, astă-noapte. Era foarte palidă!

Ciocăni la uşe, intră.

— Olgo! bună dimineaţa! Ce faci tu? Ţi-e mai bine?

Işi îndulcise vocea, pe cât putuse. Femeia svâcnise în aşternut. Cu neîncredere, cu o sorbitoare tăcere pe toată faţa ei, nepăsătoare parcă, asculta, rumega vorbele blajine.

— Te-ai supărat pentru Franz! Merita măcar? încercă el să glumiască.

— Sunt foarte slăbită.

— Odihneşte-te. Trimite după medic. Ne-ar mai trebui o servitoare. Totdeauna am avut două. Eu mă duc până la părinţii mei. Sunt sănătoşi, nu-i aşa? Te-ai văzut cu ei?

— Da. Du-le şi din partea mea salutări.

Pe drum, gândindu-se la boala şi la slăbiciunea nevestii-si, Vasile ajunse deodată să se întrebe:

„Din pricina mea i-aşa de prăpădită? Eu n'am plecat de aci alaltăeri! Dacă acum doi ani era în halul ăsta, muria până acum! De... a venit apoi moartea Julietei! Ce disperare va fi fost pe biata Olga! Dar şi de-atunci e un an!... ceilalţi doi copii, şi Mitică are unsprezece ani acum! au uitat-o pe soră-sa, ca şi cum maică-sa nu le-o mai pomenia!"

Omul chinuit de gânduri zori pasul. Era aproape de casa în care vieţuiau părinţii lui, doi unchieşi.

Domnica şi Dumitru Boteanu

Dumitru Boteanu se însurase trecut de patruzeci de ani, cu o divorţată, mai tânără decât el cu cinci ani. Avuseră un copil, unul singur, pe Vasile. Până să-l vadă mare, îl ţinuseră

www.dacoromanica.ro

nedeslipit de ei, îl feriseră de cunoaşterea lumii, de prietenii stricătoare. Nici o profesiune nu li se părea bună pentru flăcăiaşul lor şi nu le insufla încredere.

Să se facă medic: se poate molipsi de-o boală, se poate sgâria, când tae la vre-o operaţie, vede toate blestemăţiile şi urâciunile. Să fie avocat, îşi face prea mulţi duşmani, din toţi pe cari izbuteşte să-i înfunde, îl blestemă orfanii şi văduvele; nu e pişicher şi nu se cuvine să fie; îşi bate prea mult capul cu procesele; intră în politică şi-l roade setea de măriri. Farmacist e prea puţin! şi-i dă vreunuia otravă, în loc de sare amară! Să se facă ofiţer, veşnic are o sumedenie de mai mari, care să-i poruncească şi să-l umilească. Magistrat, ar fi jinduit la câştigurile mari ale avocaţilor! Ca profesor şi-ar strica sănătatea cu bezmeticii de copii, în duhul rău al clasei, pe o leafă de nimic! Inginer: da! dar era muncă peste puteri la Şcoala de poduri şi şosele, concursuri peste concursuri, pentruca la urmă să aibă nevoe de protecţie, ca să capete la Stat o slujbă mai înaltă.

Vasile desemna frumos şi singur el ceru părinţilor, să se facă architect. Profesie curată, liberă, fără primejduirea sănătăţii, nemijlocit folositoare şi semenului şi oraşului.

Părinţii se învoiră: Bucureştii n'aveau să rămână cum erau; aveau să se ridice case mari, ministere, palate. Aveau să poată spune, trecând prin mijlocul Capitalei „uite, clădirea asta măreaţă. Vasile a făcut-o!".

La douăzeci şi patru de ani, îndrăgostit de Olga, architectul se însură, cu învoirea şi binecuvântarea părinţilor.

Cu aşezarea la casa nevesti-si, a băiatului lor, Botenii se liniştiră mai mult. Cu trecere de vreme, cu bătrâneţea, se deprinseseră să-l iubească de departe şi să se strângă unul în altul, ei, moşnegii; să facă o singură făptură, cu o singură inimă şi pentru bucurie şi pentru necazuri.

Din căsuţa lor, cu numai atâtea camere câte le trebuiau, cu grădiniţă, pe strada Liniştii, tot mai rar o porniau cu birja să-şi vadă nepoţii, feciorul şi nora. Veniau aceştia, dar nu prea des. Răsturnau casa, cei doi copilaşi, apoi trei; ca nişte foxterrieri alergau de zănatici, stricau răsadurile orânduitei grădiniţe, se căţărau în cires, în măr, în cais, rupeau crăci, vă-

www.dacoromanica.ro

duviau trandafirii de flori, iar larma lor, când răbufnia în casă, invederat că detuna în auzul bătrânilor, deprinși cu tăcerea monastirească.

Vasile și Olga simțiau că supără cu laiota lor de ploduri și nu mai călcau în sihăstria moșnegilor, câteva luni. Uncheșii n'aveau nevoe de ei, ca să fie fericiți. Mai mult dimpotrivă! Își orânduiseră totul așa, ca să n'aibă sdruncin, larmă și grije.

Avuseseră case, de închiriat: le vânduseră. Acum, tăiau cupoane, aveau zece mii de lei venit pe an! Adevărat belșug! Bogăție! Țineau în serviciul lor o pereche de oameni, bărbatul pentru grădină și pentru treburile grele ale casei, tăiat și cărat de lemne, unele alergături în piață, femeia pentru bucătărie și dereticat.

Cu opt sute de lei pe lună, trăiau împărătește, cei doi bătrâni singuratici și iubindu-se unul pe altul cu încredere și respect.

Din strada Cometei în strada Liniștii, tocmai pela sfântul Ștefan, e cale multă de bătut. Vasile se opri locului, în căutarea unei trăsuri. Inaintea și înapoia sa, nici una! Porni iar, cu pas larg.

„Ce revărsați, ce lăbărțați sunt Bucureștii mei iubiți, cu atâtea case mărunte! Iți vine să iei o furcă, și să pui, patru-cinci, una peste alta! "gândi architectul". Și e pretutindeni așa; în mijlocul Capitalei, ca și la periferie. N'am avut niciodată un primar destoinic!"

Își aduse aminte de Julieta, de Franz. El venia acum la părinți, ca să-i vadă și să-i întrebe, să cerceteze... Ce-i putea spune maică-sa? Trecuse și ea prin amărăciuni și furtuni crâncene, de demult, pe când încă nu era doamna Boteanu. Se divorțase. Numai divorțului acela îi datora el viața.

Și o văzu aevea pe bătrâna-i mamă: foarte mică, cu părul alb, un maldăr de flori de cireș, cu fața ca de păpușe, în totul o contesă din epoca lui Ludovic al XV-lea. O văzu alături de omul ei, de tatăl lui, venindu-i până la subțioară, cel mult. Moșneagul era urias, proporționat tot, albit și el, numai cu sprâncenele cărunte.

Pe lângă statuia lui Pake Protopopescu, o trăsură as-

www.dacoromanica.ro

tepta muşterii. Vasile s'ar fi urcat, dar era aşa de hodorogită birja aceea, aşa de murdară, că omul obosit pregetă. „Toate molimele sunt încuibate în hodoroaga asta! Rezultatele războiului sunt nesfârşit de felurite! Dar o să ne refacem mai curând decât orcare altă ţară depe glob. Cu bogăţiile noastre, — avem minerale de tot neamul, avem păduri, bălţi cu peşte, ape navigabile şi de folosit ca putere motrice, Marea Neagră ne-a rămas, — repede ne vom reface! Ce belşug va fi! Ce eftin şi uşor vom trăi! Şi unitatea naţională, ne asigură o pace veşnică înlăuntrul ţării, dacă se dau moşiile ţăranilor, — cum a făgăduit Regele! Votul universal va aduce sânge nou în trupul schilăvit de putregaiul fanariot!...

Apropiindu-se de casa părinţilor, îşi aduse aminte, că altul fusese cuibul în care copilărise el şi că după însurătoarea lui, fusese cumpărată locuinţa de-acum. Vechi suveniruri se topiră, dăinuind numai imaginile părinţilor şi închipuirea clipei, ce avea să vină numaidecât, cu revederea lor.

Casa era ocolită toată de grădină. Toamna scuturase frunzele pomilor. Numai gutuiul, ce nu-şi leapădă foaia uscată decât primăvara, când îi creşte alta, dăinuia verde şi ca aran a veche.

Intrând pe portiţă, Vasile văzu pe grădinar în kioşc. Se gândi că ar fi înţelept să afle de mai nainte dacă sunt sănătoşi moşnegii lui, şi era curios să vadă dacă 'l va cunoaşte sluga, fără greutate.

— Stoico, tu eşti? întrebă el, zâmbind, pe când suia scăriţa kioşcului.

— Eu... O! dumneata eşti, cucoane Vasilică? Aproape să nu te cunosc!

— Ba m'ai cunoscut foarte iesne! se bucură Boteanu, neaducându-şi de astă dată aminte că nevastă-sa leşinase... Mama şi tata ce fac? sunt sănătoşi? Te întreb, vreau să ştiu ca să nu mă mir înaintea lor, că sunt mai schimbaţi!...

Şi ţinând ochii către casa unchiaşilor, la doi paşi departe, şi'i opri la o fereastră: îi zărise pe amândoi!

In picioare, în dreptul ferestrei, bătrânii stăteau de vorbă, foarte însufleţiţi, în lumina puţină a zilei aceleia împânzite de nori tomnatici. El un gigant; ea, o păpuşe.

www.dacoromanica.ro

Râdeau cu hohote amândoi, el aplecându-se cu capul, cu bustul tot spre nevastă-sa; ea dându-se pe spate, cu capul răsturnat, pe semne ca să-l vadă mai bine pe bărbatu-său.

De ce râdeau oare? Ce'i înveselia atâta?

Râdeau bine, sănătos ca niște chiaburi ce erau, dar și ca niște oameni în toată mintea. Oameni cari au găsit o adevărată pricină de veselie!

Vasile se uită cu încordare, înduioșat. Bătrânii făceau ceva: își măsurau palmele: cât era de mică palma ei pe lângă a lui. Deosebirea li se părea strajnică și plină de haz, ca nimic altceva pe lume! Uriașul se frângea dela mijloc fluturând în aer mâna cea slobodă, imitând cu ea parcă hohotele ce-i clocoteau în piept, iar bătrânica sta să cadă pe spate, chihotind: „așa ceva era nemaipomenit!"

Stoica nu'și îngăduia să ia seama la ce urmărește feciorul stăpânilor săi. Așeza, chircit, niște ghiveciuri goale de flori în kioșcul părăsit de-acuma cu statornicirea toamnei.

Fiul se gândi, că va strica veselia părinților, cu ivirea lui printre ei. Era aci o pace, o dragoste, care nu fuseseră turburată nici de cel mai slab ecou al războiului, al urilor naționale. El, întorsul din tranșee, rănitul, aducea cu sine imagina măcelului, ideia morții. Dar nu-l așteptau? Nu-l iubiau? Firește, dacă numai el i-ar fi iubit pe ei, ar fi fost dator să plece, să nu li se arate. Erau veseli moșnegii, pentrucă știau că fiul lor trăește, că va veni de pe o zi pe alta: le scrisese!

Bătrânii trecură lesne dela jocul și veselia lor, la îmbrățișarea fiului, la duioșia și lacrămile bucuriei că'l văd. Depe ușe, îl cunoscuseră.

— Ai mai slăbit puțin, dar ești mai bărbat acum, zise muma. Ești mai lat în spete, mai voinic.

— Ești mai negru pela ochi și parcă mai alb pela bărbie, adăogă tata.

— Am venit acasă cu barbă, de nu m'a cunoscut nevasta și copiii! surâse Vasile. Olga a leșinat!

— Nu mai spune! făcu moșneagul. Și i-a trecut degrabă?

— Dar de biata Julieta ce-ai zis? își aduse aminte bătrâna. Ce durere pe noi! Era să ne prăpădim!

— Mă temeam că se prăpădește mă-ta!

www.dacoromanica.ro

Vasile simţi usturimea lacrămilor în ochi, şi maică-sa şi taică-său tăcură şi ei cu ochii uzi.

— E vinovat cineva, mamă, de peirea fetiţei?

— Cine să fie? grăi de astădată bătrânul.

— Olga era ca nebună de durere!... O mângăiam, îi spuneam, zadarnic! Muria lumea pe un capăt! Forfotiau păduchii! Se stropiau trotoarele. Cred că de asta era poruncă să le stropim, Mitică, ridică băbuţa ochii spre bărbatu-să, din fotoliul în care se cufundase.

— Eu bănuesc, mamă, că ofiţerul care a stat în casa mea, un Franz oarecare, sau vistavoiul lui, a adus pe haină un păduche de exantematic.

— Domnul Franz Grünwald, îl întrerupse muma, era un nobil dragă! Ce vorbeşti tu? Dar ştii tu cum plângea Neamţul ăla după fetiţa ta? Parcă ar fi fost a lui! Domnule Franz, i-am spus eu, la un moment, dar dumneata uiţi că eşti „inamic"! Ne-a făcut şi nouă un serviciu nepreţuit! Se încuibaseră la noi patru Nemţi beţivi, murdari, şi stricaţi — închipueşte-ţi, aduceau femei!... Şi domnul Franz Grünwald i-a mătrăşit frumos şi ne-a adus un om de treabă, om aproape de vârsta noastră. O să primim dela el, din Germania, mai târziu, cărţi poştale ilustrate...

Şedeau toţi în scaune, aşa ca să se priviască. Vasile ţâşni depe locu'i, enervat, strângând pumnii.

— Şi Neamţul ăsta aşa de frumuşel, Franz!...

— A! era tare frumos Prusacul, şi distins!, întrerupse muma.

— Mă linişteşti, cu vorba asta, mormăi Vasile şi, îndată, cu glas tare şi tremurat de furie: Un ofiţer tânăr şi frumos, a stat singur sub acelaş acoperiş cu nevastă-mea, femee tânără, frumoasă şi dumneaei, cochetă!... Şi nu s'a întâmplat nimic? Vreme de doi ani! Doi ani aproape!

— Ia te uită! ia te uită la el, Mitică! Linişteşte-te, băete! Aşa crezi tu că sunt femeile? Toate femeile? Astă grije o aveaţi voi în Moldova? Se vede treaba că voi pe acolo umblaţi după nevestele oamenilor, ca lupul după vânat! Săraca Olga! Tu uiţi, dragă, uiţi că avea trei copilaşi de îngrijit şi de apărat, că Julieta i s'a îmbolnăvit şi că se putea să se prăpădiască

www.dacoromanica.ro

și ea, odată cu fetița, de supărare? Și nu se găsiau de-ale mâncării, pentrucă tot ai noștri le ascundeau, ca să ni le vândă pe sub mână, cu prețuri smintite, și că Franz, ca un cavaler și ca un om de inimă ce era, aproviziona casa. Ar trebui să-i mulțumești Neamțului! Parcă ți-ar fi fost frate!

— Te pomenești că-l iubiai ca pe copilul dumitale! mârâi Vasile. M'o fi înlocuit și la părinți și la nevastă.

Bătrânul tăcuse tot timpul. Muma tăcu și ea, dar ridică brațele în aer, așa, ca și cum spunea, că nu poate suferi să-l audă vorbind pe un gelos, care nu avea nici un temei în bănuelile sale.

Moșnegii se înțeleseseră între ei, ca s'o apere pe Olga, siguri fiind că ea a păcătuit cu Franz, dar că nu putea face altfel și că nora lor va fi, după întoarcerea fiului lor femee cinstită, ca și mai înainte. Ei țineau să nu se divorțeze, să nu rămână copiii fără oblăduirea părinților, a amândurora.

Totuș, bătrânul Boteanu nu găsia cuvinte, acum când ar fel și că nora lor va fi, după întoarcerea fiului lor, femee cincap uneori, uitându-se la nevastă-sa cu admirație, dar și cu oarecare nedumerire și temere: Oare pe el, nu-l va fi amăgit vreodată ea, care nu avusese de poala ei acățat decât un singur copil? Sigur că nu! Dar era deșteaptă... și că bine se pricepea să dosească păcatele săvârșite în pofida feciorului lor!

— Picioare, mâni, ochi, văd că nu le-ai pierdut în război, puiul mamei și Dumnezeu să te păstreze teafăr! Dar văd că te-ai întors gelos din război. Ai pierdut mult, așa să știi! Ai picioare, dar bați drumuri greșite; ai mâni, dar ca să strângi din pumni, de furie turbată; ai ochi, dar nu mai vezi cu ei cumsecade. Vezi numai ce ți se năzare! se aprinse bătrânica, văzând că bărbatu-său n'o ajută, și simțind că o părăsește, că trece de partea prepuelnicului.

Ea se ridică, își opri feciorul din umbletu-i sbuciumat prin casă, întinse brațele spre el, îl îmbrățișe, îl sărută.

— Să nu te văd așa, puiul mamei! Că eu m'am despărțit de primul meu bărbat, numai pentrucă era zuliar, și femee mai cinstită decât mine, n'a fost alta pe lume! Du-te acasă și împacă-ți nevasta, dacă ai supărat-o. Ce suferințe pe ea!

Vasile își luase pălăria, rămăsese îmbrăcat în pardesiu.

www.dacoromanica.ro

— Mai veniţi pe la noi ! grăi muma, ştergându-şi ochii de lacrămi. Sunteţi supăraţi unul cu altul ?

— O să am eu altele de furcă acum... Am venit cu ceva bani, dar nu prea mulţi. Până la primăvară, când se începe campania de lucru...

Se sărutară, se despărţiră.

Flămânzii

Copiii se obişnuiseră cu tatăl lor; părinţii se împăcaseră, fără să fi stat de vorbă, fără să fi sdrobit şi înlăturat printr'o ceartă, pricina care-i desbinase.

Vasile plecase dela părinţii lui tot nedumerit, dar mai vindecat. Apoi nu se mai duse pe la ei un timp îndelungat, parcă anume, ca să nu mai deschidă rana.

Căutase să se vindece, îşi amuţise bănuiala şi curiozitatea, prin raţionamente înalte, prin durerea pierderii Julietei, prin nevoia de cămin şi de ai tăi, a soldatului care a dormit pe pământ, a îngheţat, a suferit foamea, a cunoscut plăpânzenia şi micimea gângăniei omeneşti şi a dorit cu desnădejde tot ce fusese mai înainte !...

Nu uitase şi nu iertase, dar avea el însuşi nevoe să uite : amintiri cumplite, măcelul, priveliştea groaznică şi mizeria fantastică, propria lui făptură ajunsă hâdă, şi poate că avea nevoe şi să ierte ! Să ierte slăbiciunea lui de om înaintea primejdiilor, care-i ameninţaseră otreapa de viaţă, răzvrătirile neputincioase ce-l pridídiseră, împotriva lui Dumnezeu, a patriei, nemilostivi, cruzi, şi el şi ea !

Răsplata suferinţelor lui, vreme de doi ani, venise ! Cei aproape un milion de morţi plătiseră cu lutul lor pământurile, din care avea de-acum să se alcătuiască patria. Minunea, visul întregirii neamului se împlinise !, înţelegerea măreţei săvârşiri nici nu putea să încapă, cu toată lumina şi bucuria ei, în minte şi in suflet. Dar ea nu îngăduia, deocamdată, frământări mărunte, jale pentru nimicuri.

Vasile Boteanu se trezia la răstimpuri, din păenjenişul grijilor sale, planurilor de viitor, ca un orb cu vederea dobândită pe neaşteptate : „Ardealul, Banatul, Bucovina, Basarabia, nu mai sunt înstrăinate ! Suntem o ţară mare, cu tot

www.dacoromanica.ro

neamul în aceleaşi granițe! Nu va mai fi deapururi pricină de războï! Vom avea o artă, o cultură proprie! Dintr'o mână de oameni, dintr'o jumătate de țară, cum erau să se nască plăsmuitorii, geniile? Altă viață va începe, altă Românie!"

In serile de iarnă, Vasile stătea adesea de vorbă cu Olga, despre marile prefaceri viitoare, în politică, în moravurile societății, sub înrâurirea destoinicilor şi curaților la suflet Ardeleni, a împărțirii moşiilor la țărani şi a votului universal.

Aşteptau să vină vara, ca să treacă desfiinţatul hotar şi să vadă Clujul, depărtatul Arad, Timişoara, oraşe de care auziseră că sunt mai mari şi mai fățoase decât Sibiul şi Braşovul, pe cari le cunoşteau amândoi. Copiii lor aveau să crească în țara aceasta întinsă şi unitară şi aveau să se deprindă cu oraşele străine până eri, ca cu Ploeştii sau Iaşii.

Ocupația germană cărase în Germania cerealele, vitele de muncă şi de tăiat, storsese țara de tot ce produsese, până la secătuire. Lipsiau acum şi toate cele ce se aduceau din alte țări: căile de apă şi de uscat încă nu se legau, între țară şi țară. Nemții duseseră acasă la ei maşinile fabricilor, motoarele, unele tipografii, uneltele mărunte, aşa că multă lume nevoiaşe nu avea de lucru, iar cei bogați îşi mâncau banii, capitalurile rodnice.

Multă lume se întorsese pela vetre: țăranii, aşteptând primăvara, dar fără să aibă ce pune în pământ, — nu aveau porumb şi oarze, nici destul pentru sămânță —; meseriaşii, hoinărind fără de lucru. Multe meşteşuguri rămăseseră fără noimă, ne mai fiind trenuri, decât foarte puține. Stomacul însă îşi cerea nemijlocit tainul.

Oastea nu fusese trimeasă toată acasă. Se mai putea întâmpla ceva. Mai ales în Rusia, erau frământări, răsturnări şi înălțări neliniştitoare. Nouile noastre hotare trebuiau ținute cu puşca la ochi. Nu se putea şti tot ce se urzia şi uneltia în lume şi în țară, şi de aceea încă nu se ridicase cenzura.

Traiul se scumpia, aşa că omul avea grijile sale. Implinitul ideal național mângâia mintea, încălzia sufletul, dar stomacul nu putea răbda, şi greve, tot mai multe, mai înverşunate, se iscau, se sfârşiau, ca să izbucniască iarăş, ca incendiile prost stinse.

www.dacoromanica.ro

Moşierii, ştiind că li se vor lua pământurile, nu le mai semănau, şi nici nu aveau cu cine şi cu ce. Ţăranii începuseră să se simtă ei stăpâni, nu mai veniau la conac să se învoiască, vindeau găina din bătătură, viţelul dela ţâţa vacii şi aşteptau.

Ţăranii nădăjduiau la moşii, dar încă nu le aveau şi se temeau că vor fi amăgiţi. Şi-apoi, la împărţeală, nu ştia nici unul dintre ei, dacă nu se va da tuturor celorlalţi, iar lui ba! Toată orânduiala României, aşezate pe temeiurile producţiei agricole, se stricase. Marele fluviu de bani, de afaceri, de viaţă, al recoltelor, secase şi'i ţinea locul numai o iluzie de negoţ; căci se vindeau de zece ori aceleaşi şi aceleaşi lucruri, fie de hrană, fie de îmbrăcăminte sau numai de lux.

Marfa trecea prin zeci de mâni, până să ajungă la cel care o consuma, lăsând în fiecare mână câştig. Ca în toate vremurile şi mai ales ca în cele turburi, avocaţii îşi făceau meseria, din nechibzuiala, din socotelile tuturora, din vrajba şi necazurile semenilor.

Totuş, de cum înflori primăvara toate plaiurile ţării, Bucureştenii fură prinşi de vechiul lor dor de ducă. Noii înstăriţi, din negoţ, din furtişaguri, din înşelăciune, voiau să petreacă, să se bucure de starea lor, să se lăfăiască, să aibă dovada însemnătăţii averii lor. Vechii bogătaşi, mai scăzuţi în veniturile lor, ţineau să nu coboare de unde se ştiau cocoţaţi, voiau să uite amărăciunea coborâşului, aveau nevoe de ape minerale, de curele deprinse odinioară.

Boteanu năzuia şi el la plecare, cu inima îndoită. Banii i se împuţinaseră. Crezuse că va avea de lucru, că va turna un plan de casă, va încasa şi va avea un an întreg din ce trăi. Surprinse şi la el dorinţa de-a face un lucru de mântuială, repede, şi a sta apoi, a se amesteca prin lume, fără ţintă, fără ideal.

Cumnatu-său, Haralambie Lângavu, stăruia de el să facă împreună o afacere. Să hoinăriască amândoi în Basarabia, să cumpere covoare, obiecte de artă, şi chiar mărfuri de rând.

Haralambie stăruia pentrucă voia să aibă un tovarăş cinstit. Aveau să scotociască toate colţurile oraşelor şi satelor mari din Basarabia, să cumpere fiecare, să adune la olaltă

www.dacoromanica.ro

și-apoi să vândă la București tot ce adunau acolo. Fără tovarăș, era greu. Avusese unul în Bucovina și fusese înșelat, în cât nu câștigase decât vr'o cincisprezece mii de lei.

Vasile pregeta. El era architect, era artist! „Cu atât mai bine, ai gust mai mult! Dacă n'ai bani, te împrumut eu!", râdea cumnatu-său.

In cele din urmă, Vasile Boteanu înțelese, că nu era altă scăpare, din lipsa ce începuse să-l încolțiască. Iși lăsă acasă familia, ca și Haralambie, și plecară. Clujul, Timișoara, orașe ce plănuise să le cerceteze cu Olga, avea să le vadă mai târziu.

„Bagă de seamă de nu te entuziasma! îl sfătui Lângavu, pe drum. Dacă vezi ceva de gust, nu te gândi la cât prețuește, ci la nevoia celui ce vrea să vândă! El are nevoe de o pâine, e flămând, — nu de covor sau sfeșnic artistic! Dă-i pâinea; îi mântui zilele; covorul nu i le-ar mântui, stând în perete!"

Peste o lună, se întoarseră acasă, cu lăzi, cu geamantane, cu un camion după trăsura lor. Haralambie nu stase numai în Basarabia, îl lăsase vr'o patru zile singur pe Vasile, trecuse Nistrul, în cărdășie cu o șleahtă de Ovrei, de Polonezi, de Rusniaci și de Români.

Negustorii cei noi aduseseră cu dânșii scoarțe, odăjdii preoțești, broderii, niște vesminte, japoneze parcă, obiecte ciudate lucrate cu măestrie, — și orez, șunci, săpunuri, fel de fel de lucruri!

Mituiseră primar, subprefecți, grăniceri Români și Ucranieni și, ca să poată călători cu tot bagajul lor, pe toți funcționarii căilor ferate, începând cu cei din gara de unde plecaseră cu marfa spre Capitală.

Vasile se răsvrătise de câteva ori împotriva iscusinței și a nemilostivirii tovarășului său. Arhitectul stricase câteva afaceri minunate, cu omenia lui. Nu se putuse rupe de cumnatu-său, fiindcă îi făgăduise că nu se va amesteca în precupeție și fu nevoit să vadă și el că s'a schimbat cu desăvârșire lumea de dinainte de războí, că vechile îndeletniciri oneste au fost părăsite, nerodnice; simțind și el, prin demnitatea ce-l învesmânta obijnuit, frigurile, molima ce bântuia, ale îmbogățirii, acum! cât de repede!

www.dacoromanica.ro

De-adreptul sau prin altul, lucrurile de artă umblau să le cumpere numai amatorii, ale căror case și magazine fuseseră jefuite de Nemți, de hoți indigeni, de cei cărora le fuseseră încredințate, la plecarea în Moldova. Vândute pe prețuri de foamete, covoare, obiecte de preț, slujiau, se terfeliau prin colibe, pela necunoscători.

De către toate lumea erau prețuite numai alimentele și vesmintele, — nemai putând veni de nicăiri de peste hotare, nici unele, nici altele. Dela plugarul pălmaș, până la profesorul universitar, și cei din Moldova, și cei rămași sub ocupație, și cei din ținuturile alipite. erau toți hămesiți, toți răbdaseră de foame, toți jinduiseră după bucuriile vieții. Fără socoteală, erau îmboldiți să se înzdrăveniască, să petreacă, într'o vreme când belșugul nu se putea întinde dela colibă până la palat. Dorința, nevoia, se schimbau în necumpătare. Stomacul poruncia! Sedentarii, viețuind mai înainte în rândurile liniștite ale breslei sau funcției lor, lefegii mulțumiți, se treziau munciți de planuri, se aruncau în negoțuri, disprețuite până atunci, rupându-se de vechile îndeletniciri. Parcă celule noui, sau adormite până atunci, sporiau, se deșteptau în mințile multor tembeli.

Numai casele nu se scumpiseră, pentrucă, îndată după armistițiu, aflându-se cine a murit în vremea războiului, se simțiră mari goluri în unele familii. Dela o casă murise bărbatul, — urmașii lui aveau să se mute la socri, la cuscri. La alta murise feciorul, singura nădejde, — rămasă fără sprijin, familia nu mai putea plăti chiria dinainte și trebuia să se mute... Văduvele și orfanii săraci se aciuiau pela neamuri.

Așa fiind, casele nu aveau dece să se scumpiască și, cei care cumpăra, plătia prețul de dinainte de război.

Lângavu, prin cunoștințele lui, prin negustori și samsari, desfăcu repede marfa adusă de prin Basarabia. La împărțeală, i se cuveni lui Boteanu douăzeci și opt de mii de lei.

Lângavu fusese avocatul, apoi administratorul morii Vârtejul, care, desființată de Nemți, făcută cazarmă, nu se putuse reface, cu revenirea Românilor, lipsindu-i: motor, mașini, curele și până și cele mai mici scule.

Fostul administrator făcuse totdeauna afaceri „pe cont

www.dacoromanica.ro

proprii" şi ar fi fost bogat, dacă n'ar fi jucat şi pierdut la cărţi, uneori mai mult decât avea în pungă. Şi el ţinea veşnic la piept tot avutul părălesc.

Lui Boteanu i se păru câştigul ce'i cădea în mâni un plocon regal. Nu muncise: nu făcuse schiţe şi planuri, nu semnase măcar; se plimbase, cunoscuse locuri dorite şi fermecătoare, trecuse Prutul, „hotar blestemat", văzuse Nistrul şi câştiga, după asemenea desfătare, douăzeci şi opt de mii de lei!

Vara, cu căldurile ei, venise. Bucureştii, de dorul căruia plânseseră miile de refugiaţi, era mai murdar acum decât îi sta lui bine odinioară. Duhnia! Vasile îşi luă familia şi o duse la Braşov, cu automobilul.

Trenurile erau prea înţesate, încă nu era nici o deosebire între clase şi se călătoria şi pe acoperişul vagoanelor. Aproape la fiecare drum pe calea ferată, câte doi, câte trei din cei ce călătoriau pe acoperişuri se prăpădiau: le lua capul sârmele de telegraf, or un pod, un tunel. In zadar se dădeau ordine prin gări, ca nimeni să nu aburce pe coperişurile vagoanelor; în zadar vedeau mii de oameni sângele curgând, capete retezate sau sdrobite! Văzuseră cu toţii atâta sânge şi atâtea capete fărâmate şi rostogolite în pulbere şi în noroi, că se deprinseseră cu gândul şi cu priveliştea lor. Viaţa preţuia mai puţin decât împlinirea unei dorinţe, unei mulţumiri!

Boteanu se înţelesese cu cumnatu-său, să-şi trimeată şi acesta nevasta şi pe cele două fete ale lui la Braşov, iar ei să se mai avânte odată în Basarabia şi să scotociască şi prin Moldova. Apoi aveau să petreacă, erau veseli cumnaţii;—prăbuşirea străzilor de dinainte de război n'avea să'i cufunde şi pe ei! Găsiseră calea spre mântuire şi îmbogăţire. Vasile uita privelistile războiului; numai în visele de noapte comanda soldaţi, aştepta moartea, suferia groaza şi mizeria.

Multe fete tinere păreau veştejite de timpuriu. Toţi cei ce trecuseră de treizeci de ani începuseră să încărunţiască. Parcă ar fi fost doliul la modă, atâtea femei îl purtau: rămăseseră văduve, orfane, fără fraţi. Sunetul fără nume al piciorului de lemn începea să fie mai cunoscut în Bucureşti decât al trapului cailor. Ciungi, orbi, tot felul de schilozi îşi arătau spectrul pe uliţele tot mai înviate, şi priviau cu un amestec

www.dacoromanica.ro

de mândrie, de suferinţă în mădularele şi sufletul lor, şi de amară disperare.

„Astăzi, tu ştii cine sunt! parcă spuneau privirile lor. Ştii că sunt cel ce ţi-a scăpat viaţa, a mărit ţara, a întregit neamul; dar mâine, poimâine, vei uita! O să ţi se pară, mişelule, că-ţi încurc drumul, că-ţi stric, cu neruşinare, buna dispoziţie!"

La Braşov

Soţii Boteanu se împăcaseră, nu mai rostise nici unul numele ofiţerului german, şi el şi ea parcă uitaseră de Franz. Nici atunci când numele Julietei le prilejuia, cu siguranţă, amândorora, amintirea Germanului, soţii nu-l pomeniau nici pe departe, nici nu se cerceteau cu privirea pe sub gene, iscoditor.

Inţelepţi, făţarnici amândoi, îşi depănau gândurile, Vasile socotind că, deocamdată, e de prisos şi dăunător să pună piciorul pe nuca nespartă a vechii pricini, ca s'o striviască şi să-i vadă miezul. Hotărît că nu-şi mai iubia nevasta! Ii plăcea; avea nevoe de ea, cine să-i crească ţâncii? O, nici după copii nu se prăpădia cu firea! Dar îi avea, erau drăgălaşi, îi dădeau pace şi, întrucât altă familie şi casă nu avea, şi putea să câştige pentru întreţinerea lor, nu găsia cuvânt să dezerteze.

Omul nu era limpede în gândurile sale şi nu simţia nevoe să fie. Să mănânce, să bea, să nu se încordeze şi să nu obosiască! Artistul ambiţios de odinioară, râvnind glorie şi opere, jinduia acum la câştiguri băneşti, la petreceri, la trândăvie. Lihniala de doi ani, trupul chinuit de foame şi de încordări lipsa a tot felul de plăceri şi de vechi deprinderi, sufletul care numai suferinţe avusese depe urma trupului, trup şi suflet cereau acuma hrană de rând, multă, săţioasă, cu nesaţiu.

Olga însă era necontenit muncită de gânduri. Izbutia să şi le ascundă sub paloarea ei senină, slabă, era sveltă şi mlădioasă. Ii pierise însă gustul cochetăriei. Nu mai râvnia să fie frumoasă; se temea că ar putea fi dorită de bărbatu-său; în

www.dacoromanica.ro

inima ei gândurile trăgeau brazde negre și adânci, iar sufletul și-l simția uneori ca pe un mal mâncat de ploi, burdușit de gropi, de galerii profunde, gata să se surpe.

Bărbatu-său o iubise; ea îl luase din dragoste. Având copii, Olga îi iubise, cu puteri sporite, știrbind totuș puțin din amorul ce-l avusese pentru bărbat. La plecarea lui Vasile, gândindu-se că el s'ar putea prăpădi în război, femeia suferise cumplit. Dar având copiii în grija sa, găsise puterea să aștepte, să spere că soțul se va întoarce teafăr.

Sute de mii de femei adăstau ca și ea, mai nevoiașe unele, mai slabe, tot atât de iubitoare! Ar fi fost rușinos, să n'ai tăria tuturora!

Rămânerea în București, când un puhoi de lume se ducea orbiș în pribegie, lăsându-și avutul, și așteptarea năvălirii dușmanilor, fără de apărare și singură în casă, o înspăimântaseră.

Și iată că dușmanul de care se temuse mai mult, acela care va pătrunde în casă, stăpân hain, printre copilașii ei, se înfățișase grațios, sfios, se înroșise la față, luase copiii pe genunchi, îi iubise de cum îi văzuse, era chezășia ocrotirii, și adusese casei și gazdelor liniște și belșug.

De mântuitorul acesta, frumos și tânăr, Olga nu se putuse apăra, ca de un cotropitor, și se îndrăgostise.

Era oare ea dintre aceia care pot iubi de două ori în viață, cu patimă, nebunește, și fără pricină de ură pentru cel părăsit? Ea nu-și uitase bărbatul. Mustrări de cuget sfâșietoare o bântuiseră tot timpul, îi inveninase dragostea cea nouă, neîngăduită și vinovată.

Ai celui așteptat erau copiii, ai soțului, care trebuia să sosiască în sfânta zi a curățirii pământului țării de cotropirea streină.

Avea să-l mai poată ea iubi pe tatăl copiilor, pe stăpânul vieților plămădite în ea? Olga se întrebase năucă, neisbutind să-și răspundă.

Și iată că Franz plecase. Era trimis pe front, să lupte, să-i ucidă pe ai noștrii, sau să fie ucis de ei. Să-i doriască izbândă lui, sau celuilalt? Firește că nu ar fi voit să plece iu-

www.dacoromanica.ro

bitul, să rămână... dar cât să rămână, nu era în stare să-şi afle cugetul, să ştie ce doreşte.

Despărţirea de el o duruse, ţipase în carnea ei de femee, carne cu poruncile şi voluptăţile sale. Desnădăjduit ţipase femeia, cu un amestec în cuget de păreri de rău, disperare, vechi remuşcări, de amintirea vrăşmăşiei dintre naţia ibovnicului şi a ei. Se frământaseră în sufletul ei toate simţimintele acestea, certate între ele, ca un aluat în care ar fi fost amestecate cue şi cioburi de sticlă.

Boala Julietei venise tocmai într'un timp, când, în cugetul Olghii, aţipise dojana, sub sărutări, în contopirile cu veneticul iubit. Moartea fetiţei i se năzări numai ca o pedeapsă dumnezeiască! O smulsese din braţele ibovnicului, îi plecase fruntea până la pocăinţă, — dar ceilalţi copii aveau mai departe nevoe de grijile, de mângâerea ei. Şi Franz era tot acolo, aproape, resemnat când trebuia, dulce, prieten cu micuţii. Şi cum suferinţele pălesc cu vremea, amuţesc, iar simţurile abia că păsuesc în vrerea lor, cei doi iubiţi, dela mărturisirile durerii, ale jelii pentru mica răposată, se iubiră mai departe...

Reîntoarcerea soţului nu îngropase dintr'o dată întâmplările din cei doi ani, nu le încetase sdruncinul şi nu le vindecase urmările.

Aflând de moartea Julietei, Vasile nu se mai simţia legat-ferecat de familia sa, şi cum nu putea s'o conceapă decât întreagă, aşa, ştirbită, n'o mai putea iubi. Aruncase cuvinte jignitoare, răscolise în cugetul femeii lui amestecul de remuşcări, de clipe duioase, din viaţa cu celălalt.

Olga se îmbolnăvise. Se lăsase mai mult unei lucrări surde şi surpătoare din trupul şi conştiinţa ei chinuite; se lăsase, ca unei vindecări încete, până în ziua în care simţise că s'a făcut linişte în ea şi în jurul ei şi că soţul, intrat în făgaşul vieţii, are alte păsuri.

Apoi femeia se ridicase din patul zăcerii, ca să-şi vadă de copii, de casă. Revenise în iatacul cu două paturi şi nu se putuse refuza îmbrăţişării bărbatului. Nu se împotrivise, ca să nu dea şi mai mult temei bănuelilor lui.

Amintirea sărutărilor celuilalt, a singurului bărbat pe care

www.dacoromanica.ro

îl iubia acum, trudindu-se din răsputeri să-l uite, îi fusese tot timpul trează şi o torturase. Intunericul odăii înlesnise uşor învierea imaginei celuilalt şi înlocuirea soţului. Trădarea mai departe a tatălui copiilor, prin însăşi mijlocirea lui. o turbura pe femee şi stârnia în cugetul ei mustrări sfâşietoare.

Apoi Olga înţelese că se prostituia propriului ei bărbat. în numele căsătoriei, pentru dăinuirea căsniciei şi creşterea copiilor sub oblăduirea părinţilor lor. Nu era însă în stare să se răsvrătească, ci numai să sufere şi să contemple, dacă se poate spune aşa, sbuciumul, priveliştea din sufletul său.

Vasile începuse să'i împărtăşească părerile sale şi să'i ceară părerea. Femeia asculta, răspundea fără bucurie, fără inimă, cu politeţe, cu bunăvoinţă. Impreună găsiseră că o călătorie prin Ardeal, vara, ar fi minunată. Când Vasile mărgini călătoria numai până la Braşov, Olga nu se împotrivi, dezamăgită.

In cele din urmă, Vasile se înţelesese cu Haralambie să-l aştepte pe acesta, până va veni la Braşov cu familia lui; două trei săptămâni, şi apoi să plece amândoi prin Moldova şi Basarabia.

Vechiul oraş, cu înfăţişare germană, era plin de mosafiri din Muntenia şi din Moldova. Idealul naţional odată împlinit. se redusese acum la plimbarea prin ţinuturile alipite. la viligiatură, iar trecerea graniţei desfiinţate bucura ca vinul sau bonboanele.

Imensa biserică săsească, neagră de patru sute de ani, la care privise cu teamă, cu temere, valahul sărac din Scheii Braşovului, îşi culca de acum umbra masivă pe pământ românesc. Arpad dispăruse de pe soclul lui, cucuiat în vârful Tâmpei şi avea să-i ia locul un rege, sau un poet valah. Gospodăria oraşului o ţineau mai departe domnii Saşi, cu ştiinţa lor încercată, cu aceeaşi râvnă, cu dragostea lor de pavaje întregi, de curăţenie, de flori.

Erau mai mulţi Români acum: în poliţie, vizitatori, şi nu mai erau cătane împărăteşti, ci soldaţi de-ai regelui Ferdinand Altfel, nimic vădit nu se schimbase. Botenii auziră de multe ori numele Franz, ca la el acasă. Olga îşi stăpânise tresărirea şi spaima de gândurile bărbatului ei, iar Vasile se

www.dacoromanica.ro

prefăcuse că nu aude, amânând pentru altă dată, pentru o zi de plictiseală sau de reaprinsă curiozitate, „chestia Neamțului, care a stat în gazdă la el...."

Cumnatul Haralambie veni, — se găsise din timp un apartament pentru el și familia lui. Surorile aveau să-și ducă zilnic copiii la poala Tâmpei, la cetățue, la „promenadă", Haralambie găsi îndată tovarăși pentru poker. Vasile se plictisea, de când venise. Mosafirii vechiului oraș pot jura că nu sunt nici o mie de Români în Brașov, pentru că toți se învârtesc dela liceul român până la Cetățue, și atât. Nu cunosc partea orașului numită Schei, unde locuesc peste zece mii de Români. Ca nicăeri în Ardeal. Sașii, Românii și Ungurii erau în număr egal, la Brașov.

In afară de un singur cunoscut, d. Moise Bricu, Boteanu nu cunoștea pe nimeni. Și rare ori punea mâna pe acela. In partea locului nu i se zicea altfel d-lui Bricu, decât „domnul doctor".

Vasile îl cunoscuse în Moldova, unde Transilvăneanul se refugiase de urgia maghiară, deși era om trecut de patru zeci și cinci de ani și nu fusese nici odată cătană. Ungurii l'ar fi trimis pe front sau l'ar fi declarat trădător.

Lângavu, de cum îl cunoscu pe Moise Bricu, legă cu el o prietenie strașnică. Erau nedespărțiți. Domnul doctor ar fi jucat și ziua și noaptea cărți, dar cu udătură. Bea cât patru.

Vasile crezuse că numai în vechiul regat bântuia molima „foițelor". Văzu că se înșelase, căci și Românii ardeleni și Ungurii sufereau de ea. Jucă și el, dar pierdea mereu, se înfricoșă și se desgustă.

Il rugă pe Bricu să meargă cu el prin vecinătatea Brașovului, ale cărui colțuri socotia că le știe prea bine, — ca să cunoască țara. Mai ales într'o casă de Sas ar fi voit să pătrundă. Domnul doctor făgădui și, într'o dimineață, numai ei trei, bărbații, porniră cu trenul. Pe seară aveau să se întoarcă.

— Mergem la un învățător sas. Gospodar fain, dar om prost. Cu el n'aveți ce vorbi. Las'că la dumneavoastră se și vorbește prea mult și numai de politică! se scutură Moise, ca de un suvenir neplăcut.

— Cum la dumneavoastră? La noi, vreai să zici! La tine,

www.dacoromanica.ro

la mine, la Haralambie! glăsui Vasile. Nu suntem o națiune și o țară cu toții? Alminteri de ce te refugiaseși la București, și apoi în Moldova?

— Uite așa de repede o luați totdeauna! se supără doctorul. Sunteți prea iuți la minte. Dar spor la treabă nu cred să aveți, zic zău lui Dumnezeu!

Lângavu se uita la Ardelean și petrecea. Bricu, gras, mare, voinic, roșu, apopieptic, se înfuriase, urechile i se făcuseră ca pătlăgelile roșii, ceafa, în caturi răsfrântă peste gulerul de un deget, i se înroșise și ea. Da din mâni, dar cu gesturi mărunte, așa ca și cum brațele i-ar fi fost legate din cot, pe la spate.

— Dar de ce te-ai papricat așa, frate Moise? izbucni în hohote de râs, Haralambie. Sunteți prieteni vechi. Cumnatul a luptat pe front, pe când eu și d-ta ne vedeam de sănătate și făceam afaceri.

— Da ce afaceri? spuse după un răgaz lung, după ce cugetase bine, cu fruntea plecată, doctorul Bricu. Am făcut la Iași, ce'i drept, peste o jumătate de milion, dar ce preț mai au banii acuma? Și dacă mi i-or lua?

— Nu i-ai pierdut la cărți? îl întrerupse Lângavu.

— Și la cărți i-am bătut pe-ai voștri! Așa să știi!

— Dar la ce i-ai mai bătut? întrebă Vasile, a cărui curiozitate se stârnise de astă dată, ca să-l cunoască mai bine, pe refugiatul, pe martirul de dincolo de Carpați.

— In afaceri! că alții au fost proști și-au pierdut!

Imboldit să se certe, părându-i-se că omul din fața lui purtase o mască până atunci, cu enervarea din războı nepotolită încă cu desăvârșire, Boteanu voi să-i spună doctorului, că puțini ardeleni luptaseră și muriseră pentru desrobirea ținutului lor. Frământarea gândurilor îi schimbase fața. Dar cumnatu-său băgase de seamă și'l strânsese pe Vasile de mână, ca și cum i-ar fi spus: „astâmpără-te! Nu e frumos"! Și omul se stăpânise, rumegându-și furia.

Pe unde mergea acum trenul, era șes. Dealurile se scriau departe pe albastrul cerului, pogorît după ele. In vagon era acelaș amestec de națiuni, împăcate astăzi, ca de când lumea.

Liniștindu-se, Boteanu se gândea: „au fost puțini dintr'aı

www.dacoromanica.ro

lor cu noi, în șanțuri, sub gloanțe, la baionetă, pentrucă fuseseră cu mult mai înainte chemați sub steagurile cârmuirii lor. Și cum ar fi putut să nu se ducă ? România a intrat cu doi ani mai târziu în război. Mai puteau ei să vină, să dezerteze ? Iar dintr'nceput, de unde puteau ei să știe, ce vom face noi— peste doi ani ? Neprevedere și nepregătire totală !...

Pe neștiute, ajunseră, coborâră, miluiră un invalid ungur, intrară într'o comună rurală săsească.

Lunga ladă de zid : biserica luterană, nu le plăcu Bucureștenilor. In schimb, i se păru arhitectului că nici în București nu sunt ulițe mai îngrijite, mai aliniate, ca în satul acela săsesc

— Da, e pretutindeni așa, dragă domnule, în tot Ardealul nostru ! apăsă doctorul pe cuvinte și cu înțeles.

— Da, recunoscu Vasile, la noi totul este de creiat și ne bucurăm că vom fi la o laltă toți cu toții, Românii, ca să dăm o față, un caracter al nostru : casei de locuit, bisericii, școalei, celor mai mici obiecte. Și să înfăptuim o cultură !...

După ce trecuseră prin cinci șase străzi și arhitectul se uitase cu încordare din răspântii la liniile drepte de clădiri, dintr'odată, nu'i mai plăcu !

Amintirea satelor din România cea mică i se trezi în minte cu putere vie. Văzu aevea măruntele case cu ceardacuri; nu se aflau două la fel, pe-o uliță ! Colibele, casele, conacele, erau în fel și chip, pe când aci, în comuna săsească, toate clădirile erau aidoma, ca scoase din acelaș calapod, ca niște sicrie mari.

Vasile Boteanu îl bătu pe umăr pe Moise Bricu și spuse râzând :

— Modelul de casă românească o să vi'l dăm noi ! Asta — și arătă spre mohorâtele case săsești, — este nemțesc ! N'au grație, sunt triste, fără dulce melancolie, n'au nimic pitoresc ! casele astea ! Să vii să vezi sălașele din Argeș, din Vâlcea, monastirile de maici din Moldova... Asta este locuință potrivită pentru Franz !

— Care Franz ? întrebă cumnatu-său, pe când Bricu scutura din cap cu îndoială.

www.dacoromanica.ro

— Ofiţerul german, care a stat la mine în gazdă, în timpul ocupaţiei.

Lângavu îşi cercetă serios cumnatul pe sub gene. Vasile simţi şi se întoarse cu spatele, în preţuirea mai departe a clădirilor.

Rana se deschide

Până la război, partide care să guverneze ţara, erau numai două, liberal şi conservator. Numai ele puteau să'şi ia răspunderea guvernării, având în toate judeţele organizaţii, cadre gata pentru a putea cârmui. Programe aveau, deosebite, dar nu aduceau la îndeplinire decât punctele care le lăsau atot stăpânitoare. Numai proprietatea cea mare era cu sfinţenie respectată. Masa ţăranilor nu avea vot. Şcoala, biserica, armata, magistratura, erau înhămate nu la carul Statului, ci al guvernului. Profesorul, călugărul, ofiţerul, magistratul, nu vieţuiau şi nu prosperau decât prin bunăvoinţa, prin hatârul miniştrilor.

După război, tocmai partidele care guvernaseră fură cele mai urgisite. Se părea că cei nouăzeci şi opt la sută, care nu făcuseră politică până acum şi nu votaseră niciodată, voiau să'şi spună cuvântul, în politica ţării, alegându-şi oameni dintre ei. Amintirea politicianului de până eri, aducea greaţă, stârnia răsvrătire.

Noi partide se iviră, iar cele mici, de dinainte de război, naţionalist şi socialist, sporiră în număr. Partidul naţionalist găsia razim în învăţătorime, cel socialist în muncitorimea dela oraşe.

Dar cei care aveau mai ales îndreptăţire şi greutate la cuvânt erau întorşii din război, massa lor, numeroşii ţărani.

Din mişcarea acestora, două credinţe prindeau temei : că ei înşişi pot să se cârmuiască, fără pagubă şi fără amăgire ; că generalul, care'i purtase la izbândă în război, numai el ar fi drept şi destoinic cârmaci, cu deplină cinste.

Intru cât meritase generalul Averescu, faima cu care îl împodobiau mulţimile, avea să statornicească odată istoria, — dacă istoria este în stare să spună adevărul şi nu e sluga plecată a suveranilor vremii.

www.dacoromanica.ro

Incepură aşa dar să existe încă două partide, dintru nceput cu mai întinsă bază, cu mai mult norod; partidul poporului şi cel ţărănesc.

In vremea aceasta de fierbere, de prefacere, de inceputuri viguroase, de dispreţ pentru ceiace fusese, dăinuiau la cârma ţării liberalii, se învechiau, se măcinau la putere. Ei împliniseră idealul naţional, declarând război Austriei, în anul 1916; dar tot ei purtau vinovăţia lipsei totale de pregătire, ei trimiseseră oştiri la prăpăd, fără muniţiuni, fără hrană, după ce prefecţii şi toţi oamenii lor de casă se îmbogăţiseră făcând contrabandă, adesea în folosul inamicului!

Suveranul se găsea intr'o mare nedumerire. Pe cine să cheme la guvernarea ţării sărăcite, stoarse, îndoit de mare, acum cu oameni trăiţi sub alte oblăduiri, — când vechile partide: cel liberal guvernase destul, obosise şi poate risca să fie izgonit, cel conservator nu mai avea decât un stat major, şi acela fărâmat. Nu i-ar fi putut chema pe conservatori, şi pentru că ei fuseseră împotriva intrării noastre în război şi n'am mai fi avut sprijinul Aliaţilor de arme, necesar, hotăritor.

Partidele noi încă nu se închegaseră desăvârşit. Toată alcătuirea lor putea să fie de azi pe mâine.

Primind demisia liberalilor, Regele chemă în fruntea Statului pe un fost Preşedinte al Inaltei Curţi de Casaţie; apoi, după o lună, pe generalul Văitoianu, pentruca acesta să facă alegeri, depe urma cărora să se lămuriască adevăratele ţării dorinţe.

In Ardeal, partidul naţional român, vechi, hârşit în luptele politice cu Ungurii, nu se desfiinţase. In Basarabia erau frământări nelimpezi, toate însă cu caracter democratic. Nici unul din partide, afară de cel socialist, nu avea partizani şi în Ardeal şi în vechiul regat.

Boteanu, ca şi cumnatu-său, afla din ziare frământările, nouile alcătuiri politice de partide, discuta cu aprindere, dar nu se înscrisese în nici un partid.

Amândoi râvniau să se îmbogăţiască, făcuseră afaceri bune, cumpărând şi vânzând: stofe, mătăsuri, mosoare de aţă, tot felul de măruntişuri, alimente chiar; aducând şi ducând din Ardeal, din Basarabia, din vechiul Regat.

www.dacoromanica.ro

Viața începuse a se scumpi, din pricina transporturilor acestora și pentrucă fiecare lucru trebuia să lase câștig în fiecare din multele mâni, prin care trecea. Se întâmpla ca, tot vânzându-se mereu, între acelaș soi de negustori, o marfă să revină în aceleași mâni de două și de trei ori, fără pagubă pentru vânzători.

Vasile trăia o viață nouă, de emoții, de sentimente necunoscute lui până atunci. Se desprindea tot mai mult de familia sa și, pentrucă nu era avar și trebuia să aibă un imbold la dobândirea banilor, încerca să petreacă, să chefuiască, și încolția în inima lui o nelămurită năzuință, doria surd o femee, o dragoste nouă.

Profesiunea lui, arhitectul nu și-o mai făcea. In tot timpul verii nu se clădise nimic în București, nici de către Stat, ale cărui servicii se măriseră, legând de ele nouile și marile provincii. Parcă toți zidarii pieriseră în războı. Societăți de construcții se alcătuiseră, dar făcuseră și ele afaceri cu materialele de clădire, molipsite de noul negoț.

Lipsa căilor de comunicație, a vagoanelor, opria producția în loc, și acolo unde ar fi putut fi. Puținele trenuri erau veșnic ticsite.

Ca să nu fie striviți, ei și geamantanele lor veșnic pline, în trenurile îmbulzite, cumnații căutaseră cunoștința aproape a tuturor conductorilor și, vestindu-i din timp li se păstra o cabină. Hatârul acesta îl plătiau mult, dar aveau liniște și odihnă.

Uneori trenul se opria în mijlocul câmpiei. „Locomotiva e stricată! Nu mai poate merge!", striga mecanicul.

Cei din vagoane se dădeau jos și începeau să-l roage pe mecanic să tragă măcar la o stație. „Ce să-i fac? aicea stăm!", spunea fără descurajare, nepăsător, batjocoritor oleacă, stăpânul mașinei. Călătorii isteți începeau să-i șoptească la ureche, să-i făgăduiască și, căzuți la învoială, iscusiții umblau din pasager în pasager, cu pantahuza. Ca pentru un milog simpatic, strângeau, într'o pălărie, suma cerută. Și locomotiva căpăta forțe, ajungea rând pe rând la toate stațiile.

In Noembrie 1919 se făcură alegeri, și foștii cârmuitori liberali dobândiră puține locuri în parlament. Frământările

www.dacoromanica.ro

politice scoaseră din urne oameni de-ai nouilor partide. în vechiul Regat. In Ardeal izbuti partidul Naţional-Român, în frunte cu căpeteniile sale, domnii Maniu, Vaida, Goldiş, Pop şi alţii.

Se alcătui un guvern cu personalităţi din partidul ardelenesc şi cel ţărănesc, sub preşedinţia d-lui Vaida-Voevod.

Haralambie Lângavu votase pentru liberali, fiindcă le găsise meritul că îndrăzniseră să apere ţara de cotropire. De curând, în timpul verii, armate maghiare trecuseră Tisa şi încercaseră să recucerească Transilvania. Cu toată puterea şi cu mânia cuvenită, armata română înfrânsese oştile maghiare şi dusese victoria până la ocuparea Budapestei.

Lângavu, care nu făcuse războiul, nu-l îndurase de-adreptul, suferise în inima lui de Român, făcând totuş afaceri bune, văzându-i pe Unguri stăpâni în Bucureşti în timpul ocupaţiei şi fusese încântat că mândra Capitală maghiară fusese călcată de ai noştri.

Numai Românii, dintre toţi Aliaţii, înfipseseră steagul de biruitor, într'o metropolă inamică.

Boteanu şovăise între generalul Averescu, căruia socotia că i se datoreşte pacea dela Bucureşti, pentrucă fusese aproape singurul care-l sfătuia pe Rege, să nu primească planul francez de luptă, numit „triunghiul morţii". In cele din urmă îi votase pe ţărănişti, pentrucă biruise în cugetul său nădejdea că venirea masselor ţărăneşti, prin aleşii lor, în Parlament şi în prefecturi, va schimba administraţia, ea singură vinovată de toate fărădelegile şi necinstea.

Dar cumnaţii nu aveau timp de pierdut în politică. Haralambie nu se putea lăsa de poker şi mai avea o meteahnă veche: o ibovnică, de care aflase şi cumnatu-său.

Il văzuse pe iscusitul său tovarăş de negustorie, cum şedeau amândoi seara la o masă într'un restaurant luxos, îngălbenindu-se foarte, holbând ochii spre uşe, pironindu-i sălbatic.

I se păru lui Vasile, că Haralambie se va ridica depe scaun şi că din gros ce era se va subţia ca o fantomă şi va ajunge cu creştetul în tavanul înalt. Intrase în local o coconiţă

www.dacoromanica.ro

durdulie, rumenă la faţă, toată numai râs şi lumină, urmată de un bătrânel cochet, încorsetat parcă.

— Ce este? Cine e? şopti fără voe Boteanu, destul de tare, intrigat.

Lângavu nu mai auzia, dar, dupăce urmări perechea, ce nu-l băgase de seamă, pricepu că trecuse prin călduri mari că se dase pe faţă şi spuse deschis:

— Cât mă costă femeia asta!

— E frumoasă!, făcu Vasile.

— Are şi alte daruri...

Şi intrând în gândurile sale, ca o pradă în gură de lup flămând, Lângavu începu să se frământe în scaun, să-şi treacă mâna prin păr, să-şi asuprească mustaţa pieptănată.

Nemai stăpânindu-se, ţâşni din loc şi, hotărît, cu paşi înfipţi, se duse glonţ la masa nouilor veniţi.

Zărindu-l deodată, cum se apropia, femeia dădu puţin capul pe spate, bătu de câteva ori din pleoape şi zâmbi, topindu-şi mirarea, temerea şi neplăcerea, într'un surâs ca de bucurie:

— Lambie! rosti ea, argintiu. Unchiul meu! Nu-l cunoşti? Şi'i pofti cu mâna să se recomande:

— Erai aici? Să nu te văd! Pe semne pentrucă eşti veşnic în inima şi'n ochii mei!

— Ţi-am vorbit de unchiu-meu Christache! înşiră tot ea, până nu apucase el să glăsuiască, înăbuşit, cu un nod în gât, fâstâcit.

Bărbaţii îşi dădură mâna. Fără să vrea şi să ştie, Lângavu strânse, ca într'un pumn de lăcătuş, mânuţa bătrânului.

— Eşti cu cineva? urmă doamna.

— Da, eram la masa aceea.

— Veniţi la noi, pofti coconiţa.

Haralambie îşi aduse îndată aminte că Zoiţa îi vorbise de curând de un unchi, pe care spera să-l moştenească, pentrucă nu avea copii, om neînsurat. După nume, el şi-l închipuise chiristigiu. Cu unchiu-său, Zoiţa îi spusese că se plimbă uneori. „Ce vreai? spusese ea, ţie ţi-e frică să mergi prin lume cu mine, de scoaba de nevastă-ta!"

www.dacoromanica.ro

Soția lui Haralambie era palidă, slabă, fină, ca și soră-sa, cu care semăna mult, ea fiind însă oacheșe.

— Il știu frate: unchiu-său I. îi spuse Lângavu lui Boteanu, apropiindu-se de el. Să ne bem consumația și să trecem la masa lor.

Tot zâmbind, Zoița spunea moșneagului, rămasă singură cu el:

— Ți-am spus că o să dea odată peste noi!

Tăinuindu-și durerea, numai cu amărăciune, Christache dădu din cap:

— Nu-i cum mă așteptasem eu: un tânăr, plăpând să-l sufli. E sdravăn de tot!

— Dacă'ți place, băețele! Cu ce-mi dai tu, nici două rochii pe an nu-mi fac!

Pe Boteanu, Zoița îl cunoștea de mult, din vedere, precum o cunoștea și pe noră-sa, precum știa că e cumnat cu Lângavu, precum știa numele a sute de bărbați și de femei și multe din tainele lor.

Lăsându-și amanții să se privească și să-și mistue în tăcere gândurile, Zoița legă numai decât o conversație vie cu arhitectul.

Femeia aceasta, durdulie și guralivă, îi adusese aminte lui Vasile dragostea lui trecătoare, din Moldova, începută de pe patul, crezut al morții, și sfârșită în trei săptămâni de concediu, după vindecare. Apoi fusese chemat în serviciul auxiliar; nu mai fusese luat pe front.

Cu finețe, din când în când, Zoița îi aduna și pe amanții ei la discuție, când se temea că încep să se plictisească, sau să cugete prea adânc unul la altul.

Când se despărțiră, după un ceas de palavrageală, Haralambie îi urcă în trăsură, pe iubita și pe unchiul ei.

— Ai de zis ceva? îl întrebă Lângavu pe cumnatu-său.

— Eu? Nevastă-ta poate, sau nevastă-mea.

— Ași!

— Ba ele firește că s'ar indigna! stărui Vasile.

— Nu sunt nici ele mai de treabă decât noi. Cu Nemții, s'au întâmplat în București lucruri scandaloase! Nu era ofițer german să nu aibă metresă. Și de unde o avea, te întreb?

www.dacoromanica.ro

Nu dintre femeile noastre? Și erau aproape tot atâția ofițeri, câte femei, — cu bărbat pe front! Și-acum, ca și mai înainte de război, de unde stătea amante, dacă nu din prea cinstitele noastre căsnicii? Și altceva — urmă, dârj, deodată, Haralambie, — de ce țin atâta femeile Capitalei, la un lux aidoma cu al cocotelor? Să-ți spun eu: ca să nu fie întrecute! Dacă le-ar întrece cocotele în lux, ar fi sigure că-și pierd ibovnicii!

Pe măsură ce asculta, Boteanu se înfuria. Ii venise sângele în obraz. Ce voia să spună cumnatu-său? Cu siguranță, despre Franz! Știa ceva. Bănuia, nu putea să știe, doar nu văzuse, și-i plăcea acum, când o prinsese pe ibovnica lui scump plătită, cu o căzătură să se răzbune pe altul, să strice inima și viața cumnatului și tovarășului său!

— Femeile, — se trudi Boteanu să vorbiască, luptând cu furia, care-l măcina, obidind să cugete, — femeile noastre nu vor să fie întrecute, nici chiar de cocote, pentru că țin la părerea și dragostea noastră și ele văd limpede că ar pierde-o, dacă ar fi mai puțin frumoase și atrăgătoare, decât oricare altele.

— Cu de-al de astea ne păcălim.

— Eu mi-am lăsat nevasta la București, singură, cu trei copii, își privi țintă 'n ochi cumnatul, Vasile Boteanu.

— E! făcu Haralambie și o clipire de ironie scântee în pupilele lui.

Tremurând tot, scăpărând de furie, Vasile se văzu într'o fulgerare de imagini, trăgându-i două palme cumnatului. Și fără să și dea seama, deodată, îl apucă de cravată, împingând pumnul până la gâtlej.

— Ticălosule! spune pe șleau, ce vrei să strecori, fără curaj! Spune! Știi ceva? Ai văzut?

— Să și văd? Mă lăsaseși paznicul casei tale? Intreab-o pe ea! Ia-ți mâna din gâtul meu, că te turtesc!

— Pe mine? răcni Boteanu trăgându-și totuș dreapta, poate pentru că un băetan se oprise pe celalt trotoar al străzii și privia. Am despicat multe pântece ca ale tale!

— Te lauzi! N'ai făcut decât să asmuți!

— Mai deschizi gura, când ai stat aici si ai făcut afaceri din peirea țării?

www.dacoromanica.ro

— Ca să-ți dau acum și ție o pâine, că cu arhitectura ta !...
Vasile se depărtase, sfătuit parcă de cineva, care hălăduia în el, să se stăpânească. Se apropie iarăș de Haralambie.

— Am încheiat o amândoi! N'am nevoe de tine. Potlogării, pot face și singur dar nu vreau. Numai cu tine am fost în stare să le fac! Dacă ai bârfit, să știi că nu-mi scapi! Am învățat să ucid oameni, și aceia erau, cu siguranță, de altă calitate, erau apărătorii unui steag!

Goldenberg și Dobroschi

Cumnații își întoarseră spatele și se depărtară grabnic unul de altul. Trezindu-se în calea Victoriei, Boteanu se opri o clipă, neștiind încotro s'ar îndrepta. Furnicarul de lume, ce se înfățișa ochilor săi turburi, era tot așa de încâlcit ca stufișul ghimpos al gândurilor lui.

Ca ferindu-se, ocoli Teatrul Național, pogorî treptele de către strada Matei Millo. In căutarea singurătății, a potolirii gândurilor și mâniei, merse cu pas inegal până în Cișmigiu, cu vaga părere că în grădina pustie, despodobită de frunze, s'ar putea risipi, desființa.

„Ce nemernic, ce secătură e cumnatu-meu!

„Pentrucă aflase că amanta lui mai avea un ibovnic, dase cu ochii de el, și nefiind în stare să se răzbune, pe ea sau pe ibovnic, a tăbărît asupra mea, a înfipt în mine cuțitul!... Nu știu nici eu ce spun! se supără Vasile, simțind că nu descurcă bine pricina purtării urâte a cumnatului.

„Pe mine mă încornorează amanta, dar pe tine chiar nevasta-ta! avea aerul să zică Haralambie", mormăi Boteanu.

Lacul, ca o pavea de asfalt plouată, licăria de departe în cenușiul amurgului. Vasile se apropie. Era liniște aci, pe țărmul apei. Rar se auzia pasul unui trecător. Ciori croncăniau a pustietate, a iarnă. Hârșiitul unui târn contenia și se trezia în apropiere. De aproape, lacul tot, dela un capăt la altul, alergu în crețuri ușoare, înfiorat de o adiere, sau de frigul puțin al toamnei. Priveliștea frământării mărunte și statornice a vălurelelor, liniștia prin monotonia ei, prin lipsa ei de tel cu înteles omenesc

www.dacoromanica.ro

„Intâmplarea făcu să-mi spună verde Haralambie că m'a înşelat Olga. Dar, şi altă dată, în comuna săsească de pe lângă Braşov, unde ne dusesem amândoi cu doctorul Moise Bricu, pe când eu vorbiam despre frumuseţea dulce a căsuţelor noastre de ţară şi mi-a scăpat vorba, arătând spre casele săseşti: „Să stea Franz în ele!" Haralambie m'a privit pătrunzător şi parcă ironic. Privirea lui spunea limpede: „ai aflat de Franz!"

„Şi aflasem cu adevărat, chiar dela ai mei! Uit oare cât de rău am fost primit şi de Olga şi de copiii mei? Am uitat de moartea Julietei, pricinuită poate tot de ofiţerul german? Haralambie nu minte, cel puţin atâta trebue să recunosc! Aflasem de mult, şi ce-am făcut? Şi ce am să fac?"

Şi întrebându-se, lui Vasile îi veni să ridice vocea şi să strige: „Spune lacule, spuneţi bătrânilor copaci!"

„Ce copil sunt! Se cunoaşte că m'am îndopat cu versuri şi l'am sorbit cu nesaţiu pe Nottara o viaţă întreagă!" Şi, înrâurit de amintirea tragediilor, se întrebă: „E? Trebuia s'o ucid? (înţelegea pe nevastă-sa). Să-mi rămână copiii pe cap? Adică nu mie, pentrucă eu aş fi fost închis la ocnă. Ar fi rămas copiii şi fără tată şi fără mamă! Lui Othelo îi era mai uşor, nu avea copii, iar gelozia lui nu era caraghioasă, nici peste fire de turbată, în epoca aceea. Să fiu modern, aşa dar! Să rabd şi să tac. M'am răţoit la început. Dece? Cu ce folos? Nu m'am putut stăpâni! O iubiam? Nu! dar nu mi-era străină, era nevastă-mea. A! sentimentul proprietăţii şi aci! Asta să fie? Poate că nu! Iţi pasă, te doare, când te-ai ştiut iubit şi afli că nu mai eşti, şi că eşti înlocuit! Othelo avea mai mult drept să fie gelos, fiindcă o iubia pe Desdemona, o iubea ca o făptură anume creiată de Shakespeare!"

Se înoptase. Umbrele, întunericul, apropiaseră copacii. Cerul pogorâse, neînstelat, otova de nori.

„Nu mă duc acasă! hotărî Boteanu, eşit din Cişmigiu, hoinar pe uliţele întunecoase. Să fiu laş! Cel puţin atât să fi învăţat în război. Cei care se îndesau spre inamic, furioşi, cădeau, cum am picat rănit eu. Nu trage! rosteşte cuminţenia simţului de păstrare a vieţii, decât dacă eşti dosit bine. Şi inamicul ar fi astăzi propria mea furie. Văzând-o pe Olga, mi-ar

www.dacoromanica.ro

fi peste putință să n'o întreb de Franz, să nu mă gâlcevesc cu ea, și cine știe unde aș ajunge cu cearta. Mi-e dor de ea oare? Am fost plecat prin Ardeal prin Basarabia, cu săptămânile de acasă, și nu mi-a fost dor nici de copii!"

Hoinărind, obosind, i se făcuse foame. Trecuse ceasul cinei. De câteva ori se oprise locului, trezindu-se îndreptat spre casă. Pașii îl purtau fără voe într'acolo. „Să fiu laș, laș față de propria mea furie sau nedibăcie!" își zise Boteanu, schimbând drumul.

„Ce mă leagă de casă? de ai mei? Mai de grabă aș vrea s'o văd pe Marieta!" își aminti Vasile de fosta lui dragoste din Moldova.

Intră într'un restaurant. Cercetă mesele ocupate, neștiind limpede, dacă doria să găsiască cunoscuți sau să stea singur, ca să-și depene mai departe gândurile.

Abia se așezase și văzu intrând în restaurant pe un ins cunoscut. Scotocia și acesta birtul cu ochii, în căutarea cuiva. Boteanu se uită cu luare aminte, cu mirare. Noul venit îi surâse, îl salută respectos și, vesel, se apropie.

— Domnule Boteanu!...

— Domnule Goldenberg! Poftim stai lângă mine. Cauți pe careva? Să mâncăm împreună.

— Cu multă plăcere, dar eu am o întâlnire aici.

— Nu face nimic. Până va veni și dacă va veni. Nu se prea țin oamenii de vorbă! Cum merg treburile?

— Bine! spuse moale Hermann. Alte afaceri învârtesc acum. Nimeni nu-și mai face meseria.

— Nici eu! ai dreptate! rosti amărât arhitectul și pricepu în clipa aceea, cu strângere de inimă, că este singur și dezarmat în lupta vieții, în războiul mai aprig decât cel îndurat în tranșee, că mulțumită numai lui cumnatu-său avea ceva bani în buzunar, că arta lui nu mai avea nici o căutare, nici o noimă.

Văzu înainte-i ca un păienjeniș încâlcit, în care căzuse și se sbătea neputincios. Scuturându-și capul din mrejele în care îl simția prins, cu o rază de claritate în minte, întrebă, aplecându-se spre Hermann:

— N'aș putea face și eu ceva afaceri?

www.dacoromanica.ro

Goldenberg era uimitor de bine îmbrăcat, se întremase, faţa i se făcuse roză. Vădit: treburile îi merseseră din plin. Era departe de-a fi un mic negustor de vopsele şi bidinele.

— Da, îţi mulţumesc, domnule arhitect, că-mi vorbeşti deschis, cu încredere. Am fost amândoi pe front, nu la un loc, e drept, dar amândoi am suferit, deşi dumneata erai ofiţer. Asta nu trebue să se uite! Cel pe care-l aştept să pice acuma, are trecere pe la unele autorităţi, dar dumneata ai avea şi mai multă.

— Nu cred.

— N'ai încercat. Dumneata eşti ofiţer, eşti artist, eşti Român. Poţi bate cu pumnul în masă, când ţi-o abate. Eu cunosc toate matrapazlâcurile care se fac. Mă costă multe parale. Aflu de pildă că i s'a dat lui Georgescu un permis pentru introducerea în ţară a zece mii de metri de catifea. Iţi spun dumitale să te duci să ceri şi dumneata unul. Iţi spun, fireşte, şi cât a luat cinstitul ministru pentru permisul liberat. Şi n'are cum să cârmiască dumnealui, când îi spui cui i-a dat, cât a luat şi el, şi-l ameninţi, la urma urmei, că-l dai pe mâna gazetarilor. Dar nu e nevoe de ameninţări! N'ai nevoe decât să pomeneşti numele celui căruia i-a dat un permis.

— Şi unde se fac afacerile de soiul ăsta?

— In unele ministere! Dar noi ne învârtim pe lângă al Producţiei intensive.

— Cine e ministru?

— Un ardelean. Om nou! Băbălău!

— Asta era sărac! N'avea o mie de lei!

— Şi numai după zece zile de ministeriat am văzut-o pe nevastă-sa la cel mai mare magazin din piaţă, cumpărând albituri şi stofe de şaizeci de mii de lei!

— Sub guvernarea vechiului partid conservator, era cinste!... Dar marele general, idolul de azi al poporului, nu ştie nimic din cele ce se petrec la Producţie?

— Şi ţărăniştii, oameni noui, sunt cinstiţi... Au guvernat puţin... Dar... îmi vine tovarăşul, cobori glasul Hermann, văzând că intră în restaurant un domn borţos, cu barbişon.

Tovarăşul lui Goldenberg mergea în zigzag, ca să se împrăştie în zâmbete şi'n strângeri de mâni, aproape la toate

www.dacoromanica.ro

mesele. Pântecele lui foarte scos în afară, mutra lui voioasă, sănătoasă, îi deschideau calea, ridicau capetele din farfurii, aduceau veselie în priviri. Goldenberg îl urmăria cu ochii şi, mulţumit, urmă către Boteanu.

— Strajnic băiat! Toată lumea îl cunoaşte şi'l iubeşte. E un chefliu!... M'am stricat şi eu, decând sunt prieten cu Dobroschi ăsta. N'o să'i spun nimic deocamdată de dumneata. O să mergem cu toţii unde ne-o căra el. Căci trebue să ne ducă undeva! Asta'i meteahna lui!

Boteanu simţi deodată că se pierde, că mintea i se înegureşte. Atenţia îi încetase ca retezată. Nu mai auzia, nu mai înţelegea ce spune Hermann. Işi frământă obrazul, pleoapele, ca să se reculeagă. „Tâmpiţi şi ticăloşi!" îi veni pe buze la adresa nimănui sau a tuturora. Se 'nghemui tot, în scaun. Se uită pe furiş la lumea străină, nesuferită, din restaurant.

Privirea i se opri la Dobroschi. Uriaşa burtă, pe praştia a două picioare subţiri, umbla destul de sprinten de colo, colo şi toţi cei către care se îndrepta umflatul balon, se înviorau, hohote de râs izbucniau, parcă nu de batjocură, ci de veselie.

Fără să ştie, încet, Vasile ieşi din starea lui sufletească de rătăcire, de mânie, şi dobândi putere de atenţie. Se uită la chipul bortosului: faţa era tânără, trandafirie; nasul mic, aproape roşu, sta ca un ardeiaş în mijlocul obrajilor mari, groşi, şi a barbişonului pornit din dreptul gurii până la un deget mai jos de bărbie, iar acolo retezat, ca un pămătuf. „E caraghios şi plăcut"! izbuti să cugete Boteanu. „Pe un spaţiu atât de mic, cât poate să coprindă făptura omenească, aceeaşi; cu cap, cu ochi, cu nas cu piept şi cu picioare, câtă felurime este cu putinţă, câtă originalitate! Şi noi, arhitecţii, pe un spaţiu imens, turnăm aceleaşi şi aceleaşi înfăţişeri de case, cu prea puţine deosebiri".

Dobroschi veni în sfârşit la masa lui Goldenberg. Auzind numele lui Boteanu, deschise mari braţele, care se păreau mici, se împurpură de plăcere, şi luând sticluţa de vin de pe masă, se uită în zare la ea.

— Cu asemenea vin îl tratezi tu, Hermănică, pe domnul arhitect? Voi, Ovreii, cu tot respectul superstiţios, ce-l aveţi pentru carte şi cărturari, în artă sunteţi ca viţelul la poarta nouă.

www.dacoromanica.ro

Băiete! strigă el la chelnăr, care nu-și lua ochii, ca magnetizat, dela domnul Dobroschi. Adu vin număru paisprezece, de la butoi! Să nu mă faci să mă cobor în pivnița voastră, ca alaltăeri!

Și către cei dela masă:

— Eu am mâncat. M'am încurcat la Jubileu, cu aperitivele. Mă prăpădesc după pește și acolo are totdeauna proaspăt. Și să mai vie o porție de icre și adu o fleică cu sânge! strigă el după chelnăr. M'am săturat, cu nimicuri! Dar mai mâncăm noi astăseară!

Dobroschi vorbia, zâmbia, se clătina, se sguduia, râdea, putea să și tacă, și tot ținea atenția celorlalți încordată. Boteanu fu nevoit să se lase în puterea omului acesta.

In zadar se ridicau în cugetul omului înșelat, al omului insultat, întrebări turburi, imagini. Vasile se rupea o clipă, se înstreina, și iar se găsia prins în discuție, iar asculta și râdea și el, de împrumut.

Dobroschi parcă știa ceva, îi turna mereu în pahar, ciocnia și'l îndemna să bea. Se făcuse cald, — devenise foarte simpatic restaurantul. Fețele de pela mese erau plăcute sau indiferente.

Totuș, lui Boteanu îi veni să plece. Un resort îl împingea. Când se sculă depe scaun, după șovăeli, ceilalți doi fură și ei în picioare, plata se făcuse la repezeală, și arhitectul se găsi în stradă, la brațul lui Dobroschi și al lui Goldenberg care îi șopti la ureche:

— Ești supărat! ai un necaz mare!

Dar tocmai în clipa aceea, vinul, ciudata și blagoslovita lui putere, adusese un val de lumină, de optimism, de nepăsare, față de tot ce putea chinui și îndurera, în inima și în mintea lui Boteanu.

— Da de unde! protestă el, în toată sinceritatea. Crezi că așa sunt eu: om de nimic? Mai rău ca pe front, mai necăjit ca acolo?... Aici e viață de trăit! Bem și mâncăm! Unde mergem? Aș vrea să mergem undeva, unde să fie veselie drăcească, nebunească! Să joc, să pup pe toată lumea și să beau; fraților! Sunt hămesit, de toate bunurile vieții! Nesățios!

www.dacoromanica.ro

Dobroschi opri o trăsură. Se urcară toţi, arhitectul în braţele amicilor, şi birja porni ca fulgerul spre şosea, pe când toţi vorbiau tare, chihotiau.

După un ceas de plimbare, Boteanu se trezise şi iar lâncezia. Amărăciunea din suflet nu se pierduse, ieşia iarăş la suprafaţă, îl supunea. „Ce vreau! Nu ştiam că Olga m'a înşelat cu Neamţu? Socotiam, pe semne, că nimeni altul nu ştie, ticălosul de mine! se răsvrăti el împotrivă'şi".

Se opriră la Flora. Lui Dobroschi îi era foame şi mâncară toţi, — aerul îi înfometase, — şi băură două neamuri de vin vechi, bine ştiute de borţos.

— Niciodată, spusese Goldenberg, n'a mâncat lumea ca acum: cu patimă! cu o foame nepotolită!

Tot Hermann, cu îndemânare, adusese vorba despre afaceri, la care să ia parte şi arhitectul.

— N'aş putea să-mi fac meseria?, întrebase Boteanu. Sunt comune întregi de reclădit, şi pe care statul e dator să le ridice.

— Sunt! făcu Dobroschi. E o afacere. Dar nu poţi câştiga decât sută la sută, cel mult, şi pierzându-ţi timpul pe-acolo! Adevărat hamalâc! Cine 'şi mai pierde vremea, acum când poţi câştiga într'un ceas zeci şi sute de mii de lei şi fără muncă brută? Fugiţi de-acolo!

Trăsurii nu i se dase drumul şi prietenii plecară şi dela Flora, pela miezul nopţii.

Nemeriră în strada Luntrii, la un dancing instalat într'o fostă casă boerească. Băuseră mult, tot ce vedeau li se părea frumos, feeric. Calea Victoriei, întunecată, li se năzărise, lui Boteanu şi lui Goldenberg, ca un şir de palate.

Mai puţin dintre toţi, se clătina, pe picioarele lui subţiri, Dobroschi. Când marele şi clătinatul lui pântece intră în localul, mai luminat ca zilele de vară, se auziră strigăte de plăcere şi ceata de trei, a nouilor veniţi, fu împresurată de vre-o cinci fete sprintene, cu fuste scurte, cu decolteuri până pe sub sâni, făpturi svelte, parcă înaripate, care sburaseră pe parchetul luciu, ca să tabere pe ei.

Orchestra, ascunsă, cânta susurat, delicat, ca o adiere ce

www.dacoromanica.ro

avea totuș puterea să țină în aer petale de trandafiri și flori de măr. Perechi treceau ca amețite, plutitoare.

Privirile multora se îndreptară spre grupul de opt, gălăgios. Zâmbete se schimbară. Doi dintre dansatori erau plătiți de patron, ca să petreacă, și aceștia aveau fetele lor, vre-o șase. Fetele jucau cu clientela, o făceau să cheltuiască, însuflețiau pofta de risipă și de chef. Surâsurile schimbate, spuneau că au picat mușterii buni. Dobroschi era și aci cunoscut.

Fără să'i dea răgaz, o brună, țapănă ca o sentinelă, înaltă, își înfipsese mânile în brăcinarul lui Dobroschi și-l târa pe lunecușul parchetului.

Tăinuita orchestră parcă era înțeleasă cu fata cea oacheșe: aria distinsă conteni, și alt cântec, baroc acesta, cu sunete caraghioase ca de trombon, poznaș, se porni, se umflă, iar Dobroschi și oacheșa începură să dea din șolduri, să se hurduce, în hazul lumii.

Numai ei jucau, toate celelalte perechi se dădură în lături, privitoare, și urale se ridicară din toate unghiurile.

Peste o jumătate de ceas, Boteanu și Goldenberg jucau și ei, învățând atunci, de bine de rău, figuri de fox-trot și din alte jocuri fâțâite, scălâmbăiate, deșuchiate, pornografice.

Dobroschi se odihnia, privindu-i, după ce făcuse el începutul. Râdea cu două fete pe genunchi, își aștepta amicii la șampanizare.

In zorii zilei, amicii încă petreceau. Băuseră treisprezece sticle de șampanie, a câte șase sute de lei una.

Cu ochii turburi, amețit cu dorințe încă nemulțumite și încinse, plecară in cele din urmă cu patru trăsuri, cu încă un tip și cu toate cele cinci fete, — acasă la Dobroschi.

Impăcare

Dobroschi, Goldenberg și Boteanu lucrau mâna 'n mână. Nu se despărțiau, decât ca să se întâlniască iarăș. Colindau ministerele, marile bănci, societățile și creditele, înmulțite ca ciupercile după ploae pe loc gras. Din zece afaceri puse la cale, dacă izbutia una, plătia din belșug pentru toate celelalte.

Arhitectul făcuse cunoștințe pretutindeni: în comerț, în

www.dacoromanica.ro

industrie, în finanțe. Nu-i mai văzuse niciodată și nicăiri pe oamenii, care erau acuma în fruntea nouilor întreprinderi. Parcă războiul înmormântase o seamă de oameni și adusese din drojdia societății, mai flămânzi, mai uriți, mai grosolani, mai hoți. Și cât bea și cât mânca lumea aceasta! Ce înghesuială pe ea la bursă, ca să cumpere acțiunile nouilor alcătuiri, mai cu seamă ale celor petrolifere, ca să le vândă la câteva săptămâni, ori zile, cu preț ridicat, înzecit!

Un cântăreț, un măcelar, un cofetar, inși pe care îi cunoscuse Vasile și îi știa ducându-și greu zilele, înainte de război, se făcuseră milionari, cumpărând și vânzând acțiuni.

Și pe ce se întemeiau toate prețurile acestea, când nu se lucra, când societățile de petrol nu aveau sonde și unele nu aveau nici terenuri întinse?

Țara nu era aprovizionată, mărfurile se ascundeau, ca să pară puține și fiind mai mare cererea decât oferta, să se poată scumpi. Nu era carne, vitele treceau granița, cu permisuri pe sub mână dela ministrul Băbălău, pâinea se putea să lipsească; în Basarabia trenurile săriau în aer; cete de tâlhari prădau lumea prost apărată; administrația românească se purta hain; Cazacii treceau Nistrul, jefuiau și se întorceau în Ucrainia, nevătămați, iar pofta de petrecere și hămeseala nu conteniau în toată România-Mare.

Feldefel de șarlatanii se săvârșiau. Incă nu erau trenuri destule. Locomotivele erau trimise la reparații; cele care erau bune, erau scoase apoi, ca drese, ca să fie stricate dintr'adins.

Nu dorința, ci o voință hotărîtă de îmbogățire scornia mijloace fantastice, criminale. Aproape nu mai era om, care să dețină o cât de mică putere sau avuție a Statului și să n'o întrebuințeze în profitul său.

In teatre, în cinematografe, în restaurante, în trăsurile multe și luxoase ca pe vremuri, în automobilele numeroase, pentru care nu fusese oprelişte la vămi și se găsiseră trenuri de marfă să le aducă, se lăfăiau, semeți și obraznici, inși încă necunoscuți, cu figuri de rând, fără altă expresie decât a îngrășerii și a parvenirii de curând. Luaseră locul, dintr'odată, celor dinaintea războiului, ciocoilor, boerilor, ajunșilor de până eri.

www.dacoromanica.ro

Nici cârciumele nu se mai odihneau. Vinurile, și cele de struguri și cele falsificate, aveau căutare, cu toată scumpetea lor. Meseriașii, negustorașii, samsarii proaspeți, lucrau pe prețuri mari, fără cinste, de mântuială, și chefuiau, pe isprăveniel

Bucureștii se umpluseră de lume străină, din nouile provincii, depe la țară, din străinătate, — Capitală a unei țări îndoit de mari! Chiriile sporiră, casele ajunseră la preț mare. Văduvele de pe urma războiului, sărmanele care'și vânduseră de ananghie acareturile, și le jeliau acum, ar fi voit să le redobândiască, fie pentruca să le vândă pe sute de mii de lei, nu pe zeci, fie ca să aibă un adăpost asigurat.

Societatea, așa răsturnată cum se găsia, încerca totuș să meargă. Țara avea un guvern, un parlament ales prin vot universal. Armata era supusă. Funcționarii, mai ales cei care aveau ce să fure sau înlesniau hoțiile altora, nu plecau din slujbele lor, cei cinstiți suferiau, se tânguiau. Guvernul militarizase căile ferate, sdrobise nemilos și samavolnic sindicatele muncitorești, desființase partidul socialist, închizându-i pe conducători la pușcărie.— și bolșevismul fusese aparent înlăturat.

Cenzura fusese ridicată, mare parte din oștire fusese trimeasă la căminuri. Vasile Boteanu afla din gazete frământările vremii și-și uita de grijile sale.

Intr'o zi, în ziarul „Universul", i se opriră ochii pe rubrica „Intâmplări din Capitală" și citi: „Eri, după amiază, în strada Cometa..." Sări două rânduri și citi iar: „Doamna Olga Boteanu, soția cunoscutului arhitect, a fost victima..."

Ingrijorat, voi să reia dela primul rând, tot articolul, dar graba îl făcu să mai sară câteva șiruri. „Poliția este cu desăvârșire neputincioasă... Cetățenii nu mai sunt apărați. Hoții de toate felurile, de la cei de găini până la tâlharii de drumul mare, organizați 'n bande puternice, cu mitraliere și granate, sporesc pe zi ce trece...'

Boteanu începu dela capăt. Omul, soțul, părintele, înviară, emoționați în cugetul și în inima sa.

— Ce este? se apropie Goldenberg, văzându-l că îngălbenește și că pironește priviri împrăștiate în tavanul aurit, strângând cu amândoi pumnii gazeta

www.dacoromanica.ro

Erau în sala de sus, din jurul scării, a ministerului de Producţie Intensivă. Aşteptau, ca mulţi alţii, să fie primiţi în audienţă. Dobroschi era de câteva minute la ministru şi trebuia să se arăte. Lucrau de obicei aşa: toţi trei veniau, fiecare ca pentru sine, cu sau fără o recomandaţie la mână, cu motive şi sume diferite, să ceară acelaş lucru, sau altul. Apoi se adunau, cercetau isprava, se bucurau de izbândă, se înţelegeau asupra altor căi, încercări, cointeresări, sume şi afaceri! Boteanu avea nume, avea titlu, Goldenberg nu avea nici unul şi câte odată tocmai de-aceea izbutia; Dobroschi avea obijnuinţa şi tipul omului de afaceri, viclean, hârşit.

— Uită-te, Hermann, întinse jurnalul Vasile. Şi spune-mi şi mie. E grozav!

Işi ziceau pe nume de-o vreme. Dobroschi tocmai se ivia. Mai sta de vorbă cu alţi doi trei, până să se apropie de tovarăşi.

— Ministrul a fost bine dispus. Poţi să-i ceri, Vasilică, poţi să-i ceri un permis de import pentru casa Baum şi unul de export de benzină.

Goldenberg isprăvise de citit articolul din „Universul" şi, schimbat la faţă, voi să spună ceva.

— Ce s'a întâmplat? întrebă Dobroschi, observând că amândoi amicii lui sunt plouaţi, îngrijoraţi.

— Chiar la tine acasă? Chiar pe soţia ta? întrebă Hermann.

— Da! rosti sugrumat Boteanu şi, hotărît, voi să se îndrepte spre scară, să plece.

Simţia că locul e strâmt, doria să fie în pragul casei lui, imagini din sălaşul lui i se trezіau în minte.

— Unde te duci, omule? îl prinse de umăr, Dobroschi.

Arhitectul se smulse răsvrătit parcă, dar îi veni în minte că Dobroschi nu ştia ce se întâmplase.

— Mi-au călcat hoţii casa! Eu, încurcat cu voi, n'am mai dat pe-acolo! Nevastă-mea a fost găsită legată, cu căluş în gură...

— Dar n'a fost moarte de om! Nu-i aşa?

— Nu, făcu Vasile.

— Dar e glumă parcă? Ce spaimă pe biata femee, gândeşte-te! se repezi Hermann cu vorba.

www.dacoromanica.ro

— Hoții fuseseră uniți cu servitoarea, murmură Dobroschi.
— Așa spune și gazeta.
— Lăsați-mă să plec! glăsui Boteanu.
— Nu se poate! se împotrivi Dobroschi. Parcă ai ceva de făcut acolo, chiar acum? Te poți duce și peste un ceas.
— Pandele!... își trase tovarășul de mânecă, Goldenberg.
— Măi! se întoarse către Herman, Pandele, nu trebue să scăpăm prilejul! Ministrul iscălește astăzi orce, numai bani să iasă. Mai întâi afacerile!
Și către Boteanu:
— Nevastă-ta e în afară de primejdie, sunt sigur! Am citit pățania asta, cu un moment mai nainte de-a mă primi domnul ministru. Nu ți-am spus nimic, ca să nu te turbur zadarnic și, de cum scăpam de aici, aveam de gând să mergem cu toții la tine acasă. Liniștește-te și intră în audiență. Copiii nici nu ți-erau acasă. Hoții au venit, înțeleși cu servitoarea casei, când copiii erau la școală. Au legat-o pe cucoană, au scotocit pretutindeni și au șters-o... Ai avut mulți bani?
— Bani! Nu știi alta decât bani! se răsvrăti Boteanu.
— O să mergem toți trei, e mai cuminte așa! se rugă Dobroschi.
— Domnul arhitect Boteanu! strigă ușierul.
— Auzi că te chiamă!
Vasile șovăia. Dobroschi îl împinse; lumea se da în lături, ca să-l lase să treacă pe cel așteptat, ca pe un fericit al îmbulzia către ușa favorurilor.
— Te-așteaptă ministrul! își scoase pântecele din sacou, Dobroschi, și, de spate, îl împinse pe Boteanu spre ușa cabinetului Excelenței.
In clipa de răgaz ce'i rămăsese, ministrul, rămas singur, se ridicase în picioare, se întinsese. Avea prea mult de lucru! nu se mai odihnia! Acasă, în parlament, la minister, tăbărau pe el legiuni de oameni de afaceri, cu recomandații dela colegi, dela prieteni, dela partizani, legiuni de necunoscuți și vrăjmași politici, veniți la împăcare, toți cu mâinile pline, toți cu proecte, cu făgădueli, toți lacomi de îmbogățire.
Băbălău simția că nu mai poate rezista fizicește. Il da gata mai ales ultima lui ispravă, alcătuirea unei societăți, pe te-

www.dacoromanica.ro

meiul unei uzine gigantice, din Ardeal. Cu isprava asta, săria dintr'odată în rândul celor mai bogați oameni ai țării: își asigurase, fără să plătiască un ban, cincizeci de mii de acțiuni! Bucuria, temerea, îl treziau, îl zguduiau, nu-l lăsau tihnei, somnului.

Boteanu intrase și adăsta respectos să-l priviască ministrul, ca să se apropie. Băbălau, roșu tot, cu vinele gâtului umflate, cu ochii rătăciți, puse palmele sprijin pe birou, amețit. Strânse tare din pleoape, ca să se dezmeticiască. Tăcerea număra clipe tot mai multe. Cu capul atârnând, ministrul borborosi:

— Cine ești... dumneata?

— M'ați chemat. Arhitectul Boteanu. Am avut onoarea să vă cunosc.... (Când erai dobitoc și un golan cugetă Vasile, desgustat, strângând pumnii, dorindu-se departe, acasă).

Ministrul întinse un braț, care i se păru că va cădea, greu ca de plumb, dacă mai sta întins. Boteanu puse repede sub mâna excelenței o petiție.

Căzând în scaun, cârmuitorul țării se prefăcu că citește. Muie condeiul în călimară, automatic, și scrise pe jalbă, pe când Boteanu adăogă lângă mâna scriitoare un teanc de bilete de cincizeci de mii de lei. „Se aprobă, Băbălău".

Apoi, se rezemă de spătarul fotoliului său, bărbia îi căzu în piept, pe când artistul pleca, salutând.

Cu o silință istovitoare, ministrul glăsui, strigă spart:

— Cheamă servitorul! Să nu mai lase pe nimeni aici!...

Văzându-l eșit pe Boteanu, dela audiență, Dobroschi se pregăti să'l facă să aștepte, până va fi primit și Goldenberg, când ușierul vesti cu voce tare, pe toată lumea, că domnul ministru nu mai primește.

— Ți-a aprobat? întrebă Dobroschi.

— Da! răspunse Boteanu.

Se îndreptară spre scara de marmoră, îngustă acum față de mulții inși ce țineau să plece mai de grabă, la alte ministere, la alte afaceri, la împlinirea altor visuri de îmbogățire. Nu era timp de pierdut, decât pentru afaceri și pentru petreceri.

Nu găsiră birje. Ajunseră pe jos, Dobroschi suflând greu,

www.dacoromanica.ro

Boteanu tot mai mişcat, Goldenberg, privindu-şi tovarăşii, împrumutând dela unul bucuria permiselor aprobate, dela celălalt îngrijorarea.

Le deschise Mitică, băiatul acum mare de cincisprezece ani. Văzându-l pe taică-său, copilul se dădu înapoi, mica lui faţă se încruntă. Băiatul parcă voia să zică ceva dârz, scosese pieptul înainte, dar văzându-i pe cei doi însoţitori, tăcuse.

Vasile, fără să ia seama la înfăţişarea protivnică a băiatului, îl îmbrăţişă, îl sărută.

Goldenberg şi Dobroschi rămaseră pe sală. Boteanu intră în casă, urmat de Mitică. Olga auzise paşi, privirea i se aţintise; îl văzu pe bărbatu-său. Vasile întinse braţele.

— Dragă! Ce spaimă pe tine! Iartă-mă că lipsesc de aproape o lună! borborosi el şi soţia se lăsă coprinsă, strânsă în braţe, sărutată.

— Fără nenorocirea asta, n'ai fi venit? întrebă încet Olga, ca şi cum se temea să nu stârnească şi alte cugete şi voia numai un răspuns mărginit la întrebarea ei.

— Ştiu eu? poate...

Ochii femeei se umplură de lacrimi, şi mari, sorbitori, îl coprinseră pe soţ, pe sprijinul firesc.

— Dar n'ai nimic, nu'i aşa?

— Nu. Am trecut printr'o spaimă grozavă. Acum însă, fel de fel de inşi, din partea poliţiei, vin să mă descoasă şi văd limpede că vor bani, ca să mă servească! Cu ce? Dacă tu vei fi aci!... îşi ridică încă odată privirea, femeea învinsă, şi îşi puse capul pe umărul soţului.

— Dragă, îngână Vasile, înduioşat, aducându-şi aminte, au venit şi nişte prieteni cu mine... Sunt în sală.

Olga îşi şterse pleoapele, îşi netezi părul şi hainele. Simţia neorânduială în toată făptura ei şi era pătrunsă de simţimântul slăbiciunii şi neapărării sale!

— Poftiţi, domnilor! Să mă ertaţi! eşi ea în sală.

— Ce spaimă, coniţa mea! ce spaimă! începu Dobroschi sărutând mâna gazdei.

Recomandaţiile se făcură în pripă.

— Cu ce v'au păgubit? întrebă cu interes Goldenberg, în-

www.dacoromanica.ro

ţelegând, din lipsa de vaete din casă, că nici o pierdere omenească nu îndurase familia.

— Nu aveam în casă de cât vre-o două mii de lei.

— Şi i-aţi dat dumneavoastră sau vi i-a luat ei cu sila? stărui Hermann, cu închipuirea celor petrecute în alcătuire.

— M'au legat cu mâinile la spate şi de glesna piciorului de pat. Şi servitoarea, care, băgase de seamă, deşi o aveam de câteva zile, unde ţin banii, mi-a scos dela cingătoare cheile şi a deschis sub ochii mei.

„In două caramaniuri bune, ale casei, fireşte, au pus ce-a fost mai frumos din albituri şi din haine, şi-au plecat. Ca să nu ţip, îmi căscaseră gura, — asta a fost mai nesuferit! Umblau oamenii aceia spurcaţi, cu degetele lor murdare!.... mi-au pus un mosor între dinţi! O, ce m'am chinuit apoi să'l scot! Incheetura maxilarului încă mă mai doare! Eri, pe la orele zece, s'a întâmplat... Venind lăptăreasa, nedând de mine la bucătărie, i-a venit în gând să pătrundă până în casă, s'a speriat şi ea!...

Dobroschi asculta cu sprâncenele ridicate. Il interesa foarte mult. Ii vedea pe hoţi cum lucrează şi'i admira, cu toată compătimirea.

— Ce îndrăzneţi! se minună el.

Goldenberg, deşi nu era cald în odae, asudase, suferia înseşi chinurile şi groaza ce recşiau din povestirea şi înfăţişarea doamnei Boteanu. Işi muşcă mustăţile, da din cap turbat, foarte palid.

Vasile, îndurerat, pleca tot mai jos capul, simţindu-se vinovat.

Florea, băiat acum de vre-o opt ani, venise şi el dela şcoală. Zărindu-l pe taică-său, deschisese gura, rămăsese cu ea deschisă şi cu ochii holbaţi. Copilul se întreba şi cerceta cu încordare, dacă visase, sau o auzise într'adevăr pe maică-sa, că ei, copiii, nu mai au tată.

— Şi copiii nu erau acasă, doamnă, nu'i aşa? tresări Goldenberg, cu sporită groază.

— Nu.

— Dumnezeu le-a purtat de grije! Poate că'i omora pe

www.dacoromanica.ro

ei! Pentrucă ar fi țipat, în loc să tacă și să'i lase să fure! Vai de mine! Vai de mine!

Dar celor doi copilași le era foame. Cel mic, dase ochii cu cel mare, la bucătărie, unde se depărtase de taică-său, și Milică îl trimisese pe Florea să se plângă maică-si.

— Mi-e foame! scânci Florea, încet, lipindu-se de maică-sa.

— Și eu, și noi n'am mâncat! își aduse aminte Dobroschi.

— Să mă ertați, zise Olga, v'aș opri la masă, domnilor, dar vă puteți închipui că nu am aproape nimic gătit...

Streinii se ploconiră, sărutară mâna gazdei, Hermann urmând s'o căineze, lăcrămând aproape. Vasile îi petrecu și se întoarse.

Prânzi cu ai săi, frugal, într'o liniște, ce se așeza tot mai adânc în sufletele încercate ale celor doi soți.

Amintiri din vechea lor dragoste, din timpurile când se cunoscuseră, se cerniau mărunt și des în cugetele lor. Ca și cum fiecare dintre ei zăcuse, departe, printre streini, și erau încă slabi, așa își vorbiau de potolit, de ocolit, de cu grije și cu dragoste prietenească, cuminte și mângâios.

Rămasă fără servitoare, pentrucă sluga, unită cu hoții, plecase deodată cu ei, se înțelege, Olga aducea singură cele trebuitoare mesei și îngrijea să aibă fiecare din ai săi, copiii și soțul, dela furculiță până la felia de pâine.

Târziu după masă, obosită, Olga se culcă, — după ce se culcaseră copiii, neodihniți și ei. Vasile trecu în iatac, culese privelișt[ea] căminului, a soției. Se strecură încet, ca să nu turbure somnul neveste-si și plecă din casă.

Avea o întâlnire cu tovarășii lui, la orele cinci. La șase fu iarăș acasă.

PRIMAVARA

Primejdia prin care trecuse familia Boteanu, nu era dintre cele ce dăinuesc. Hoții prădaseră, se cărăseră, n'aveau să se mai întoarcă, aveau să jefuiască alte case. Și fusese numai o întâmplare, care se putea să nu se mai repete un veac, cu toată înmulțirea furilor în capitală și în toată țara.

Spaima ce o coprinsese pe Olga față în față cu tâlharii, îi aduse aminte cumplitul moment prin care trecuse, când

www.dacoromanica.ro

îi așteptase pe inamici, pe cotropitorii germani. Atunci, groaza se schimbase în uimire, dușmanul hrăpăreț și ucigaș fusese mărinimos, adusese liniște în casă, belșug, în locul mizeriei sigure și, drept orice jaf, răpise inima soției.

Naționalismul Olgii nu putea merge atât de departe încât să'i hărăziască recunoștință, față de tâlhari, pentrucă erau Români, și nerecunoștință ofițerului Franz, pentrucă acesta era German.

Prădarea casei sale, pericolul înfruntat de nevastă-sa, propria sa înduioșare și realipire de familie, îi dădură lui Vasile prilej să cugete asupra vremurilor. Nu mai voia nimeni să trudească. Munca începea să fie privită ca o silnicie, ca o revoltătoare osândă, ca o nerozie. Cei cari nu puteau înșela, traficau, se făceau tâlhari. Cei mulți, încă robiți deprinderii de-a munci, își scumpiau ostenelile, unul altuia, și viața se făcea tot mai grea.

Lui Vasile Boteanu îi trecu prin minte că și el nu făcea alta decât scumpia viața, neproducând nimic, consumând și câștigând mii de lei, ca mijlocitor.

Dar ce era să facă ? Nu avea nimeni nevoe de știința de profesia lui. Nu se mai zidia, deși populația Capitalei își îndoise numărul. Casele se vindeau din mână în mână, societățile de construcție aveau alte îndeletniciri. Statul nu silia pe nimeni să zidească : pe îmbogățiții de război, pe societățile și băncile numeroase. Jocul de bursă ajunsese mai obijnuit ca biliardul, ca tablele. Către el se îndesau banii, milioanele.

Intors la cămin, în așa de ciudate și zguduitoare împrejurări, prăvălit spre ai săi de compătimire, de un sentiment de bărbătească datorie, vechile-i și aprinsele-i resentimente sburaseră sau se stinseseră, și Vasile se găsi iubitor și dornic de liniște.

Imputările secaseră în isvorul lor ascuns. Poate că nu fusese nimic adevărat din tot ce'i rosese inima. Un Neamț șezuse în casa lor. Ei și ? Toate casele fuseseră pline de Nemți și nu erau mult mai multe divorțuri, ca odinioară !

Și de ce să ceară altuia mai mult decât își cerea sieși ? El nu avusese o dragoste în Moldova, cu Marieta Baicu ? Ba mai mult : el o iubise pe duduia aceea, pe când Olga cu siguranță că nu iubise toată viața ei decât pe bărbatu-său !

www.dacoromanica.ro

Să fi fost în adevăr ceva, între ea şi Neamţu? Nu! hotărît că nu merita o preocupare de atâta durată, asemenea... glumă!

Stăruitor i se perinda în minte lui Vasile, acum, tinereţa lui, vremea când se îndrăgostise de Olga şi când ea îi răspundea la scrisori cu scurte răvaşe: „Astăzi, dacă poţi trece pela orele patru, voi fi la fereastră. Treci cel puţin de zece ori, ca să te văd mai bine".

Şi dela un capăt la altul al străzii, spionat din multe porţi şi geamuri, Vasile trecea şi de douăzeci de ori, ca să-şi vadă iubita.

Apoi s'au întâlnit la un bal, cu toţi părinţii, şi ai lui şi ai ei, şi s'au recomandat unul altuia, de ochii celor ce'i priviau, roşindu-se până la urechi.

Ceasuri fericite ca acelea, nu mai trăise şi nu avea să mai trăiască Vasile niciodată! Erau amândoi la bal! Aveau să danseze împreună! In aşteptarea valsului, credea că se va mistui. Işi închipuia că se va topi, ca un fluture în vălvătaia focului în apropierea ei! Voluptatea întâiului vals, cu iubita la piept, cu iubita atât de aproape, cu gurile apropiate, cu părul ei atingându-l, cu mâna ei divină, e o nebunie, de care tânărului i se pare, în frăgezimea lui sufletească, în visele sale, că ar putea muri!

Amintirea balului acela, a întâlnirilor de mai apoi, sub îngăduirea părinţilor, amintirea căsătoriei, a lunii de miere, învia acum mereu în mintea lui Boteanu.

„Cât am iubit-o!", constată el. „Mă iubia şi ea"! era sigur, bărbatul. „O mai iubesc acum?" Şi se întreba îndată: „Dar ea?"

Boteanu se îndoia. Răceala copiilor, mai cu seamă, săpa în ascuns, în inima lui, şanţurile întortochiate ale îndoelii. Nu se apropiau, se fereau de el. In ochii celui mare, desluşia întrebări, o mustrare parcă. Mitică ai fi zis că adastă o discuţie, ca să-şi descarce mica lui inimă nedumerită.

Era prea mic însă, un pumn de om, ca să-l ia taică-său în serios. Totuş, Vasile era nemulţumit, strâmtorat puţin, faţă de băeţel. Primul copil fusese şi el un prilej de rară bucurie, cu venirea lui pe lume, — după ce soţul fusese sigur că

www.dacoromanica.ro

soția a scăpat teafără. și o văzuse întremată și fericită mamă. Și-acum avea pruncul păreri, îl judeca pe tată-său!

Lângă pruncul dolofan și trandafiriu, cu sufletele contopite, pătrunși de mister, fermecați de gingășie, amândoi soții șezuseră adesea, uitați de vreme, și parcă toată casa plutia cu ei, prin albastru, în nemărginire, veacuri întregi.

La scurte răstimpuri Boteanu trebuia să călătoriască, în tovărășia lui Dobroschi și-a lui Goldenberg. Cu părere de rău, cu sentimentul că începuse o clădire și o lăsa neterminată, se risipia în viața de afaceri, reîntorsul la cămin, la căldura simpatiei și a vechilor amintiri, legate de o făptură vie.

O tainică urzeală se țesea în spiritul său. Pe temeliile rămase din tinerețe, încerca să se ridice dragostea pentru aceiași femee, pentru Olga. Boteanu se întorsese pe semne istovit din război, avusese nevoe să se hrăniască, să-și poarte numai sieși grije și dragoste, instinctiv, și-acum, refăcut, sigur de viață până în cele mai ticăloase fibre, se ridica de-asupra omului-trup, simția nevoe să fie duh, să iubiască, să aibă un trecut de sentimente, legături dela suflet la suflet. Trecutul își relua cinstea și drepturile ideale.

Cu tovarășii lui, mai ales cu Dobroschi, se găsia tot mai nepotrivit. Dar pornise la drum cu ei, primise dintr'nceput un rol, i-l ceruse lui Goldenberg și i s'ar fi părut oarecum că dezertează, el care înfruntase priveliștea măcelului și ucisese oameni, necunoscuți, nevinovați!

Uneori trebuia să mintă, să se dea drept ceeace nu era. Fuseseră la Timișoara, toți trei, pentru cumpărarea unei fabrici. Stăpânul fabricii, un Ungur, temându-se de stăpânirea românească, voia să vândă și să plece la Budapesta. Goldenberg veni să-i ofere două sute de mii de coroane. Ceilalți doi tovarăși îl așteptau la hotel. Fabrica prețuia două milioane. Hermann se da drept samsar, — cumpărătorul, domnul Dobroschi, nu știa altă limbă decât româneasca și se folosia de un misit.

După o zi, ca din partea sa, Boteanu veni și el la fabricant, cercetă fabrica în amănunt, clădirea, al cărei preț putea să'l judece ca om de meserie, și, înțeles cu cârdașii, nu'i dădu mai mult de două sute de mii de coroane fabricantului.

www.dacoromanica.ro

Inaintea lor mai fuseseră pe semne şi alții, chilipirgii care nu daseră preț mai mare. Ungurul se socotia amenințat, avea poate legături cu societăți naționaliste din Ungaria, primi în cele din urmă, şi Dobroschi, Goldenberg şi Boteanu se găsiră stăpâni pe o fabrică din preajma frumosului oraş Timişoara. Mai apoi, aveau s'o vândă cu un milion de lei, pe când coroanele plătite de ei nu'i costau nici optzeci de mii.

Simțind ce se petrece în sufletul bărbatului său, renaşterea dragostii, Olga întineri. Poate că şi cerințele trupului, ațipite, se deşteptaseră în ea: Femeia deveni cochetă. Nu voia şi nu era din fire vicleană. Dar cochetăria nu este numai gust, dorință, senzualitate, ci este şiretenie deasemenea, este capcana poruncilor speței.

Cunoscând parcă puterea trecutului, revenirile lui, abuzoasele ori amețitoarele lui învăluiri, Olga începuse să se îmbrace ca pe vremuri, în vesminte aidoma celor purtate pe când se iubiau cu patimă şi încă nu erau unul al altuia. O femee simte gândurile ce le stârneşte, îi place să trăiască în atmosfera lor, e măgulită să adune nori de pasiune în juru'i.

Olga fusese mai întâi mulțumită, ca de un câştig de linişte, de siguranță a căsniciei sale.

Când înțelese, când fu sigură, că este iarăş iubită, recunoştința, fericirea ei fură nemărginite. Şi venise primăvara! Simțiminte bogate, profunde, porniau din inima femeii, şi năvăliau ca din patru părți ale lumii valurile unor miresme deosebite între ele şi deopotrivă de generoase şi de întăritoare.

Recunoştința Olgii trecea pe de-asupra soțului ei, se opria la el numai ca la o stație, se mâna spre necunoscut; spre cineva, în care sufletul găseşte sprijin totdeauna, orcât ar fi de pogorît, de umilit şi orcât de mândru, de trufaş s'ar umfla în granițele sale omeneşti.

Femeia, mai mult decât bărbatul, însă mai închegat, mai puternic, mai slobod, are mai multă nevoe de un stăpân şi de un judecător ideal, pe care să'l cheme, care să vină numai în spirit, la care să-şi trimită îndoiala, remuşcările, recunoştința.

In timpul ocupației germane, Olga alergase la biserică, unde nu mai fusese de ani, plânsese şi se rugase. Păcătuise, iubea, avea copii, care puteau să ispăşească ei greşelile mumei;

www.dacoromanica.ro

unul din aceştia, Julieta, se îmbolnăvise. Apoi Dumnezeu n'o iertase; Julieta murise; venise poate prea târziu păcătoasa la El, ar fi fost datoare să vină mai nainte de-a cădea, ca să-i ceară putere de împotrivire.

Olga găsise biserica plină. Puţina lume rămasă în Bucureşti, era destul de multă, ca să umple lăcaşurile de rugăciune. Printre multele prăbuşiri aduse de război, era şi aceasta a trufiei, a încrederii omului în avuţia, în iscusinţa, în puterea sa.

Dragostea soţului, neuitată, aceea de pe când era fecioară şi până când venise războiul a toate nimicitor, reîntoarsă acum, printre bănueli, secerate de sigur, peste o iertare poate, Olga nu putea să creadă că o datorează numai întâmplării, primejdiei prin care trecuse la călcarea hoţilor.

Nu! Dumnezeu voise aşa, în bunătatea lui nemărginită, în mila ce-o avea pentru nevinovaţii lor copii.

Când lipsa lui Vasile de-acasă se învederase că este dintr'adins, când el nici o veste nu'i mai trimisese, ca un om care'şi părăseşte soţia şi casa: Olga începuse să desnădăjduiască. Banii se sfârşiseră şi ea fusese nevoită să se împrumute dela soră-sa, dela care aflase că Boteanu petrece, umblă prin toată ţara.

Sora Olghii ştia dela bărbatul ei, dela Haralambie Lângavu, că tovărăşia dintre cumnaţi se sfârşise şi că Vasile intrase în altă cărdăşie.

Vieţuind iarăş la olaltă, nepomenind nici unul nici altul nimic despre despărţirea vădită şi trecută, încrederea sporise zi cu zi. Dovezi de legătură trainică urmară. Soţul spunea soţiei unde se duce, unde şi pentru ce călătoreşte, şi revenia, după cum lăsase vorbă, cu bucurie, drăgăstos, întinerit, ca la cununul său.

Intors dela Timişoara, după ce vânduse fabrica, adusese şi-i încredinţase Olghii lui, trei sute de mii de lei.

„Să'ţi faci rochii, dragă! Cele mai frumoase rochii! O să ne plimbăm, în vara asta, ca nişte magnaţi!" spusese el. Şi ea îl luase de gât, cu ochii umezi de lacrimi, şi el o sărutase lung, o ţinuse în braţe, strânsă de el şi, neîndurându-se să se despartă de ea, o luase pe genunchi, ca odinioară.

www.dacoromanica.ro

Nici un gând de mustrare, nici o amintire despre celălalt, văzuse bine Olga — nu trecuse prin mintea lui Vasile, pe când o legăna și'i vorbia despre cum au să petreacă.

O singură dată, citind un volum de versuri, cumpărat de la anticar, Boteanu rostise tare:

„Domniță, crească mătrăguna
„Pe căile, pe care noi
„Plimbam, încoronat cu luna,
„Un singur suflet, amândoi!"

„Ce minunată strofă!" adăogase Vasile și rămăsese visător.

Ce mai gândise el, alături de versurile acelea de despărțire, Olga ar fi dat un an din viață, să știe. Dar soțul nu mai rostise nimic, citise mai departe volumul, și'l aruncase în cele din urmă.

Dragostea soților

Mugurii, încolțiți în primăvară, se făcuseră flori și frunze, cu venirea grabnică a verii. Vasile și Olga se iubeau cu patimă; se întovărășiau necontenit cu gândul; se doriau mai nainte de a se despărți, nemulțumiți că nu vor fi la olaltă; se bucurau tinerește, cu bătăi de inimă, în așteptarea apropiatei revederi.

Muma începuse să se depărteze de copilii săi. Nu'i mai erau ei primul gând, singura și toată mângâerea. Nu'i mai săruta așa de mult și în acelaș chip, care ținuse loc și de senzualitate până atunci. Sărutul amantei, în care sunt tot sufletul și trupul topite, pierdute și răscumpărate, răcise văpaia sărutării materne și o purificase.

Olga își săruta bărbatul, ca o iubită. Fericit, neturburat în fericirea lui de nici o bănuială, de gelozie, Boteanu se înfrumusețase, de parcă nici odată n'ar fi suferit, n'ar fi slăbit, până aproape de petre. Totul îi pria. Tihna cugetului său, simțimântul stăpânirii desăvârșite a femeii sale dragi; ușurința cu care trecea prin viața tot mai grea: îl sporeau, îl țineau senin.

Se credea scăpat de grija zilei de mâine; agonisise o jumă-

www.dacoromanica.ro

tate de milion. Avea speranțe că va începe arhitectura. Doi bogătași, unul pentru o refacere, altul pentru o clădire nouă, i se adresaseră. Aveau să mai discute.

Doria să iasă din șleahta oamenilor de afaceri. Iubitorul de poezie, cititorul de versuri, avea impresia că se mânjește, pe culoarele ministerelor, prin bănci, tratând cumpărări, vânzări, el care nu producea nimic! cerând „permisuri", înlesnind afaceri îndoelnice

Fusese nevoit, într'o împrejurare de neînlăturat, să stea de vorbă cu ticălosul lui de cumnat, cu Lângavu. Moise Bricu îi adusese lui Dobroschi un permis de sodă caustică și fuseseră cu toții față în față.

Intr'o zi, Olga și Vasile se înțeleseră să'i vadă pe bătrânii Boteni. Era o datorie amânată de prea mult timp. Porniră amândoi. Le plăcea să meargă numai ei, să se audă unul pe altul vorbind, să se privească fără martori, nestânjeniți, să'și simtă sufletele calde prin adâncimea și strălucirea privirilor, prin apropierea trupurilor.

In nopțile senine, aveau iluzia că umplu lumea, până la cer, cu sufletul lor, fantasmă uriașe, cu luna pe creștet.

Olga trecuse de treizeci de ani, Vasile era cu câțiva ani mai vârstnic decât ea, și, la vârsta lor, sentimentele și judecata nu mai purced desperechiate.

Bătură mult la portița din grădină a casei bătrânilor De când se întorsese de pe front, Vasle fusese numai de trei ori la părinții lui. Ii găsise sănătoși, aproape veseli; așa cum îi știa... Dar, dela ultima lui vizită trecuseră șase luni.

— Unde pot să fie? Ce zici, Olgo? întrebă el.

— Știu eu, Lilică? Au prieteni?

— Dacă-aș sări gardul! S'a mai sălbătăcit grădina... Nici Stoica să nu fie aici? Nici nevasta lui Stoica?

Fără să mai pregete, pândind ca să nu-l zărească nimeni de pe drum, Vasile sări cu ușurință peste portița de zăbrele, folosindu-se de stinghiile puse de-a curmezișul.

— Uite că e numai zăvorită! zise el, trase de zăvor și deschise Olghii.

Nisipul mărunt,ce asurzia altădată pasul pe cărarea netedă, — pietrișul ce scârțâia sub tălpi, supărător, — se scur-

www.dacoromanica.ro

sese cu topirea zăpezii, cu ploile. Pirul crescuse în voie, răzbise pe poteca bătătorită. Kioșcul se strâmbase pe delușorul lui, aplecat și acesta. Buruieni de tot neamul se înălțau prin fostele răsaduri îngrijite. Vegetația sălbatică izbândia s'o copleșească pe cea semănată de om și îngrijită ani și ani.

— Ca'n vreme de războI, dragă, — spuse Vasile nevestei-si, dându-și seama de ce vede în jurul său, — a încetat educația, se ivește și cucerește barbaria.

Intrară în casă, găsind-o deschisă! Ciocăniră la iatac; parcă le răspunse un mormăit. In prag, îi izbi un miros de vechi, de cameră închisă de respirații. Moșul dormia în pat, băbuța se desghemui din jilțul încăpător în care se strânsese. Nedumerită, cu pleoapele umflate, înseilate, se uită la tineri; întrebă:

— Cine e? Da, voi!... Mitică! își strigă ea bărbatul.

Uriașul se învârti odată în crivat, lăsă un picior jos, apoi săltă puțin capul pe căpătâi.

— Băiatul nostru... și Olga!, vorbi tare bătrâna.

Tinerii se întrebară din ochi, cu inima strânsă, împrumutându-și tristețea, se întrebau în gând, dacă nu cumva fuseseră bolnavi bătrânii: nici un zâmbet, nici o bucurie nu întâmpinaseră. O stânjeneală dăinuia.

— Dacă-am deschide fereastra? Că e cald afară! îndrăzni Olga.

— Acuma se poate. Nu'i așa, Mitică? Mai înainte mă temeam să nu răciască Mitică, grăi băbuța.

Rostise „Mitică" cu atâta dragoste, că lui Vasile i se umeziră ochii. Iși aduse aminte câtă iubire era între părinții lui, statornică, plină de preveniri, de respect; cum îi văzuse, jucându se copilărește, măsurându-și palmele și degetele, și cum nu împărțiau cu nimeni altul duioșia inimii lor. Parcă păstrau tot ce aveau mai bun și mai tainic în inimi, pentru a'și dărui totul unul altuia.

Și îi veni în minte lui Vasile, că le seamănă leit, că dela ei a moștenit cinstita iubire, în care își învăluia strâns la piept soția, după ce încetase la o vreme s'o iubească, după ce o năpustise cu bănueli nercade.

Olga îi ținea de vorbă pe bătrâni, căuta să'i desmorțiască

www.dacoromanica.ro

De afară venia aerul curat al grădinii sălbatice, înlocuind aerul stătut, miroasna de bătrânețe.

Vasile simți că părinții lui așteaptă ceva, pe cineva.

— Cât e ceasul ? întrebă în cele din urmă unchiașul.

— Cinci, se uită fiu' la ceasornicu'i de buzunar.

— N'a venit, Domnico, domnul Pufuleț...

— Nu....

„Pufuleț ? De unde știu numele ăsta", se întrebă Vasile. „Christache Pufuleț ! Da ! Eram cu Haralambie. Domnul Pufuleț stătea liniștit la o masă, cu ibovnica lui cumnatu-meu".

Și Boteanu îl văzu aevea pe bătrânul cochet, văzu restaurantul și mai ales pe Zoița Vasilescu. Și toată scena ce urmase mai apoi, între el și cumnatu-său, trecu pe dinainte'i cu înverșunare, încăpățânată, deși omul se împotrivia, lupta s'o înlăture.

Suferia că și-o adusese aminte, aci, față în față cu nevastă-sa, tocmai după ce gândise cu duioșie, că o iubește cu puterea moștenită dela părinții lui, dela bătrânii aceștia, și astăzi cu sufletele contopite

Și'l mai supăra un gând : „Tata, mama, ce prietenie pot avea cu stricatul de Pufuleț ? De unde îl cunosc ? Cum de'l așteaptă și la ce ?"

Dumitru Boteanu zări pe fereastră, spre care nu contenia să se uite, un om și se îndreptă spre ușe, întârziind, cu toată graba sa, împiedicat de grupul al lor săi, așezat pe scaune în drumul său.

Un ciocănit sfios, și, scârțâind, ușa se deschise. Desnădăjduit, lăsând brațele să spânzure în descurajare, moș Boteanu se uită cu spaimă la nevastă-sa și amândoi la fiul și nora lor.

In odae, ploconindu-se, intrase un om gârbov, nu mai vrâsnic ca de cincizeci de ani. Și, pentrucă i se păru omului că vede nedumerire înaintea sa, grăi îndată :

— Am înțeles că vreți să'mi vindeți și mobila... rămasă.

Dumitru Boteanu își ridică pieptul de uriaș, se reculese. Il luă de mijloc pe țelal și eșiră amândoi. Peste un minut se întorcea singur, resemnat.

— Nu vream să știți și voi... începu el. Nouă nu ne-a plăcut nici odată să împărțim, mai cu seamă necazurile, cu

www.dacoromanica.ro

nimeni. Dacă altceva nu vă putem dărui, de ce să vă împovărăm cu neplăcerile noastre. V'ar cădea poate mai greu vouă decât nouă. Ne-am vândut... din lucruri...

— N'aveai bani, tată ? Eu...

— Venitul nostru, la două sute de mii de lei, o avere ! era cât o leafă de general ! O mie de lei pe lună ! Fantazii, noi n'aveam, nu risipeam. Ați văzut grădina în ce hal este.... Nu mai avem grădinar, nu mai avem bucătăreasă. Singură Domnica, — Dumnezeu știe cum face ! — închipuește o mâncare, deretică prin odaia asta...

Bătrânul tăcu : înaintea ochilor lui se desfășura viața dusă de un când de vreme. Și el și Domnica lui, cu stângăcie, se ajutau unul pe altul la toate treburile casei, curățau împreună cartofi, unul spăla, altul ștergea vasele, neștiuți de nimeni, singuri amândoi, veșnic numai ei.

Zâmbi, apoi iarăși trist, urmă :

— Aveam de gând să închiriem celelalte încăperi. Nu ne place să avem vecini sub acelaș acoperiș. Dar domnul Pufuleț, nu'i nici el tânăr și pare tăcut. Mobila, ați înțeles că, în bună parte, am vândut-o.

Bătrâna începu să plângă. Fără murmur, fără suspin, încet, lacrămile îi curgeau șiroae până în bărbie... Amintirea opunerii ei și a lui, apoi nevoia ce le sdrobise îndărătnicia ; pustiirea camerelor, una după alta, de lucrurile, unele moștenite, altele cumpărate de ea, ca să'i placă lui Mitică, altele cumpărate de el, ca să'i placă Domnichii, o sdrobiau.

Văzându-și femeia plângând, Dumitru Boteanu se uită cu spaimă la cei de față, se smulse din locul său, îl luă de mână pe Vasile și eși din odae.

— Orce, dar să n'o văd plângând ! îi șopti el, lui fiu-său.

Și neștiind încotro s'ar duce, gândindu-se că fiu-său ar vedea pustiirea din odăi, lipsa atâtor lucruri dragi, își trase feciorul spre eșire. Dar, până să ajungă în grădină, își aminti buruenile din chioșcul dărăpănat și stătu locului.

— De nu s'ar îmbolnăvi Domnica ! rosti el, sugrumat.

Cu pași mari, grăbit, reintră în iatac.

— Da, să nu vie domnul Pufuleț ! dădu el din cap cu mirare, uitându-se încordat la nevastă-sa, ca să vadă dacă-a mai

www.dacoromanica.ro

plâns. Dacă ştiam aşa, stam de vorbă cu Ovreiul de adineaurea... îmi pare rău.... Te pomeneşti că şi el n'are să mai vină !.

— Cu domnul Christache Pufuleţ, ce legături ai, tată ? întrebă Vasile încet, pentrucă femeile vorbiau între ele, şopţiau.

— Aşa e ! îl chiamă Christache ! îi închiriez casa...

— Toată ?

— Îmi păstrez numai odaia asta. Ce vreai să fac ? Şi chichineaţa ce o aveam pentru vechituri, pentru boarfe, o fac bucătărie.

De când înţelesese mizeria în care se sbăteau părinţii lui, bătrâni aproape de mormânt, Vasile începuse să se gândiască adânc, cum ar putea să'i mântue. Le-ar fi putut da cinci, zece mii de lei ! Dar banii ăştia cât timp aveau să le ajungă ? Patru ? cinci luni ? Şi-apoi ?

Fireşte, cu atâţia bani, sumă de zece ori mai însemnată odinioară, se putea înlătura vremelnic vinderea mobilei. Dar mai apoi ? Şi bătrânii vânduseră poate tocmai ce fusese mai de preţ... Aveau dreptate ei, că se gândiseră să'şi creeze un venit, să închirieze.

Lui Vasile îi păru rău că taică-său avea să închirieze tocmai lui Pufuleţ. I se părea o pângărire a casei aceleia cinstite, sălăşluirea acolo a moşnegelului stricat şi poate a ibovnicei lui, Zoica Vasilescu. I se strânse inima, văzu năruirea în sărăcie, în disperare, a mii de vieţi, asigurate până atunci. Ce se făceau toţi cei ce agonisiseră o viaţă întreagă, şi fuseseră îndreptăţiţi de munca şi destoinicia lor să creadă că se pot odihni ? Şi cei care izbutiseră, fericiţii, să adune o jumătate de milion şi vieţuiau mai liniştiţi ca regii, înainte de război, cu venitul lor de douăzeci şi cinci de mii de lei ! Ce se făceau bietele fete, pierdute de zestrea lor de şeaizeci de mii de lei ? Ce se făceau mulţii pensionari, plătiţi cu câteva sute de lei, cel mult ? Traiul cerea patru mii de lei pe lună, cel puţin, orăşanului, în haine de târg în acre cum le numesc ţăranii.

Ridicându-se de plecare, Olga îi şopti lui Vasile :

— Nu poţi face nimic tu ? N'ai bani la tine ?

— Am ceva. Mă gândiam...

www.dacoromanica.ro

... maică-sa deoparte și o sili să primească două mii de lei. Bătrâna se împotrivi. Apoi, Vasile spuse:

— N'aș fi bucuros să'l aveți aci pe Pufuleț. Nu știu lucruri frumoase despre el.

— Da? se miră băbuța. Nu'l cunoaștem... Un samsar ni l'a adus. A venit cu o cucoană drăguță, pe semne fie-sa.

— Nu e poamă bună... O să găsiți pe altcineva, zise el, gândindu-se că ar avea prilej s'o mai vadă pe frumoasă ibovnică a lui Haralambie și căutând să'i înlăture imagina plăcută, răsărită înaintea ochilor săi. Și fiul urmă mai departe: „Eu am să-ți aduc, mamă, până la zece mii de lei, ca să vă plătiți datoriile... Cât vrea să plătiască Pufuleț?

— Douăzeci de mii de lei. Nu găsim asemenea preț...

Părându-i-se că moșul ei e prea subțire îmbrăcat, după somn, și cum se pornise, petrecând-o pe noră-sa, spre grădină, băbuța își lăsă vorba, aduse de grabă un pardesiu, și, în vârful picioarelor, se trudi, cu brațele întinse în sus, să i'l așeze în spate unchiașului.

— Să nu răcești, Mitică!

Vasile plecă înduioșat de statornica dragoste dintre părinții lui. Pe drum se uită la Olga, cu o privire învăluitoare, caldă ca o îmbrățișare, o luă de braț, ca s'o simtă mai a lui, mai aproape. Și el avea să îmbătrânească tot așa, și tot în statornică iubire, cu Olga lui!

— Și în mizerie, nu'i așa Olgo? ne-am iubi ca astăzi, ne-am pierde din ochi, ne-am fi scumpi, cum sunt, unul altuia, tata și mama?

Ea se lipi de el, vrăjită. Cu credință, purtă ochii, visătoare, în zilele ce aveau să vină. Amândoi călcau, înaripați, surâzând, cu ochii catifelați de mulțumire. Erau să dea peste niște copii care se jucau cu un coif nemțesc: îl puneau într'un băț și-l învârtiau. Coiful strălucia în bătaia soarelui. Imagina lui Franz răsări ca din pulberea drumului.

Femeia tresări, îngheță, simți că i se face un gol în piept, că inima îi stă, speriată, din nesimțita bătae de până atunci. Mustrarea de cuget, rușinea, o sugrumau. A, Dumnezeule! de ce nu putea să uite? de ce nu uita? Vasile, care știuse, bă-

www.dacoromanica.ro

nuise parcă ceva, — iertase or uitase; dar ea nu putea să șteargă din minte greșala, slăbiciunea de mai eri!

El, însă, bărbatul nu văzuse jucăria copiilor și nici turburarea nevesti-si n'o observase. Zâmbia fericit, viitorului și prezentului.

In Ardeal

I se păruse lui Vasile firesc și ușor să-și ajute părinții cu bani. Când le aflase strâmtorarea, scosese tot ce avusese la el, două mii de lei, și făgăduise că le va mai aduce opt. Apoi dase zi peste zi, cu socotiala că au deocamdată cu ce face față nevoilor pripite. Olga îi adusese aminte, — apoi uitase, cucerită, întreagă a dragostii ei.

După vr'o lună, pregătindu-se de plecare, Vasile se scutură de trândăvială și se duse la părinții lui. Era într'o după amiază, îi găsi în grădină, la umbră, într'un colț ferit.

Bătrânii tăceau, se priviau, așteptau parcă să'i învălue noaptea, ca să se cufunde în muțenia veșniciei, de care îi apropiase vârsta și renunțările. Tresăriră, văzându-l, nemulțumiți oleacă: îi vedea feciorul lor, răzniți în ungherul acela, ca pe niște oameni abia îngăduiți acolo.

— Știi, începu muma, am închiriat casa cu grădină cu tot. Dela o vreme nici inima nu'i mai sburdă omului, dar să mai încurci aleele și să te cucuezi în chioș!

— Nu v'ați grăbit?, întrebă fiul.

— Mă prinsesem cu vorba!, rosti moșul.

— Eu tocmai că venisem acum să aduc opt mii de lei...

— Nu! făcură într'un glas amândoi bătrânii. Avem!

Intelegând că a întârziat, că poate l-au așteptat o vreme și le-a pierit nădejdea, Vasile își mușcă buzele de necaz, scârbit, supărat pe sine.

— Tot lui Pufuleț?

— Lui, răspunse muma. A și numărat jumătate din chirie, zece mii de lei.

— Și sunteți mulțumiți de el?

— Nu! dădu din cap unchiașul. Trăește cu o femee, care i-ar putea fi copilă. Iar în lipsa lui de-acasă, și lipsește parcă

www.dacoromanica.ro

dintr'adins, văd că vin alții, și aud chihote și n'au toată noaptea odihnă. Să'i spun?... întrebă moșneagul pe nevastă-sa.

— Spune'i!

— Și pe cumnatu-tău, pe Haralambie Lângavu, l-am văzut cu ea, chiar în grădina asta, ca un amorezat. Ba s'au și certat. Ea a vrut să'l dea afară și, după cât am băgat de seamă, vrând nevrând, că ne aflam în colțul ăsta, tot el și-a cerut iertare. S'au împăcat și-au plecat împreună.

— Dar el nu v'a văzut?, întrebă Vasile.

— Nici că se uită la noi!, răspunse moșul. E pe altă lume!

— Și nici n'a venit în noaptea aceea acasă, ea! zâmbi cu înțeles babuța. Dar e frumoasă și se gătește bine...

— Ți se pare, Domnico! se împotrivi unchiașul. Așa erai tu?

— Este frumoasă!, întări Vasile.

— O cunoști? Diavole! dădu din cap bătrânica.

Vasile mai stătu câtva de vorbă, dar uitându-se necontenit spre casă. Fără să știe, adăsta, doria s'o vadă pe Zoica Vasilescu!

Pe drum însă uită cu desăvârșire de ibovnica lui cumnatu-său, cuprins de mustrare, că nu se dusese mai de grabă la părinții lui, ca să-i ajute. Banii, însă, aveau să-i folosiască: peste două zile pleca în plimbare, prin Ardeal, cu nevasta și copiii. Târzia căință se istovi fără urmare.

Pregătirile de călătorie însufletiră părinți și copii. Precum nu-și mai adusese aminte de lecții, Mitică și Florea, tot așa și tatăl lor nu se mai gândi la afaceri și ațipiră în conștiința Olgii amintirile greșelii sale și căința.

Nu lăsară pe nimeni acasă, luară și servitoarele, — aveau acum două, ca odinioară, — încuiară ușile și poarta.

Porniseră dis-de-dimineață, aveau să meargă până către seară. Ținta călătoriei era Tușnadul, localitate climaterică.

De cum trecură de șesul de după Brașov, soții Boteanu se așezară la fereastră, întru întâmpinarea Oltului. Socotiau că e o apă mică, mărunt șerpuitoare, limpede ca roua, ca pâraele din Prahova, și năvalnic de iute. Îi puneau în sarcină, râului

www.dacoromanica.ro

cântaţi de haiduci. străbaterea cu puterea a lanţului de munţi, care despărţise o mie de ani Muntenia de Ardeal.

Lat, plumburiu, leneş, gârlă mare, Oltul se ivi între maluri scunde şi îmbrăcate, drept în calea sa, ca un drum de care. Sălcii bătrâne — dovada liniştii apelor, — dăinuiau pe maluri, aplecate.

Un ceas întreg dudui trenul, când la trei, când la zece paşi aproape de linia dreaptă a Oltului.

— „Ce vii măre, mâniat
„Şi cu sânge amestecat ?

murmură Vasile, şi Olga zâmbia, aducându-şi aminte şi ea, atâtea şi atâtea versuri, în cinstea râului.

Tuşnadul li se păru aidoma Sinaei, dar fără eleganţa vilelor. Brazi gigantici, la poala culmii, care umbriau localitatea, aduceau aminte versurile lui Baudelaire :

Un templu e natura, cu pilaştri vii.

Mitică şi Florea petreceau de minune, cu alergătura, sporind în sănătate, uitând de şcoală, de părinţi, lăsaţi în voe.

Nedespărţiţi, soţii amestecau iubirea lor cu nestrămutarea munţilor, cu albastrul cerului, măritat cu verdele culmilor ; cu liniştea de catedrală, statornică printre coloanele uriaşe ale brazilor.

Dragostea lor şi adoraţia religioasă pentru natură se contopiau şi se inspirau. Arhitectul găsia în majestatea arborilor plăceri şi cugetări vecine cu arta.

Dar în curând, prin cercul tras în juru-le de tainicul instinct de conservare al amorului, răzbiră până la ei cusururile locului şi glasurile omeneşti ale celorlalţi vizitatori.

La birturi se gătia săseşte, mâncare grea, îmbolnăvitoare. Puţini din negustorii Tuşnadului ştiau limba românească. Supărata limbă maghiară troznia şi crâşnia pretutindeni, cu îndârjire.

Lume din vechiul regat era mai puţină şi alcătuită mai toată din îmbogăţiţi de război, înfumuraţi, seci şi grosolani. Români din Ardeal, nu erau decât două familii.

Lui Vasile Boteanu i se năzăria în birturi, că'l urmăreşte

www.dacoromanica.ro

lumea proaspeţilor căpătuiţi, mai ales Evrei, că-l cunoaşte, că'l bate frăţeşte pe umăr, ca pe unul de-ai ei. Nu mai lipsiau la Tuşnad decât Dobroschi şi Goldenberg.

Dar atâta Ungurime copleşia localitatea, că Evreii, care ar fi putut vorbi nemţeşte. Evrei din vechea ţară, se încăpăţânau a vorbi româneşte, aşa că dădeau impresia, ei, cu guralivia lor, că Tuşnadul n'a rămas unguresc.

Satele din apropiere, până dincolo de Sfântul Gheorghe, erau toate secueşti. Botenii pregetară să le viziteze: se temeau de priviri duşmănoase. Vizitară băile Malnaş, de acid carbonic, drăgălaşe localitate, şi oraşul Sfântul Gheorghe.

Oraşul, capitală de judeţ, li se păru strajnic de urît. Prăfărie ca pe uliţele Mizilului, dela gară la oraş, locuri virane, vagi, desfundate. Regăţenii găsiră pricina: Sf. Gheorghe era oraş curat unguresc, nu avea Saşi. Viaţă scumpă şi aci. Coroanele fuseseră înlocuite pretutindeni, în comerţ. Administraţia era pe mâna Românilor. La cafenelele din centrul oraşului, ofiţerul de dorobanţi se odihnia liniştit, sigur de ziua de mâine. Băstinaşii Unguri, parcă nu-i vedeau. In toate prilejurile înţelegeai limpede că Maghiarul nu crede că va rămâne supus României, că pentru el „pacea nu s'a încheiat".

Simţind şi la Tuşnad ura de rasă împotriva lor, Botenii plecară. Dar nu voiră să renunţe la plimbare şi găsiră potrivit să vadă împreună, după cum plănuiseră odată, Clujul, Aradul, Timişoara.

Cele trei mari oraşe din Ardeal şi Banat le plăcură, erau mai bine îngrijite şi întreţinute, decât cele din vechiul regat. Clujul şi Aradul păreau mai vechi; ici colo patina vremii pusese pecetia sa domnească, ape mari le tăiau şi le oglindiau pe toate trei.

Dar în nici unul, nici pe departe, mai cu deosebire de cum ce înopta, nu pulsa viaţa aceea latină, sglobie şi isteaţă, epicuriană, dela Bucureşti, de mare Capitală.

Clujul, până şi el, cuibul magnaţilor unguri, adormia posomorît, sub stelele nopţii, cu impunătoarea şi frumoasa lui catedrală, cu Matei Corvin, călare, — şi se învăluia parcă deodată cu el şi mocnita şi neputincioasa ură maghiară.

Botenii voiră să afle dela Românii ardeleni dacă sunt

www.dacoromanica.ro

mulțumiți sub noua cârmuire. Doctorul Moise Bricu, găsit din întâmplare, le fu de folos: făcură cunoștința câtorva familii.

Văzură, dintru'nceput, că moda și gătelile, care strică atâtea căsnicii în vechea țară, nu și-au rostul în Transilvania; că gospodăria, că legăturile dintre soț, soție și copiii lor, sunt aci tari ca zidul de cetate. Nici bărbatul, nici femeia, nu'și aveau petrecerea, bucuria, în afară de cămin, răzniți unul de altul, în taină sau fățiș. Munca, slava, nu-și aveau altă țintă decât familia. Pentru ea toate străduințele și tot harul!

Ardelenii se îngroziau de București, ca de o Gomoră. Pe cei trimiși la dânșii, ca să'i cârmuiască, începuseră a'i dușmăni. Ii simțiau veniți la procopseală. Și ura lor, de o mie de ani călită de apăsarea și trufia maghiară, Vasile Boteanu o văzu cu spaimă, că pornește să se îndrepte, cu tot frâul ce'și puneau, chibzuindu-se și voind să adaste alte vremuri, — împotriva a tot ce venia din Capitala țării.

— Bag de seamă, spusese Vasile către Olga, pătruns de cele ce vedea și afla, că am fost, noi toți Românii, mai uniți în cuget și 'n simțiri, cum rostia Mureșianu, când ne despărțiau Carpații. Până și cartea literară tipărită la București, Ardeleanul n'o citește. Pe scriitorii purceși dela ei, noi i-am ridicat în slavă, lăsându-i pe ai noștri în umbră. Tot din pricina doritului Ardeal, am făcut din toți istoricii cei mai cu vază oameni ai nației noastre. E îngrijitor ce se petrece. De-o merge tot așa, cu vrajba, se vor săpa între noi prăpastii, peste care nu se va putea trece, ca peste munți, până mai eri!

— De ce nu'i lasă să se cârmuiască după idealul lor? întrebă Olga. Oamenii ăștia poate au un ideal de guvernare; sunt astăzi liberi, vor să'l împlinească! Vor acum, tot ce-au visat! Așa se întâmplă și într'o căsătorie. Când bărbatul se poartă cu nevasta, ca față de o roabă, o strunește ca pe un cal nărăvaș, ea n'are alta mai bun de făcut, decât să-l...

— Iartă-mă, zâmbi Vasile. Voi femeile micșorați orce chestie, până la proporțiile persoanei voastre. Comparația ta nu mi se pare bună. E cu totul alta însoțirea dintre două ținuturi, atât de deosebite, ca țara noastră și Ardealul. Noi: ușuratici, foarte isteți, dar pehlivani, ocolind veșnic litera legii,

www.dacoromanica.ro

mueratici, cartofori, viţiaţi de oblăduirea fanariotă; înfumuraţi şi sceptici, depe urma culturii franceze, — ei: muncitori, gospodari, greoi, cu degetul pe rândurile legii, strâmţi, bănuitori, fără alt viţiu decât băutura între prieteni sau în familie, — îngâmfaţi că ştiu toţi carte, şi germană şi maghiară şi română, mai multă decât noi, înrăuriţi de cultura nemţească, — cum vreai să facem dintr'odată casă împreună? Mai cuminte ar fi să se administreze fiecare provincie prin oameni aleşi de ea! Dar pot pricepe partidele noastre şi şefii lor, aşa ceva? ei, care iubesc steagul partidului, mai mult decât pe al ţării!

După vr'o 40 de zile, cu dor, ca la un loc cu mai multă şi sigură linişte, se întoarseră Botenii în sgomotosul Bucureşti. Deşi multă lume era plecată la răcoare, la băi, rămăsese destulă, ca să ţie trează Capitala în toiul nopţii, ca să umple multele grădini de vară. Frământările politice din vremea iernii, răstălmăcite, înodate în jurul personagiilor de seamă, sau numai ridicole, amuzau în reviste scrise cu duh, unele pornografice, pe câteva scene de teatru deschis.

După zăduful de peste zi, îndurat prin case după storuri, de cei ce nu aveau nevoe să vândă sau să cumpere, să se întâlniască cu alţii, centrul oraşului se împânzia de oameni, de perechi lenevoase, cât mai subţire îmbrăcate, dornice de senzaţii, de iubire.

Cu Olga lui, Vasile hoinăria de multe ori noaptea până târziu, întruchipând un singur suflet amândoi. Şi li se părea că niciodată, nici bătrâneţea, n'ar putea să'i despartă, şi că viaţa face să fie trăită, trecând prin nebunia războaelor, prin noroaele politicii, prin nemulţumirile obşteşti, aducătoare de revoluţie.

Dragostea îşi întoarce faţa dela amintiri respingătoare; schimbă în flori, în miresme şi 'n aur tot ce o împresoară, îşi face loc printre ruine şi, aliată naturii, cântă cu privighitoarea, îşi apropie cerul senin, se desfată sub umbra unui singur pom sărac, ca într'un parc regal şi, egoistă, nu aude, nu vede, decât ceeace îi prieşte.

www.dacoromanica.ro

Băetanul

Toate partidele politice de guvernământ, cât timp fuseseră în opoziție, îi amenințaseră pe îmbogățiții de războı. că le va cântări și drămălui averile, dar nici unul nu'i supărase, fiind la putere și toate îi primiseră să se înscrie în cluburile lor, toate lucraseră cu ei, — și creaseră și ele alți îmbogățiți.

Din partea partidelor, grabnicii procopsiți nu aveau de ce să se teamă. Dar o „surpriză" putea veni. Pe de altă parte, leul își scădea valoarea treptat, față de toate monedele țărilor învingătoare în război și a celor rămase neutre, și ajungea să stea alături de ale țărilor înfrânte. Lipsa de locuințe hărăzia caselor o valoare fără putință grabnică de scădere. Proaspătul căpătuit era, așa dar, mai sigur de banii săi, dacă și'i punea în case nou zidite, care urmau să fie scutite pe mulți ani de orce dare către Stat și comună.

In iarna anului 1920—21 se puseră deci la cale o seamă de clădiri. Vasile Boteanu, arhitect prețuit, ajunse la o înțelegere cu doi bogătași: cu unul pentru înălțarea unui hotel cu șase caturi, cu altul pentru zidirea a trei corpuri de case, toate în aceeaș curte, pe un spațiu de peste două mii de metri pătrați, și în câte trei etaje.

Iși relua profesia, era vesel Boteanu; izbutia să uite că fusese samsar.

In bucuria lui, îl iertase pe cumnatu-său, pe Lângavu, că'i strecurase în inimă bănuiala că Olga lui trăise cu Neamțul, cu Franz!... Nimeni nu știa nimic, de ce se petrecuse între ei doi și surorile veniau una la alta, neștiutoare.

Toate femeile au darul să'și împrietiniască soțul cu tot neamul lor și, pe nesimțite, fără precugetare unele, să-l despresoare de părinții, de frații lui. Și Olga avusese această înrâurire asupra bărbatului său: îl apropiase de sora-sa și, firește, de Haralambie Lângavu

Dragoste multă nu putea să fie între cei doi cumnați. Haralambie nu mai pledase de ani, administrase o moară și se lăsase și de administrație și de avocatură. era crai, era cartofor, nu era cinstit, era vârît în zeci de afaceri murdare, ajun-

www.dacoromanica.ro

sese milionar. Cumnații, neavând ce vorbi împreună, discutau politică.

Miile de oameni, care citesc ziare, nu se pot feri de găzduirea fierberii patimilor politice în sufletul lor. Urmărind dezbaterile din Parlament, aflând o mică parte din samavolniciile administrației, omul se simte jignit de nedreptate, în nesiguranță, în primejdie. Chiar cel ce a făcut averea cu necinste nu e liniștit. Și nu numai când nu ești tu însuți bătut, înjosit, nedreptățit și sărăcit, de organizația, ce tocmai ea este datoare să te cinstiască și să te apere, suferi și te sbuciumi, gata de revoltă! Când vederea, când aflarea unei mișelii, n'ar mai răsvrăti pe nimeni, omenirea n'ar mai merita o clipă să trăiască!

Din pricina greșelilor și ticăloșiilor administrative, nu se limpeziau bine uneltirile dușmanilor țării. In cutare loc din Basarabia, linia ferată săria în aer. Bandiți cu puști, cu granate, cu mitraliere soldățești, atacau la drumul mare. Guvernul găsise nemerit prilejul, cu bucurie parcă, să sdrobiască partidul socialist, singurul care era cu adevărat necesar, într'o țară cu multă lene și multe hoții. Iar toate celelalte partide cârmuitoare priviau cu nepăsare sau cu prefăcută milă. Socotiau să'i moșteniască vădita putere electorală, orășănească, să scape de un concurent de popularitate și de un controlor onest și sever.

Vasile Boteanu avea o pavăză tare, un stăvilar, împotriva mâlului de ticăloșie ce urca până la inima și judecata lui. Visurile sale de artă, strofele poeților găzduite în sufletu-i, iubirea pentru soție, de amorezat, și împrejurarea că el însuși fusese de curând în mijlocul mocirlei: om de afaceri, traficant de permise, mituitor.

Se depărtase de samsari, fără să facă milioane; era iarăș arhitect, artist, și căința 'l purifica. Mlădioasă, fragedă, femeia care se ofilia până mai ieri, Olga, radioasă, când își privia soțul, îl săruta cu sufletul, cu carnea ei, dulce și caldă pentru brațele și buzele lui.

Săptămâni și luni trecuseră, statornicind armonioasa viață casnică, urmată după o despărțire fără ceartă și lămuriri, și după senzaționala călcare de hoți.

www.dacoromanica.ro

Copiii creşteau in preajma părinţilor, cu grijile învăţăturii, cu jocurile, cu gândurile lor. Mitică împlinise de mult treisprezece ani şi parcă avea cincisprezece. Avea să'i semene lui Dumitru Boteanu, bunicu-său, al cărui nume îl purta. Aducea cu el şi la chip. Florea, potrivit la stat, pentru vârsta lui, se deosebia de frate-său şi la înfăţişare şi la suflet. Florea căuta desmierdările mamei, pe când Mitică fugia de ele. Iar muma le făcea pe plac; îl mângâia, la toate prilejurile, pe Florea, şi'l lăsa pe Mitică voilor lui de neatârnare, de bărbăţel.

Olga îşi îmbrăţişa însă necontenit propria sa fericire, de femee. Fericirea ei aducea cu un avut, cu o comoară, ce'i da voluptăţile stăpânirii; dar îi fusese încredinţată de altul, de omul iubit. Orcând, acesta ar fi putut-o sărăci.

Ca să iubeşti şi să nu fii iubită, este poate o fericire, dar în sdrenţe, cu lacrămi în ochi, cu suspinele suferinţei în piept.

Vasile Boteanu şedea mai mult pe acasă. Avea de lucru. Carnavalul trecuse. Ca mâine, avea să vină primăvara, şi arhitectul, în camera sa de lucru, răstălmăcia vedenia caselor plănuite de el în linii drepte.

Olga venia să'l întrebe dacă nu vrea un ceai, dacă nu doreşte un lichior, şi bărbatul se descovoia de peste planşetă, lăsa creionul sau compasul şi, înlăturând meseria sau arta, îşi destindea spiritul. Ochii lui, plini de imagina unor fantoame, străluciau de alte gânduri, o îmbrăţişau pe femeia iubită, se odihniau cu voe bună.

Uneori, în odaia de studii şi de concepţie artistică, Olga intra încet, — uşa o lăsa dintr'adins totdeauna întredeschisă de un deget, — ca să nu'l stânjenească pe artist, numai să vadă ce face el, numai să'l vadă. Se prea putea ca Vasile să se odihniască, întins pe canapea, în reverie creatoare, sau să fi aţipit de obosială.

Afară ningea molcom. Se însera. Vineţie părea seara, în tăcere de şes nemărginit. Puzderie de fulgi de zăpadă, între sbor şi cădere, şovăitori în aer, pogorau legănaţi încet, tăcuţi, spre pământ.

Vasile privia jocul, îmbelşugata, alba şi tihnita roire a sburătoarelor de nea. Isprăvise planul marelui hotel. O mi-

www.dacoromanica.ro

reasmă deosebit de dragă, simţi că pluta în odae.

„Zăpada de afară nu miroase a lăcrămioare!" gândi el, leneş, neîmboldit să cerceteze, — „şi n'ar putea străbate prin ferestre!"

Mireasma îşi rosti şi mai limpede numele ei, în amintirea lui Boteanu. Cu un fior de voluptate în corpu'i trândăvit de şedere în scaun, de visare, şi pricepând bine de astădată ce se întâmpla, Vasile întoarse capul către uşe:

— Lăcrămioaro! zâmbi el, întinzând braţele către nevastă-sa. Tu erai? Cine putea să fie? Mă miram: zăpada să aibă miros de floare? Dar nu'mi băteam capul prea mult. Mă bucuram, visând, hoinărind cu gândul nu ştiu unde.

Olga se apropie, mlădiindu-se. El se sculă în picioare, şi se îmbrăţişară lung.

— Bine faci, — murmură el, voind să nu strice cu sunetele vocii ridicate liniştea de iarnă şi de taină a ceasului acela de seară, — că te parfumezi rar şi cu lăcrămioare.

Sărutările lui, multe, aprinse, lacome, o înfiorară, o sguduiră. Olga se frânse în braţele soţului, privirea i se catifelă, apoi lâncezi şi sclipi în aşteptare. Dorinţa fremăta în ei: ca un abur cald, de vegetaţie bătută de arşiţă, îi ameţia. Uitaseră că uşa era întredeschisă, cu totul în voia simţurilor puternice, a patimei.

Vasile îşi luă în braţe nevasta, ca pe o iubită, ca'n prima tinereţe şi se aşeză, cu ea la piept, pe scaunul părăsit. Işi îngropară feţele, gură pe gură, într'o sărutare adâncă, fără sfârşit.

Erau pe canapea. Uitară de lumea întreagă şi de făptura lor, cu sufletele contopite într'unul singur, cufundaţi în singura fericire, hărăzită omului, animalului şi plantei, de natură. Nu se mai vedeau unul pe altul, nu se mai priviau, închiseseră ochii, nu auziau, — când, prin uşa întredeschisă, Mitică îşi strecurase capul şi'i privise.

Işi privise numai câteva clipe, holbat de nepricepere, părinţii; înţelesese bine că ei sunt şi se trăsese înapoi, năuc, îngrozit, umilit, scârbit, răzvrătit. Se sărutau... mama era în braţele tatii, ca o...

Ii alergaseră prin cap îndată înjurăturile copiilor, ale

www.dacoromanica.ro

căte unui șofer, care era să-l calce cu automobilul. Gânduri multe și încâlcite îl îmbulziau, fără să fie în stare băetanul să desluşiască unul.

I se păreau vinovați și scârboși, părinții lui. Se dărâma casa pe el. Instreinat, dușmănos, privi în juru'i. Gândul că tata, că mama, ah! mai ales mama! va ieşi poate de-acolo, şi că va da ochii cu ea, că va sta în curând la masă cu el, îl cutremură.

Și n'avea ce să facă! Și nu avea cui să se plângă. Poate fi spus altuia, așa ceva? Asemenea lucru nu'şi închipuise vr'odată să se petreacă, cu ei, cu părinții lui, cu mama lui! Şi văzuse, zărise picioarele maică-si, goale până la genunchi! Şi imagina asta crudă, jignitoare, îl urmăria înverşunat și i se părea spurcată!

Ieşi în curte, băetanul, ca dintr'un loc pângărit. Lui Mitică nu'i putea trece prin minte, că'şi datora viața iubirii dintre părinții lui şi era fireşte departe de vârsta, când ar fi putut pricepe că tot rostul lui în fire, nu e altul decât săvârşirea dragostei, în toată sfințenia ei.

Afară ningea, legănat, liniştit. Parcă tot marele oraş dormia, sub cerga albă de ninsori. Tăcere desăvârşită.

Mitică ieșise în curte, năuc, neştiind încotro s'ar duce, privind fără să vadă. Fulgii de omăt, ce cădeau pe el se lipiau şi se topiau îndată pe capul și pe mânile lui înfierbântate.

Marea tăcere, pacea din jurul său, priveliştea dulce şi neprihănită, potopenia de sus încet coborîtoare, şi ca aducătoare de linişte, nu înrăuriau asupra copilului. Mai puțină înrâurire are natura asupra copiilor, decât a oamenilor mari.

Şedea în ninsoare, băetanul turburat, neimpăcat. Pe haine, începuseră fulgii să dăinuiască. Mitică 'şi şterse fața, îşi trecu mâna jilavă prin părul ud.

„Să-mi iau chipiul...", chibzui omulețul

Se întoarse cu fața către casa urgisită, ticăloasă. Cătrănit, o privi cu ură, pe sub gene. Căută să'şi aducă aminte, unde'şi pusese chipiul. Se îndreptă spre bucătărie.

Din pragul săliței, strigă servitoarea şi'i porunci să'i aducă, din odaia lui, o pălărie sau chipiul şi mantaua. Repede, nu avea timp de aşteptat.

www.dacoromanica.ro

in adăstare, se gândi cu necaz, ca la o nedreptate, ca la o fățărnicie, că odaia, ce se zicea că este a lui și a lui frate-său, nu era cu adevărat a lor; că părinții puteau intra în ea, oricând ar fi vrut ei! Era drept așa? Iată... el trebuia acum să plece!... Unde să se ducă? Dacă odaia aceea ar fi fost cu adevărat a lui și-a lui Florea, s'ar fi închis acolo, n'ar mai fi voit să știe de nimeni și... n'ar mai fi primit nici mâncare dela ei!

Se îmbrăcă, își trase cozorocul pe nas, ca un apaș, văzut odată într'un film de cinematograf. Porni, cu hotărîre. Felinarele se aprinseseră, se înopta, ningea mereu.

In casă, părinții stăteau de vorbă, în liniște, cu duioșie. Luminaseră odăile. Olga trecu în iatac, ca să se pieptene puțin, pe când Vasile cânta.

— Lăcrămioaro! vorbi el tare, n'ai vrea să mergem astăseară la teatru?

Ii plăcuse porecla, ce i-o dase cu o jumătate de ceas mai nainte, și se gândia să i-o păstreze.

— Bucuros! se grăbi Olga să răspundă. Luăm și copiii?

— Să'i luăm? Nu știu ce se joacă! Poate că nu e pentru ei. Și n'am nici o gazetă la îndemână. Ii lăsăm acasă! Nu'i sărbătoare mâine: au lecții!...

Olga reveni lângă bărbatu-său, părându-i-se că are mai mult de discutat în privința mergerii copiilor la teatru, dar nu avea ce să'i spună, fusese îmboldită numai să se apropie iarăș de el. Iși ridică ochii în ochii lui, își încolăci brațele în jurul gâtului lui și-l sărută blând, potolit, apăsat.

— Atunci să 'ncep a mă îmbrăca! sfârși ea conversația, ce n'o începuse.

Florea veni, dădu bună seara. Copilul era cu fața toată roșie și cu nasul încă ud, de ninsoare.

— Vai, măicuță, ce târziu vă dă drumul! se plânse Olga.

— Dacă nu sunt dintre ăi de merg dimineața!

Bucureștii își îndoise populația. In toate orașele sporise numărul locuitorilor. Școalele primare aveau câte două rânduri de elevi: unii dimineața, alții după amiază, ca să poată învăța carte toți copiii din Capitală. Se spunea că mai mult de 600 000 de copilași vor rămâne fără carte, în țară, din pricina lipsei școalelor.

www.dacoromanica.ro

La ceasul mesei, muma întrebă slugile dacă l-au văzut pe Mitică. Il mai întrebase odată pe Florea, care spusese că nu'l găsise acasă. Aflând că a fost şi-a plecat, muma socoti că băiatul s'a dus la vre-un coleg, pentru lecţii.

Nu'l aşteptară; era vina lui; de ce nu venia la timp? Şi apoi ei, părinţii lui, se grăbiau, avea să se ducă la teatrul naţional, care, sub direcţia unui director priceput, îşi luase bunul obicei să nu mai lase lumea să pătrundă la locuri şi când se juca.

Când ieşiră dela spectacol, în lumina îmbelşugată, vie şi puternică sub baldachinul nopţii negru de nori, de-asupra, Botenii respirară larg, cu o povară luată depe piept. Iarna se înfăţişa feeric. Alb, pretutindeni. Zăpada crescuse de trei palme, moale, afânată, viorie, rozalbă, strălucitoare, veselă.

Ieşiseră printre cei din urmă, din teatru, întârziaţi la garderobă, ferindu-se de îmbulzeală.

Atâta lumină, piesa văzută, dorinţa şi nevoia de-a o uita, — asistaseră la reprezentarea lui Hamlet, — nu'i îndemnau să se ducă la culcare. De cum ar fi trecut de piaţa teatrului naţional ar fi dat de blocuri de întuneric, — Capitala fiind încă slab luminată, — de lumini neputincioase, ca părăsite în beznă, suflete părăsite, „scriitori români!" cum le zicea Boteanu, gândindu-se la truda acestora şi la covârşitoarea nepăsare de ignoranţi, a întregului neam românesc.

Intrară peste drum de teatru, în cel mai apropiat restaurant. O muzică de viori, discretă, îndulcia lumina crudă a localului.

Nu le era foame. Vasile ceru prăjituri şi o sticlă de vin vechi. Aşezaţi la o masă din mijloc, rând pe rând priviau în juru-le. Olga nu cunoştea pe nimeni. Alte elegante şi alţii gomoşi cheflii, decât odinioară, erau aci. Procopsiţii epocii de permisuri, de joc de bursă şi de fictive întreprinderi şi societăţi de exploatare.

Nici în lojile teatrului nu văzuseră figuri respectate şi dragi: pe nelipsitul Constantin Arion, cu surâsu'i de Gioconda şi nici pe alt boer, rafinat şi intelectual, de dinaintea războiului. Vasile îi arătase Olghii câteva capete patrate, câteva

www.dacoromanica.ro

înfățișări de obrăznicie, cu nume proprii: „are douăzeci de milioane, are patruzeci"!

Gustară vinul, era acru. Un hohot de râs argintiu le îndrepta amândorora privirile în sus, Sala era foarte înaltă și avea în lăuntrul ei un balcon, aproape circular, în care se petrecea ca și jos.

Olga își coborî privirea și'i șopti soțului, înfiorată:

— Haralambie! Petrece cu o femee străină! Ticălosul!

Vasile îl recunoscuse și pe cumnatu-său și pe însoțitoarea lui, Zoica Vasilescu. După o tăcere, de chibzuială, Boteanu grăi:

— Să plecăm, Lăcrămioaro! Tot nu avem ce face aci! Să nu'i spui nimic soră-ti!

Și ca o părere de rău îl înghimpă în inimă, că Zoica tot mai trăește cu Haralambie.

— Ce vreai? adăogă el, pe când ședeau amândoi alături în trăsură, nu sunt toți bărbații ca mine! Și nici toate femeile! Ai văzut în Hamlet, că și regii și reginele sunt jucăria pasiunilor.

Râzând, Vasile urmă:

— Spectrul nu i-a spus lui Hamlet fiul că, depe când era în carne și în oase, regina îl înșela cu fratele lui. Și așa trebue să fi fost! Zău, sunteți voi femeile atât de stăpânite de amor? Faceți atât de mare deosebire între bărbat și bărbat?

— Voi, nu? Ne schimbați pe orcare alta? Ne schimbați pe cea dintâi femee frumoasă? Haralambie este, sau nu, prototipul bărbatului?

— Sunt poate prea mișcat de mormanul de morți, cu care se închee tragedia lui Hamlet. Imi pare însă, acum, că e tâmpit, că e rușinos chiar, să se dea atâta însemnătate, unui act necesar și pur animalic, pe care este frumos, nu zic ba! să 'l ridici la înălțimi de convențională moralitate omenească, însă... Bărbat, femee, pot să greșiască, din întâmplare, dintr'o rătăcire a simțurilor, dintr'un capriciu, o curiozitate! Dar dacă se iubesc cu adevărat, mai degrabă înțeleg să se ierte și să se împace, decât să se ucidă, sau să se despartă și să sufere!

Ajunseră acasă, în iatacul lor. Olga era turburată. Nu'și

www.dacoromanica.ro

mai putea lua gândul dela ticăloşia lui cumnatu-său. Se desbrăcau acum, cu gânduri împărţite.

„Uşurinţă, şi tu femee: un singur nume vi se cuvine!" rosti în gând, Vasile, după Hamlet.

Amintirea piesei, patru mari ceasuri urmărită cu încordare, răsări în mintea lui Boteanu, învălmăşită şi alături cu imagina lui cumnatu-său şi a ibovnicei lui.

— Pe Mitică, noi nu l-am văzut astăseară! tresări muma.

In ciorapi, Olga se duse până la iatacul copiilor. Uşa era închisă. Se întoarse să'i spună bărbatului, îngrijată puţin.

— E uşa încuiată la copii! Ce să fie?

— Nimic! Le-a fost frică. Ştiind că sunt singuri, fără noi! Şi-au adus aminte de călcarea aceea de hoţi, pusă la cale cu slugile...

— Da! Ai dreptate! se convinse muma.

Se mai gândi o clipă şi, fără şovăială, se duse desculţă, până în antreu, unde îşi puneau băeţii paltoanele.

Amândouă paltoanele copiilor erau în cuer. Mitică se întorsese, cu un ceas mai 'naintea lor, după ce hoinărise pe uliţe, după ce încercase să se aciueze pela colegi. Se întorsese acasă Mitică, înfrânt, tot supărat pe părinţi, alungând, cu rană în inimă, imagina mă-si. Il pătrunsese frigul, atâta omăt se topise pe el! Incolţit de obosială, de frig, de somn, silit să aibă un adăpost, ajunsese la gândul că are drepturi la „odaia lui". Ca un semn de stăpânire, învârtise cheia în broască de două ori.

Hiena

Implinirea idealului naţional nu adusese linişte şi cuminţenie. Vechile partide politice, îngrijorate de propria lor viaţă, se înverşunau să nu piară. Cele noi, abia închegate, voiau să crească, să fie tari, să le copleşiască pe celelalte. Toate se luptau între ele, vrăjmaşe, aprige, dârze.

Vechea ţară nu fusese niciodată cârmuită cu dreptate desăvârşită. Rânduirile, legile, ocrotiseră totdeauna pe cei bogaţi, pe cei dela putere. Acum însă nedreptăţile, jignirile şi hoţiile, nu mai puteau fi îngăduite, şi ele se înmulţiseră! Ţara, mărită, era încă în alcătuire cu noile sale provincii, cu votul

www.dacoromanica.ro

universal, cu împărţirea moşiilor la plugari, şi relele puteau ajunge obicei al pământului! Multele neamuri streine, în mare număr acum, se puteau uni între ele, întru duşmănie şi stricarea numelui ţării româneşti.

Clocotul vrajbelor, ţipătul după dreptate şi omenie, vuetul gălăgioasei vieţi politice, străbate şi 'n familii, cu fiecare gazetă, în fiecare zi.

Soţii Boteanu se trezeau uneori discutând cu aprindere chestii politice şi naţionale. Se clătinase lumea întreagă, subredă, năucă. Impărăţii vechi se desfăcuseră, tronuri se prăbuşiseră, şi totul parcă nu folosise decât hoţilor şi înşelătorilor. Parlamentul român, deschis în primăvară, lucrase toată vara, şi îndreptarea, belşugul, curmarea speculei, nu se vedeau!

In August, vădite semne de războt îngrijorară lumea. Generalul Joffre veni să ne vadă oastea. Ruşii se băteau cu Polonii, aliaţii noştri fireşti, împotrivă-le. Nicăeri nu era linişte, nici în Anglia. Irlandezii voiau să fie independenţi. Şi se găsiau totuş pe lume oameni, neînspăimântaţi, neînrâuriţi parcă de sminteala popoarelor, siguri de liniştea de mâine. In laboratoriile lor, savanţii lucrau la binele umanităţii, la stârpirea molimelor, a cancerului, a sifilisului. Woronoff se trudia să prelungiască viaţa şi tinereţea.

In cuibul lor, ca din turnul unui fort, Botenii priviau şi ascultau frământarea şi vuetul lumii. Suferinţa şi vrajba nu pătrundeau acolo, unde era dragoste şi belşug; se emoţionau de ele, ca de un roman.

Toată iarna, încet încet, Vasile avea să lucreze la planşetă, să dea făptură caselor ce i se comandaseră. Când era zi frumoasă, făcea sărbătoare. Cu Olga, plecau la şosea sau la parcul Carol.

Aveau totdeauna ce vorbi împreună. Adesea nu erau de aceeaşi părere, dar nu se încăpăţânau să se convingă unul pe altul. Voiau parcă în discuţiile lor, cu întrebările ce şi le puneau, să se cunoască tot mai mult, mai desăvârşit.

Curiozitatea femeii se sfârşia, de pe o zi pe alta, împăcată în liniştea casei, în sărutările soţului, în grija pentru copii. Mitică se arătase la o vreme înstreinat, sălbătăcit! La bărbat

www.dacoromanica.ro

însă nu contenia setea de-a şti, alimentată şi din afară, de încordarea vieţii, de nevoia de-a pricepe cum se va sfârşi epoca de sbucium şi de răsturnări.

Ca şi cum nimic nu se clintise pe lume, Olga deschidea uşa camerei de lucru, lăsată veşnic întredeschisă, se furişa înlăuntrul odăii şi sta la trei paşi departe de el. Il contempla, senină şi zâmbitoare.

Ea venia uneori parfumată cu lăcrămioare. Lucrul, odihna şi visul arhitectului se întrerupeau. Azurul pânzei de calc, tăiat de linii simetrice, sau al cerului de iarnă cu şesuri de nori, soţul îndrăgostit le aduna în ochii nevesti-si, încântat. Cu degetul pe buze, uşoară, primăvăratecă, în kimonourile ei cu păsări, cu flori din ţara Soarelui Răsare, ea pleca mulţumită că-l răpeşte oricui şi oricând. că El este al ei, în toată clipa.

Mustrările de cuget, care o bântuiseră multă vreme, aţipiseră, rare ori se treziau. Olga spera să le uite.

O întrebare însă, veni într'o zi, mosafir nepoftit şi supărător, să-l neliniştească pe Boteanu. Se strecurase hoţeşte în mintea lui, nu mai pleca, îi stăpânia inima şi cugetul, se multiplica.

In chiar această odaie de lucru a sa, locuise ofiţerul german. Franz Grünwald !...

Fusese oare ceva, între el şi Olga ? S'ar fi putut să nu fie când era frumoasă şi însetată de iubire necontenit, iar Neamţul era tânăr şi frumos ?

Şi nu-şi mai aducea ea aminte de Neamţ, acum când intra aci tiptil, mlădioasă, iubitoare ? Poate că de atunci învăţase femeia să lase uşa întredeschisă....

Şi cum nu şi-ar aduce aminte de el ?

Cu acelaş pas călca poate, Lăcrămioara ! Acelaş parfum şi-l răspândia pe vestminte; aceeaşi mireasmă de iubire, de dorinţă, se împrăştia şi atunci în camera de lucru a soţului, rechiziţionată de Neamţ !

Aşa să fi fost ?

Vasile se trudia din răsputeri să izgoniască prepusurile, nălucile, curiozitatea. Dar nu era în stare să înlăture nevoia

www.dacoromanica.ro

de-a şti, iar ca să afle dela cineva, —dela cine ? dela Haralambie ? — nu putea fi sigur şi tot în bănuială rămânea!

Să o întrebe pe ea ? pe Olga ? Dar era destul s'o vadă şi se ruşina de chinurile lui ascunse. Şi cum n'ar fi tăgăduit femeia, dacă ar fi cutezat s'o întrebe, cât depe departe ?

Nu se îmbolnăvise ea, odinioară, îndată după venirea lui din război, pentrucă el scăpase câteva cuvinte cu înţeles jignitor ? Da, iată de ce se îmbolnăvise ea atunci! Olga nu putea răbda să fie bănuită. Şi numai ea ar fi putut spune; numai pe ea ar fi crezut-o el, dacă i-ar fi spus : „da, am greşit !"

Şi-atunci ? Ar mai fi putut vieţui la olaltă ? Ar erta-o el ? Dece nu? Se iubiau, aveau doi copii! El nu mai înţelegea noima vieţii, fără ea, şi nu era nebun să se nimicească de bunăvoe, să se despartă de ce preţuia mai mult pe lume pentru nimicuri. Căci da, greşeli se pot săvârşi! In Moldova, nu avusese el momente, unde uitase de toţi ai lui şi, întors acasă, nu se simţia oare aproape nepăsător faţă de Olga lui ? Avusese o ibovnică, fusese îndrăgostit!

Ca din nişte liane încâlcite, care l-ar fi prins şi s'ar fi încolăcit în jurul lui, căuta Vasile să se rupă din gândurile acestea chinuitoare şi deşerte. Nu le voia, doria să le amuţiască, şi ele sporiau în mintea lui, îndârjite, victorioase! Ca într'o capcană, se sbătea nevolnic, neputincios. Altcineva parcă, nu el însuşi, găzduia în el! începea discuţia! nu mai tăcea! şi curiozitatea dăinuia.

Inţelegea bine că e fericit cu Olga lui, în casa lui, în căsnicia lui, şi voia să rămână fericit. Nu putea crede că Olga e făţarnică. Hotărît că nu era; că-l iubia. Şi tocmai când răspunsul izbutia parcă să-l liniştiască, se pomenia că-şi răspunde : dar pe Franz nu-l iubise poate tot aşa ? Il iubise : da sau ba ?

Indoiala, măcinătoarea curiozitate, chinurile lui, tăinuite toate, nu-i micşorară dragostea. O iubia acum pe Olga, cu temerea, cu fiorul în suflet al celui ameninţat să piardă ceeace socoteşte şi vrea să fie numai al său. Ca şi cum Olga se afla între doi bărbaţi, între ofiţerul prusac şi el, şi putea să treacă de pe o zi pe alta, dela Boteanu, la Franz Grünwald!

Vasile nu mai avea răbdare s'o aştepte, imaginând fron-

www.dacoromanica.ro

toane, podoabe arhitectonice, în camera lui de lucru. Cu urechea trează, îi urmăria prin casă mersul, i-l cunoștea, îi simția pantoful, — prin casă Olga purta pantofi, — călcându-i pe inimă. Foșnetul kimonoului ei de mătase i-l iubia, ca pe o adiere, în zăduful cugetelor lui încinse.

Lăsa lucrul, se ducea întins s'o vadă, în iatac, în odaia de primire, în sofragerie, pe coridoare.

Ea se bucura, nu-i trecea prin minte că el o caută, ca pe ceva ce s'ar fi putut să se piardă, și pentrucă o socotia și-a altuia. Nu-i bănuia suferințele, nu-i ghicia frământările. El se stăpânia, nu se trăda, înfricoșat de urmări.

— Toate kimonourile tale sunt noi? o întrebă odată. Câte ai?

— Trei, rosti Olga. Două din iarna asta, unul din toamnă. Sunt prea scumpe!

— Și de când obijnuești tu să porți vestmântul ăsta japonez?

— Așa-i că ți-am dibuit gustul? Am văzut că-ți place! Nu purtam până astă toamnă. Mi-a plăcut unul, al soră-mi.

— Lăcrămioaro! se înduioșe el, rușinat că voise să-i întindă o cursă, că vroise să afle, șarlatanește, dacă nu cumva ea purta kimonouri, pentrucă-i plăcuseră celuilalt, Neamțului!

Ca să-și răscumpere urâțenia cugetului, îi sărută mâna, îi mângâie părul Lăcrămioarei lui, și hotărî cu însuflețire, ca în seara aceea să cineze împreună la Flora, să petreacă!

Vasile izbutia să-și adoarmă adesea, îmbătându-le, neliniștea, suferința. Se îmbăta cu vinul turbure al dragostii sale, cu îmbrățișările Olghii, — tot mai cerșite, mai căutate și mai sporite de dorința lui. Acum el le voia! nerățios, urmărit în neștire, în fiece îmbrățișare, în fiece apropiere a nevesti-si, bănuind că tot atât de frumoasă, de caldă, mlădioasă și iubitoare, fusese Olga cu celălalt, cu Neamțul.

Ca o hienă flămândă, curiozitatea se pornia să râcâe, să scurme, să desgroape. Zadarnic își spunea că sunt morți, în sufletul ei: fostul amant, timpul petrecut cu el.

Intreba lucrurile din jurul său, dacă fuseseră martore. In iatac, unde Olga își avea obiectele de toaletă, Vasile întreba, cu ironie sau numai cu amărăciune, rând pe rând fiecare

www.dacoromanica.ro

lucruşor, dacă slujise şi atunci, pe vremea Neamţului, la gă-
teala nevesti-si.

Un flacon cizelat, de cleştar, vechi în casa lor, i se năzări lui Vasile, că-l priveşte ironic, când cu două trei din faţetele lui, când cu altele, ca un ins care s'ar uita, închizând acum un ochi, acum pe celălalt.

Scârbit şi înfricoşat de năzărirea aceasta, omul se scutură ca dintr'un vis rău, şi plecă în odaia lui de lucru, ca de lângă o prăpastie.

Cu bucurie, zări soţul într'o zi, în părul nevesti-si, pe când i-l săruta, fire albe. Avea şi el, multe, era cărunt. O necunoscută îngrijorare se potoli în inima lui: aceea că ea rămâne tânără, iar el îmbătrâneşte. Ingrijorarea aceasta zăcuse în el, ca un sobol adormit, necercetată.

Spre foişorul singuratic, în care vieţuiau, veniau, ca aduse de vânt, larma vieţii sbuciumate, ţipetele lumii. Se amestecau cu gândurile lor, cu sentimentele lor cele de-a doua mână: le sporiau sau le covârşiau, acoperindu-le.

Iubirea lor rămânea puternică, pentrucă o feriau din calea disputelor. De cum simţiau că poate fi vorba de dragostea lor, se lăsau păgubaşi de izbândă... în discuţie!

De cum scurma, ca o hienă, curiozitatea în inima lui, ca s'o astâmpăre, ca să-şi amorţiască durerea şi să nu mai cugete zadarnic, Vasile petrecea: îşi lua nevasta în trăsură, în plimbări depărtate, o ducea, ca pe o amantă, la localuri potrivite îndrăgostiţilor vremelnic.

Lăcrămioara era mai mult a lui, mai sigur numai a lui, când se aflau amândoi, în goana cailor, sau într'un loc, în care era aproape sigur, că ea nu mai călcase. „Ai mai fost pe aici?" întreba întotdeauna şi era mulţumit să-i spună „nu!", sau „acum, după războl, cu tine. Nu-ţi aduci aminte?"

Căminul lor, îl turbura. Neamţul stătuse acolo. Până şi copiii se împăcaseră bine cu Franz. Se gândia uneori să vândă casa. Ar fi luat mulţi bani pe ea. Se arăta Olghii momit de preţul ce l'ar fi luat.

In căldura cu care era privită, iubită, urmărită, veghiată, încarcerată, Lăcrămioara simţia dogoarea unor friguri. Nu era însă îngrijorată. Il iubia si ea poate mai mult, mai limpe-

www.dacoromanica.ro

de, — şi dragostea dragoste cere, cu nesaţiu. Inaintea copiilor însă părinţii se păstrau, erau numai tată şi mamă.

Femeia, ocrotitoare, mumă, soră de caritate, prin firea ei, găseşte aproape întodeauna că nu e iubită în destul, e lacomă de dovezi. Boala, nebunia, moartea, n'o înspăimântă, abia o conving.

Necontenit impresurată, fără de răgaz, Olga simţia ca un zăduf, care o înăbuşe. Bucuroasă însă, răbda, ca un om căruia îi place să-l dogoriască arşiţa verii. Vasile se multiplicase parcă, într'atâta era vecinic cu ea.

Femeia încercă să lărgiască cercul din jurul ei: să-i găzduiască şi pe copii în dragostea lor. Avea mustrări de cuget, că-i depărtează, că nu-i iubeşte destul, nici Vasile, nici ea.

Izbutia să-l ducă pe Vasile, uneori cu copiii, la soră-sa, unde erau cele două nepoate, mărişoare, fete care făceau haz de Mitică, de seriozitatea lui busumflată, de pantalonii lui lungi, şi de Florea.

Pe temeiul odihnei de care avea nevoie la lucrările sale, Vasile îşi aducea familia acasă, după scurtă şedere printre neamuri, mai ales dacă se ivia şi Lângavu, cel cu care era să se bată, nu de multă vreme, din pricina Olghii.

Cu venirea primăverii, arhitectul Boteanu fu nevoit să iasă pe teren, să lipsiască de-acasă ceasuri întregi, de multe ori zi după zi. Gândurile-i turburate se limpeziră, pieriră parcă. Curiozitatea, ce-l rodea, adormi. Legăturile cu oamenii, ridicarea până la rostul profesiunii şi artei lui, truda aplicării planurilor arhitectonice, păreau că-l vor însănătoşi deplin.

Suferinţă de copil

Mitică era în clasa patra de liceu. Trecuse în fiecare an. Nu era printre cei silitori, nu avea imboldul întâietăţii; dar avea băiatul sentimentul datoriei şi i-ar fi fost ruşine să fie în coada clasei. Nu strălucia la nici una din materii, ca să se poată mângâia cu o înfrângere la alta.

Părinţii lui nu-i urmăriau pas cu pas râvna la carte. Rar se vorbia în casă despre învăţătură. Notele însă, la fiecare trimestru, mama le vedea, şi atunci sta de vorbă, îndemna, sfătuia. Tata afla şi el, cum merg copiii cu învăţătura.

www.dacoromanica.ro

Mitică simţia atunci că are părinţi, că are o răspundere faţă de ei. In afară de ruşine, băiatul pricepea că, dacă rămâne corigent, libertatea i se restrânge vara, fiind nevoit să înveţe, ca să dea examen, ca să nu rămână în aceeaşi clasă, pe când colegii lui treceau mai departe.

Notele nu se mai puneau, ca odinioară, în cifre, ci în aprecieri; cele cu care se putea trece clasa începând dela „suficient" până la „foarte bine".

Mitică luase la geografie, în trimetrul al doilea, „insuficient"; în cel dintâi abia „suficient", aşa că, trebuia neapărat să capete în al treilea „bine, sau măcar „suficient" ca să poată trece clasa.

Băiatul învăţa, desena bine hărţile, spera să dobândească nota de trecere; era sigur c'o merită; era sigur că şi în trecut meritase o apreciere mai bună.

Avea ceva împotriva lui, profesorul de geografie, i se părea copilului. Alţi doi colegi ai săi, feciorii unor oameni politici însemnaţi, fuseseră pe faţă ocrotiţi. Răspundeau alandala şi profesorul se făcea că nu aude.

In cel din urmă trimestru, hotărîtor pentru el, Mitică fu ascultat de trei ori, şi răspunse fără şovăială, bine, şi, totuş, întrebându-l pe dirigintele clasei ce notă i s'a pus, i se răspunse, i se arată negru pe alb: „insuficient".

Rămăsese corigent, aşa dar!

Nici pierderea libertăţii şi a lipsei de grije în vacanţă, nici ruşinea faţă de părinţi, nu-l pridideiră, când află nedreptatea.

Inceputul de om nu cunoscuse până atunci faţa hâdă, batjocoritoare şi cinică, pe care ne-o arată, şi ne sileşte să i-o privim îndelung, parcă toată societatea umană, toată alcătuirea socială, — când ne face o nedreptate, anume şi numai nouă, un deţinător de putere. Nu cunoscuse revolta.

S'alerge în cancelarie, ca să se plângă, în auzul tuturor profesorilor, — lui Mitică îi trecu prin cap. Se văzu intrând în cancelarie; văzu staturile înalte, pe lângă a lui, ale domnilor profesori, se simţi măsurat de sus de mai marii aceştia, cunoscuţi numai de pe catedră, blânzi unii, severi alţii, dar nici unul prieten, nici unul în care un elev să aibă încredere,

www.dacoromanica.ro

căruia să-i poată vorbi, să-i încredinţeze inima sa plină de fiere şi de lacrimi, să fie crezut pe cuvânt... când era vorba de alt profesor!

Da! l-ar fi dat afară din cancelarie, numai decât, şi i-ar fi pus „rău", „foarte rău!" la purtare.

Desnădăjduit, băiatul se frământa neputincios, svâcnind tot, ghemuindu-se în bancă, strivit de suferinţă, ascunzându-şi faţa cu mâna, adusă cot.

Se simţia înstreinat şi de tovarăşii lui de clasă. Mai întâi pentrucă cei cu care el se compara, luaseră notă bună. Apoi, pentrucă nici unul din colegi nu venise să-l mângâe, să-i dea dreptate. Când rămânem singuri cu simţământul că ni s'a făcut o nedreptate, viaţa păleşte, am jura că nu merită să fie trăită!

Revolta lui rămânea singuratică, nu o împărtăşia nimeni, s'ar fi putut să pară caraghioasă.

Cu mare greutate suferi sgomotul dintre ore, al recreaţiei, sporit altădată şi de el. Mai era un ceas până la eşirea din şcoală; urmă o lecţie de canto. Mitică mişca din buze, nu cânta, lacrămi îi ardeau ochii. Aştepta să se sfârşiască odată, sigur că în vecii vecilor nu va mai trece pragul şcoalei.

Când sună clopoţelul, se repezi printre cei dintâi. Dar alţi elevi, din alte clase, mulţi, erau înaintea sa pe coridoare şi-i încetiniau mersul, şi-l supărau cu nepăsarea, cu vorbăria lor nepotrivită.

In sfârşit, şcoala era înapoia lui. Nici unui coleg nu-i trecu prin gând, să-l întovărăşiască. Dar de ce luase drumul spre casă? Avea de gând să destăinuiască tatii, sau chiar mamei, nedreptatea ce i se făcuse şi neînţeleasa ură a profesorului de geografie? Cu siguranţă că ei s'ar fi îndoit de spusele lui! Văzându-l aşa de mâhnit, maică-sa l-ar fi întrebat, poate de faţă cu taică-său, ce i s'a întâmplat. Şi cum îi stăteau lacrămile în gât, ar fi spus... Şi el nu voia să vorbiască cu nimeni!

Nu! acasă nu avea ce căuta! Dar unde să se ducă?

Mitică schimbase drumul. Nu se mai îndreptă spre strada Cometa, spre căminul părintesc. Mergea la întâmplare. Cu capu 'n jos, strângând la subţioară servieta cu cărţi, păşia fără grabă

www.dacoromanica.ro

La umbra unei case, pe trotoar, un băiat ca de vârsta lui, se întinsese cât era de lung, cu braţele sub cap, şi tocmai închidea pleoapele, biruit de somn.

Somnorosul ridică pleoapele grele, — avea un coş, cu câteva cornuri, lângă el, când Mitică se apropie.

Necazul, nedumerirea şi revolta, îmbulzite în sufletul liceanului, se limpeziră puţin. „Cum poate dormi un om!" se miră el. „Şi nu-i mai mare de ani, decât mine! S'o fi sculat din zorii zilei, ca să-şi vândă marfa. Are cornuri de vânzare!"

Mitică îşi adusese aminte de doi lei, ce-i avea în buzunar. Cornarul deschise ochii cumsecade, simţindu-se ţinta unei priviri, în gardă, mai ales împotriva copiilor.

Liceanul luă două cornuri, plăti şi plecă. Işi târa încet paşii ca un om fără casă, şi plecat de lângă un vag adăpost, de lângă un bănuit frate de suferinţă.

Mâncând, se gândia şi la el şi la cornar. „Rău stăpân trebue să aibă! Dar îşi câştigă singur viaţa! Când am vrut să fug odată de acasă era iarnă, acum e frumos, dar tot trebue să ai un culcuş şi un căpătâi. Chiar cornarul, nu poate dormi totdeauna pe stradă. Se întâmplă să plouă. Şi pe el încă îl lasă gardistul, dar pe mine nu m'ar lăsa, pentrucă nu s'a pomenit ca un băiat de liceu, să se culce pe trotoare!"

Cu foamea stăpânită, după ce bău dela cişmea, într'o curte, se întrebă unde merge. O privire asupră-şi, ca şi cum se întinsese pe trotoar, în praf, îi născu în minte gândul, că nu mai are nici un rost servieta dela subţioara lui, şi cărţile din ea.

In liceu erau câţiva băeţi, care veşnic aveau afaceri cu anticarii. Mitică nu mai vânduse cărţi niciodată, dar văzuse hodorogitele dulapuri cu rafturi ale anticarilor de pe cheiul gârlei şi se gândise cu drag la cărţile de literatură, ce le-ar fi aflat acolo, pe preţ mic.

Deschise servieta să vadă ce conţine. Printre alte câteva hârţoage, — era aproape de sfârşitul anului şcolar, — văzu geografia.

Vederea ei îl turbură; mânia îl prididi iarăş, usturătoare. Invăţase! Nu scăpase o lecţie neînvăţată, şi domnul Răzvan, profesorul de geografie, îi dase „insuficient"! din ură dintr'o ură neînţeleasă, fără nici o pricină, ştiută sau bănuită!

www.dacoromanica.ro

De unde purcedea ura asta, — băiatul își frământase mintea de multe ori să înțeleagă. Nu'și putea răspunde, n'o pricepea, și-acum îi răspundea și el cu ură.

Il lăsase corijent, profesorul, pe nedrept, și el nu'i putea face nimic? Nu'i putea răsplăti, nu'l putea bate, ucide? Cum? din pricina lui să lase școala; să nu se mai ducă acasă, la părinți; să nu mai aibă unde dormi? Căci nu se mai ducea acasă! Hotărît că nu! Și să nu'i facă nimic domnului Răzvan?

Și domnul Răzvan să vină în clasă, ca și până acum; să se uite la bănci; să zâmbiască nevăzându-l la locu'i pe Boteanu Dumitru și să-și desmierde barbetele, mulțumit și cu ochii sclipind de răutate!

Mitică se răznise tocmai pe calea Rahovei. Grăbit, se îndreptă spre anticarii înșirați pe cheiul gârlei, în dreptul străzii Mihai-Vodă.

Se dumiria, cu cât călca mai zorit și se apropia. Avea să vândă cărțile și să cumpere un revolver. Intr'o dimineață, chiar a doua zi, avea să'l pândiască, pe lângă liceu, pe domnul Răzvan, și să tragă în el cu revolverul, până când îl va vedea căzând! Apoi avea să se împuște și el!

Și lacrămi veniau în colțul pleoapelor băiatului, când se gândia că se va ucide și pe el, fără milă. Avea să cadă pe trotoar, lume multă avea să se strângă în juru'i și, dacă 'l va întreba lumea și el va putea vorbi, — lacrămile îi veniau în gene, la gândul ăsta, — avea să spună tot!... Ce, anume?... Că a fost prigonit, că a fost nedreptățit!...

Dela Domnița Bălașa, zărind podul peste care avea să treacă, i se domoli mersul. Pe cheiul gârlei își târa pașii, ca să mai întârzie neobijnuitul fapt al vânzării cărților.

El avea să ceară un preț, sau avea să'i dea negustorul și, firește, să se tocmiască. Auzise de precupețiri înverșunate, pline de viclenie, de istețime. Mavru Anibal, un coleg al lui, era faimos în școală.

Apa Dâmboviței curgea leneș, galbenă ca braga. Plouase pe semne undeva în susul apei, de venia așa de lutoasă. Mitică simți ca o greață, din piept până 'n gură. Crezu că apa e vinovată. „Parcă o beau!" își zise el, și își întoarse ochii dela ea, și se opri la un pas de dulapurile anticărești

www.dacoromanica.ro

Pregeta să intre în vorbă, să înceapă târgul. Negustorii de cărți, ca îndată după prânz, când nu sunt de fel mușterii — pentrucă lumea se odihnește după masă, prin case —, rezemați de dulapurile lor, pe câte un scaun, moțăiau. Unul singur, tânăr ca de douăzeci și cinci de ani, citia.

Mitică și'l alesese din ochi. După destulă chibzuială, veni întins spre el. Zise „bună ziua" și desfăcu servieta.

— Am niște cărți de vânzare! spuse cu tărie băiatul, așteptând, cu ochii țintă la negustor, să-l vadă luminându-se la chip, bucuros.

Anticarul îl auzise, îl privia, dar parcă se uita prin el, mai departe. Mitică adăsta, scosese cărțile, șase la număr, zorit.

Văzând că nu i se răspunde, arătă rând pe rând fiecare volum. Negustorul se uită peste umărul lui, nepăsător.

— Cărți bune, care se învață la licee... vorbi iarăș băiatul, răpunându-și neplăcerea, sila de negoț.

— Anul școlar se sfârșește chiar acum! făcu moale, plictisit, anticarul.

— Nu vreai să le cumperi?

— Am destule! mormăi omul.

Mitică făcu un pas îndărăt, gata să plece. Uitase în clipa aceea cât se socotia de încolțit, de disperat.

— Cât ceri pe ele? întrebă tot așa de trândav, negutătorul.

— O sută de lei! grăi aprins, mânios, băiatul.

Negustorul dădu ușor din cap, voi să zâmbiască, îi fu lene și îngăimă rar, ca un om care are multă vreme de pierdut și e plictisit.

— Dacă'ți dau douăzeci, să zici „mulțumesc". Nici cu servietă cu tot, izbuti să surâdă vânzătorul de cărți vechi, — nu iai o sută.

In răgazul pe care i'l dase mormăiala anticarului, Mitică înțelesese că n'a izbutit și că va trebui să încerce și cu altul, aceeași precupețială. De aceea lungi vorba, mai cu seamă că fusese pomenită și servieta.

— Cărțile costă peste două sute de lei și servieta trei. Dă-mi peste tot o sută cincizeci.

www.dacoromanica.ro

Negustorul, care şedea pe scaun, se ridică de astădată, treżit bine, pătrunzător. Era o afacere bună, dar cu risc.

— Dumneata, rosti el, cu respect de astădată, vreai să mă bagi într'o belea. Servieta, — şi o luă în mână spre cercetare, o pipăi, o suci şi-o 'nvârti — ai să spui că mi-ai vândut-o mie!...

— N'am să spun! Şi n'am cui!

— Are să vie părinţii dumitale, comisarul, — porcării!

— Nu, pentrucă eu plec... în Bulgaria. Am nişte rude acolo.

— Nu ştiu. Azi n'am făcut nici o treabă şi de... poate... Ce să fac? Incerc!... Mai mult de o sută lei, tot nu'ţi dau! se hotărî negustorul.

— Bine! se învoi Mitică deodată, ca să se vadă scăpat de tocmială.

Schimbul se făcu. Anticarul îi numără băiatului o sută de lei, în două hârtii de câte douăzeci, iar restul în hârtiuţe mici, rupte şi soioase, de câte unul şi de câte doi.

Uşurat, vesel un pic, ca un om care a înlăturat prima piedică din calea ţelului său, Mitică întorcea totuş capul, cu dreapta vârîtă în buzunarul în care'şi înfundase banii. Negustorul se reaşezase pe scaun.

Unde să se ducă, se întrebă iarăş liceanul fugar. Văzu înainte'i căminul părintesc, odaia lui şi a lui Florea. Nici pe frate-său nu avea să-l mai vadă! Nu lipsise de-acasă decât la prânz şi ar fi putut spune, că a mâncat la un prieten, anume ca să'şi facă o lecţie mai bine. Dar cărţile? De-acum se sfârşise! Nu se mai putea duce acasă! Şi pricina era Răzvan, profesorul de geografie! Trebuia să se răzbune, să-l împuşte! Ca să înveţe toţi profesorii să fie drepţi! Avea o sută de lei!... Cu atâţia bani însă ce putea cumpăra? Un revolver costa mult, mult mai mult, de sigur. Cum de nu se gândise el? Unchiul Haralambie dase opt sute de lei pe unul, care părea o cutiuţă, un moft!

Mitică intră într'o cofetărie, pe bulevard. Stătu mult acolo. Unde s'ar mai fi dus? Mânca încet, se uita la tăvile şi farfuriile cu prăjituri, la borcanele de bonboane, uitând cu desăvârşire, îndulcit de cataifuri, de indiene şi de sarailii, crima plănuită, urmată de sinucidere, casa părintească părăsită.

www.dacoromanica.ro

Lume intra și ieșea; băiatul se întorcea la gândurile sale: „unde să mă duc acum?" și iar mai cerea o prăjitură.

O plăcintă cu cremă îl dădu gata; i se îngrețoșe. Intârzia totuș pe scaun, nehotărît. Greața îl zori de-odată. Se sculă in picioare, îngrijorat; îi veni să verse. „Dacă mă îmbolnăvesc?", se înfioră el. Ideia doctorului, a patului, a zăcerii, a îngrijirilor de bolnav, îi holbă ochii asupra casei părintești, din care era fugar, îi văzu pe toți ai săi, ca strânși în preajma lui.

Și-aducea minte, luptând cu năzăririle duioase, că maică-sa, da! chiar ea! femee, luase un rom sau un cogniac, ca să birue o greață, după o maioneză. Șipuri de rachiuri colorate erau multe înșirate pe rafturile cofetăriei.

— Băiete! se plecă el, ca în taină, către cel care îl servise și'i da ocol mereu, cu neîncredere, dă-mi repede un cogniac!

Chelnărul pricepu, privindu-l bine în față și văzându'l galben. Ii aduse grabnic băutura, și Mitică, după ce roti ochii în juru'i, duse păhărelul la buze.

Sigur că a scăpat, — băuse păhărelul până la fund, — Mitică plăti consumația, vr'o treizeci de lei, și plecă.

Merse câțiva pași prin îmbulzeala lumii, cercetându-se: „da! nu'i mai era greață!" Dar servieta? ce făcuse cu ea? A! o vânduse! Și cărțile! Geografia! Nu mai era școlar!

Oameni își tăiau calea unul altuia și se clătinau. Și clădirile, cât erau de mari unele, se strâmbau, se scofâlciau, se prea putea să se nărue! Băga oare cineva de seamă? Cine? Parcă erau nebuni toți, așa se încurcau.

Mitică stătu locului, ținându-se de spătarul unei bănci. Tramvaiul electric aluneca așa, de către calea Victoriei, că avea să vină, cu siguranță, pe trotoar! Totul se învârtia, se învârtia! Ferestrele caselor clipiau, ca niște ochi.

Asta nu putea să fie adevărat! Nimic nu era adevărat! Să moară toți oamenii! El avea o sută de lei și avea să-l învețe minte pe domnul Răzvan! Ce liniște se făcea!

Se înțepeni în picioare, se simți tare, călca dârj. Hoinări mult, până spre Cotroceni, și se întoarse până la punctul de unde plecase. Apoi iar stătu locului, fără țintă, cu capul gol, ca o minge. Unde să se ducă? Parcă toată lumea se ducea cu țel lămurit. Avea treburi de îndeplinit, lumea!

www.dacoromanica.ro

Vechi cuvinte de'ale părinţilor, asupra muncii, asupra îndatoririi fiecăruia: de-a clădi, de-a spori ceva, îi veniră 'n gând, turbure. Greaţa îi trecuse, şi ameţeala. Era într'amurg. Intră într'un cinematograf.

Filmul rula; era pela mijloc. Bandiţi mascaţi deschideau cu chei potrivite, încăperi splendide, una după alta, şi ajungeau într'un dormitor. Contesa Diana visa, că vine bărbatu-său, plecat într'o călătorie, îl sărută, plânge pe umărul lui. Visul se şterge; contesa, trezită, îi vede pe bandiţi, se înspăimântă, împreună mânile în semn de rugăciune. Mascaţii îi cer cheile casei de fier, — ea le dă, — apoi e legată cot la cot.

Mitică îşi aduce aminte că şi casa lor fusese călcată de hoţi, uniţi cu servitoarea. Inima i se strânge. Nu'i poate suferi. Dar ăştia sunt alţii. Sunt din Londra, mai civilizaţi, cum ar trebui să fie şi cei dela noi.

Ideia că hoţii trăesc uşor, au bani, se plimbă, îi trece prin cap băiatului, care urmăreşte mai departe filmul, „Bandiţii din Londra".

Dar tot nu se simte bine. E prea cald în sală. E multă lume şi mai ales mult tineret, foarte atent. Liceanul îşi aduce aminte, că taică-său şi maică-sa spuneau, că asemenea spectacole ar trebui oprite de poliţie.

E târziu, de sigur. Filmul a rulat peste două ceasuri. Mitică a voit să-l vadă întreg, pentrucă tot nu avea unde să se ducă.

Din bulevard, încotro s'o ia? De calea Victoriei se cam teme: directorul liceului i-a rugat s'o ocolească. El nu mai e licean, dar totuş. S'ar putea întâlni cu taică-său.

Hoinăreşte, ca un om fără treburi, pe bulevard, spre Cotroceni. I se face somn. Şi Florea se va fi culcat la ceasul ăsta. Florea e mai mic, un băiat de clasele primare.

Somnul stărue. La hotel sunt camere pentru străini, pentru provinciali. Se poate duce la un hotel, ca un călător? Uniforma lui e de liceu din Bucureşti! Dar portarul nu cunoaşte uniformele liceelor. Portarul! Dar dacă mai este cineva pe acolo, mai cunoscător?... Orcum, poate el, băiat de paisprezece ani, să ceară o cameră, cu ifos, cu nepăsare? Dacă'l dă pe mâna poliţiei? Are bani, ar putea plăti chiar. Nu! să intre 'n Cişmigiu.

www.dacoromanica.ro

In Cișmigiu, i s'a întâmplat să vadă ziua pe câte un om, dormind cumsecade, pe bănci, dar noaptea? De! poate că tocmai noaptea nu e voe! Și, zău, să dormi noaptea într'o grădină, e plăcut!

In Cișmigiu, pretutindeni sunt oameni. Unde socotești că nu e nimeni, tocmai acolo n'ai ce căuta, pentrucă dai peste o pereche: un bărbat și o femee, care râd, vorbesc mereu, într'un fel care nu'ți îngădue să stai să asculți; se sărută și iar se sărută. Mitică înțelege că stânjenește, îi e rușine și se strecoară încovoiat.

Grădina e un amestec de multă umbră și de izbucniri de lumină cu noaptea de-asupra gigantică. Este și o insulă pe lac. Feerică pare insula cu atâtea lumini, cu muzică, cu sute de oameni așezați în tihnă pela mese. Adâncurile marilor frunzișuri, ale atâtor copaci bătrâni, par și mai negre, tocmai din pricina limpezimii globurilor electrice.

Lui Mitică îi trece somnul, plimbându-se mereu pe țărm, admirând, băetanul, și partea lacului de către bulevard, cu salcii plecate spre unde, misterioasă, și cealaltă, următoarea ei, ca de argint, ca din basme.

Tot mai puțină lume era pe alee. Vocile omenești, șopotele, parcă intraseră în noaptea desișurilor, în umbrele pânditoare. Din turlele și clădăriile de beznă, de deasupra nestrămutaților stâlpi ai copacilor, clătinate, amenințătoare, porniră glasuri multe, amestecate, murmur, huet și joc drăcesc de luminițe.

Când intrase în Cișmigiu, Mitică nu găsise nici o bancă slobodă. Acum nu mai era nimeni, pe niciuna, el obosise, ar fi voit să șadă, și'i era frică. Prea era singur, și Cișmigiul i se părea ca un codru. Toată luminația depe insulă se stinsese, și noaptea se prăbușise parcă asupra lacului, neagră, fioroasă.

Rar se auziau pași, grăbiți și aceia. Mitică se da după un pom și se uita la drumeț, cu temerea că ar putea să fie un gardist. Drumețul, aplecat, uitându-se în dreapta și'n stânga, pășia zorit, fredona un cântec, ca să'și dea curaj, să'și îngâne teama.

Și se făcuse răcoare. Băiatul se așeză pe o bancă, umbrită, ascunsă bine de frunzișul unui copac povârnit, dar apropiată de un loc luminat, de o răspântie.

www.dacoromanica.ro

Era foarte obosit, Mitică, de atâta umblet şi era şi târziu, era după miezul nopţii. Florea dormia de mult în camera de-acasă.

Ce tare era banca! Şi îngustă! Şi scurtă! Nu te puteai întinde cumsecade pe ea, că îţi atârnau picioarele. Deşi era vara, hotărît că nu se dormia bine în grădină!

Băiatul se reazimă; pleoapele'i cad, se lipesc, dar auzul nu încetează să adoarmă, e încă treaz, pândeşte. Şi are dreptate; se aud paşi, vin întins către banca, socotită dosnică, sigură.

Omul care vine flueră, dintr'un ţignal. E gardistul, cu siguranţă! Pleoapele se ridică, mintea se trezeşte, şi liceanul se scoală, îngrozit, şi, căutând mereu să fie 'n umbră, aruncă paşi mari înainte'i, dar aşează uşor piciorul, cu grije, pe nisipul gălăgios, trăgând cu urechea înapoi.

Gardistul e pe urmele lui, mai flueră odată, prelung, altfel decât adineaurea, când nu urmăria pe nimeni. Cine ştie ce'i spune altui sergent!

Lui Mitică îi bate inima, să'i sară din piept. Fuge acum, tot cu pază, să nu facă sgomot. A izbutit să se depărteze bine de urmăritor.

Alt şuerat îl întâmpină: celălalt gardist a răspuns; are să'i iasă înainte fugarului. Ce'i de făcut? Mitică se opreşte puţin, răsuflă din greu, lacrămi îi ard ochii. Urâtă viaţă!

E o potecuţă la dreapta, ar putea să se înfunde pe ea. Dar nu ştie unde duce! Ce-are a face? Ducă or unde! O să stea acolo, pitit în întuneric.

Se hotărăşte. Coteşte pe cărărue. Paşii gardistului, grei, se aud. Mitică se opreşte la tulpina unui pom, se face broască în iarbă.

Aşteptă mult. Din locul lui, vede pe cei doi paznici că se întâlnesc şi pleacă împreună vorbind. Sunt singurele glasuri omeneşti acestea, ce se mai aud în atâta noapte şi singurătate, năpădite de freamătul grădinii.

Mitică simte că i-a intrat apă în pantofi. S'a udat şi pe haine. Iarba e udă toată, de rouă. Inima iar îi sare din pieptul băiatului: a ţâşnit o vietate lângă el! O atinsese cu mâna. O broască, numai atât! Broască, poate râioasă!

Acum gardiştii sunt departe. Se gândeşte bine ce să facă,

www.dacoromanica.ro

i se pare cuminte să se întoarcă de unde a plecat. Auzise pe taică-său, că acolo unde pica o bombă, pe câmpul de războiu era mai sigur că nu va mai cădea alta. Gardistul inspectase banca aceea, și n'avea să se mai întoarcă la ea.

Mitică porni într'acolo.

Așezându-se pe bancă, cu toată spaima prin care trecuse, băiatul adormi după câteva clipe, sgribulit, tot mai pătruns de frig, cu cât dormia mai adânc.

Il trezi o durere cumplită, în tot spatele. Genele i se lipiseră, încleiate. Nu vedea nimic și nu pricepea ce are la ochi. Un desgust în suflet, un gust amar în gură, îi strâmbau chipul. Cel dintâi sunet, pe care'l auzi, pornia din el: îi chiorăiau mațele!

Iși frecă ochii, cu degete murdare. Ințelesese unde se află. Iși aduse aminte tot. Intoarse capul: pe bancă, lângă el, mai era cineva, un om; dormia și acum, tovarășul necunoscut de restriște. Se lipise de el, ca să'i fie mai cald, pe semne. Omul era mai vârsnic, i se vedea un crâmpei de mustață, cum ținea capul frânt în jos, — și mirosia greu!

Mitică își mișcă, își frământă spatele îndurerat. Dormise foarte rău! Il dureau toate oasele, răcise, și nici odihnit nu era! Iși duse mâna la ceafă: găsi ceva, o gânganie călduță: un păduche!

Se sculă în picioare, hotărît să plece. Se făcuse ziuă. Tresări. La câțiva pași, îl privia liniștit, sugând dintr'o țigare, gardistul.

Când înțelese că e văzut, paznicul dădu din cap, cu amărăciune, și grăi mâhnit.:

— Te văd băiat de oameni de treabă, băiat cu carte; ți-ar sta bine la poliție, să te bată? Du-te acasă la părinții dumitale! Să nu te mai prind pe-aici!

Mitică puse bărbia în piept și plecă, umilit foarte. Mila și dojana sergentului îl pătrunseseră, îl pălmuiseră.

Avea bani, îi era foame; dar abia se făcuse ziuă. Străzile erau pustii. In calea Victoriei, la răspântia din dreapta Teatrului Național, un câine ciobănesc își bălăbănia capul, către toate ulițele, nehotărît și se îndreptă către șosea, grăbit. Liceanul înțelese că animalul acela n'avea stăpân, n'avea culcuș, era hoinar.

www.dacoromanica.ro

Găsi o lăptărie deschisă, mai spre marginea oraşului. Bău două cafele cu lapte, mâncă pâine multă, hămesit. Iarăş se întreba încotro să se îndrumeze. In Cişmigiu, nu'i mai era locul! Se urcă în tramvai, spre Filaret. Avea să se plimbe prin Parcul Carol I.

Nu se mai uita cu prietenie, cu dragostea omului pentru natură, la arborii trufaşi, la întinderea de apă, tot mai luminată de soare. Se gândi, că se va însera, se va'nopta, şi că va trebui iar să doarmă undeva. S'ar fi putut oare strecura în vre-una din casele goale din Parc?

N'avea unde dormi, şi Bucureştii erau plini de locuinţe! Rătăcia, ca dulăul acela nemerit tocmai în calea Victoriei! Şi profesorului de geografie încă nu'i făcuse nimic! Avea să se poată oare răzbuna? Revolver nu cumpărase; banii se isprăviseră pe jumătate; şcolar nu mai era! Părinţii îl căutau, îl jeliau poate; se vor fi dus la poliţie să se tângue că li-a pierit copilul. Căci îl iubiau, negreşit că'l iubiau! Alminteri, l-ar fi ţinut în casa lor? l-ar fi îngrijit? l-ar fi trimis la şcoală? i-ar fi dat lui, şi lui Florea, o cameră pe seama lor?

Că erau bogaţi părinţii lui? Dar cine i-ar fi silit să nu'l trimeată şi pe el la o fabrică? la vr'o negustorie?

Mitică îşi aduse aminte de bunicii lui şi de sora mă-si. La mătuşe-sa, ar fi dat ochii cu verişoarele, fete mari şi iscoditoare. L-ar fi întrebat, dacă trece clasa, ce-a făcut azi dimineaţă, şi-ar fi trebuit să toarne minciună peste minciună, faţă de ele, de două fete. Şi-aşa, şi verişoarele erau totdeauna ironice!

Se îndrumă spre casa bunicilor.

Bătrânii dormiau. Nepotul nu pătrunse la ei. Cum şi-ar fi îngăduit să'i deştepte? Fără părinţi, nu mai fusese niciodată pela dânşii. Le aducea vr'o veste?

Se aşeză pe un scaun, în grădină, unde 'l trimisese o servitoare. In adăstare, ghemuindu-se tot mai mult, adormi.

— Aicea erai? se mirară bunicii, când îl descoperiră, fără să bage de seamă că'l treziseră din somn.

Bunica se întoarse, cât putut de repede, către poartă şi strigă tare:

— Vasile! E aici!

www.dacoromanica.ro

Mitică holbă ochii și, până să se dumiriască, îi văzu rând pe rând înaintea lui, pe tata mare, pe bunica și pe taică-său, da, chiar pe el !

Tata veni la el, îi coprinse capul cu palmele amândouă, îl privi o clipă, bănui că suferise copilul lui și'l sărută lung.

— Ce m'ai speriat, Mitică ! Unde-ai dormit ?

Băiatul istorisi tot, plângând, dar tot mai ușurat, mințând numai în privința cărților. Spuse că le-a vândut la mai mulți anticari, hotărît să nu-și calce cuvântul față de negustorul, căruia îi făgăduise.

— Dar servieta e la tine? întrebă taică-său

Mitică stătu câtva gânditor:

— Am vândut-o pe stradă... unui telal... îngăimă el.

Vesel că-și găsise feciorul, Vasile Boteanu îl luă numai decât acasă, ca s'o liniștească pe Olga.

— Nu rămâi corigent, fii sigur ! Dacă ai numai doi „insuficienți" și ești bine la alte materii.

— Profesorul de geografie mă urăște și mă trântește la examenul de capacitate.

Vasile zâmbi, își aduse aminte, că și lui i se năzărise, în liceu, că e dușmănit de un profesor.

— Vorbesc eu cu el, Mitică, n'avea grije ! Ii spun să aibă cu tine mai multă îngăduință. Și va avea-o.

Singur

Vasile Boteanu ținea ca amândouă clădirile, ale căror planuri le făcuse el, să fie spre mândria lui. O nouă pleiadă de arhitecți se ivise, talentată, sârguitoare. Pe de altă parte, o faimă, ori cât de veche, se stinge ușor, mai ales după o perioadă de nelucru, ca aceea din timpul războiului mondial. Valurile care înălțaseră dela fund în fruntea societății oameni noi, îi acoperiseră pe mulți din cei de eri, bogătași, nume ilustre.

Boteanu trecuse în contract supravegherea, de către el, a tuturor lucrărilor arhitectonice. Voia să fie găsit la lucru, de procopsiții zilei. Avea să stea toată vara în București.

Marile călduri veniră înainte de începerea vacanței șco-

www.dacoromanica.ro

larg. Olga le suferia în tăcere, dar copiii începuseră a vorbi de plimbări, de jocuri, de munţi şi de mare. Lumea se călătoria, sau se pregătia să plece; nu se mai vorbia pretutindeni decât de viligiatură.

Vasile, care s'ar fi sburlit la ideia unei despărţiri de Olga, ajunse şi el, pe nesimţite, să se întrebe, unde s'ar putea duce familia lui, să se răcoriască şi, totuş, să-i fie aproape.

Căldurile sporiau, copleşiau, obosiau şi desgustau. Mitică, trecut în clasa cincea, merita, după chibzuinţa lui taică-său, dovada unei preţuiri, a unei iubiri mai vădite. Florea tânjia, se ofilia parcă; iar Olga se resemna, tăcea, pica de somn, ai fi zis, slăbită şi ea.

— Cu vitejie, Vasile hotărî într'o seară, în veselia copiilor, data plecării familiei sale, peste 10 zile, — la Sinaia. Localitatea era frumoasă, era apropiată. Lângavu tocmai se ducea să-şi caute casă acolo — avea să caute pentru amândouă familiile, înrudite. Vasile avea să vină în fiecare Sâmbătă, să-i vadă pe ai lui, iar Lunia avea să se întoarcă la lucrări, în Capitală. Dacă Olga nu avea rochii destule pentru sezon, nu avea decât să-şi ia croitoreasa acolo, la Sinaia. In zece zile, pălării se puteau face, sau găsi gata, şi patruzeci!

Fără amănuntul acesta, cu croitoreasa, o domnişoară care venia adesea şi-i lucra în casă, Olga s'ar fi împotrivit despărţirii de bărbatu-său, temându-se că el vrea să-şi taie inima în două, că va suferi; că sufere numai închipuindu-şi că poate fi lăsat singur de Olga lui. Dar pentru că el se gândise şi la rochii şi la pălării, ca soţii care se mândresc cu gătelile şi frumuseţea nevestelor lor, şi adăogase îndată că va veni la fiecare cinci zile să-i vadă, Olga primi cu uşurinţă.

Ea simţise de altfel de mult nevoia aerului de brad, a răcoarii şi a schimbării priveliştii. Pe de altă parte, doria să-l apropie mai mult de sufletul ei pe Mitică, tot sălbătăcit, şi spera că la Sinaia va fi mai uşor, rămasă numai cu copiii. Ii era milă de Florea, care avea călduri uneori.

Lui Mitică, părinţii nu-i pomeniseră niciodată de servieta şi de cărţile vândute, şi înstrăinatul copil, fără să simtă ei, se apropiase mult de părinţii lui, în cugetu-i căit.

In fiece Sâmbătă, Vasile sosia cu un tren de seară în gară

www.dacoromanica.ro

Sinaia, unde era aşteptat, pe orice vreme ar fi fost, de toţi ai săi. La munte plouă des. Uneori îl primia şi Aneta, cumnată-sa, şi se întâmpla să fie de faţă şi Lângavu. Ba şi Goldenberg ghiabur acum, în viligiatură, îşi lungia gâtul subţire, să-l vadă la fereastră, sau în uşa vagonului, de departe.

Hermann îi rămăsese prieten, deşi se despărţise de el şi de Dobroschi, pentru că îl cunoştea, de pe când erau copii amândoi, pentrucă înduraseră mizeriile războiului, şi chiar pentru mai puţin : pentrucă se întâmplase să intre amândoi, ca doi tovarăşi obidiţi, în Capitala dorită cu nesaţiu şi cu durere, şi împărţiseră frăţeşte o jumătate de pâine albă.

Lui Goldenberg nu-i putea eşi din cap păţania soţiei amicului său, cu hoţii. Când şi-o aducea aminte, tremura tot şi căsca gura, strâmba fălcile, ca şi cum el ar fi stat cu mosorul căluş între dinţi.

Vasile îi strângea mâna cu plăcere, cu dragoste, împrumuta vag simţimintele lui Hermann, dar, totuş, văzându-l la Sinaia, reşedinţă regală, localitate pentru aristocraţi, stând în mijlocul gării, împresurat de familia lui, alături de doamna Goldenberg, grasă, pieptoasă, trufaşe de mătăsurile şi de bijuteriile ei : cu cercei, inele, lanţ de aur, broşe, toate scoase la iveală : Vasile Boteanu da un pas înapoi din prietenie, supărat un pic de atâta avere pusă la galantar, avere agonisită lesne, de eri abia.

„Cum se mai îmbogăţesc de repede Ovreii ăştia !" îi trecea prin gând Românului, care încercase şi el samsarlâcul şi traficul cu nepermisele permise.

Unele din vilele cochete mai păstrau urmele războiului, dar acestea nu mai înfiorau, nu mai treziau dureri proprii. Războiul, mizeriile lui, se închega în poveste, se depărta în vreme, nu mai era după cum îl trăise şi'l răbdase fiecare ins. Mănosul pământ al ţării îşi îndestula norodul, pe trândav şi pe harnic, de-avalma, pe hoţ şi pe mucenic.

Nu se mai muncia atâta în cât să se exporteze, pricină de scumpete, dar era destul rod în ţară ca să huzuriască, dela ţăran până la mitropolit. Flămânzii, hămesiţii, nu se mai săturau. Toată lumea suferise foamea, sau îi purtase grija, în anii măcelului şi ai spaimei, şi acum se întrema, se ghiftuia.

www.dacoromanica.ro

nu mai avea alt țel. Strivirea atâtor vieți, dărâmarea caselor, risipirea avuțiilor, prăbușirea treptelor sociale, suflaseră din inimi și din minți, puțin înrădăcinatele idealuri, omenia, cuviința. „Să fii bogat, să huzurești“, parcă numai atâta putea gândi lumea, de după război.

Din București, Vasile Boteanu nu avea ce bunătăți să aducă la Sinaia, unde nu lipsia nimic. Vagoanele erau veșnic ticsite; se călătoria greu; un pachet încurca. Ar fi fost nevoe de mai multe linii fierate, decât pe vremea micului regat. Boteanu însă nu se da bătut, îndura lesne toate plictiselile călătoriei, — el era dintre cei care suferise în război și pentrucă nu avusese pe cine iubi, nici de cine să fie iubit, om care să'i fie aproape, să-l vadă de pe o zi pe alta și să'i vorbiască.

Gelozia, curiozitatea, care îl măcinaseră și ațipiseră deocamdată în el, erau și ele în parte, un rezultat al hămeselii.

Intr'o Sâmbătă, întârzie și scăpă trenul. Cu puțină părere de rău. Făcuse parcă într'adins. Nu se grăbise. Ploua, și Vasile se gândise cu neplăcere că plouă și la Sinaia și că va sta înghesuit pe culoare, în picioare, privind peste câmpia întunecată, bătută de spicele plumburii al ploii, până dincolo de Ploești. Și însăși adăstarea familiei lui, în gară, pe un timp ca acela, i se înfățișase mohorîtă și de poruncealã. Telegrafie că a pierdut trenul.

In seara aceea, își perindă prin minte viața trăită după război. Il luase Haralambie Lângavu mai întâi să'l învețe a cumpăra și a vinde tot felul de mărfuri. Apoi, după o ceartă cu cumnatu-său, întâlnindu-se din întâmplare cu Goldenberg, intrase în cărdășie cu el și cu Dobroschi. In cele din urmă se întorsese la profesia lui: începuse să se clădiască în Capitală!

Și o întrebare i se impuse: era el oare cu adevărat om cinstit? Când avusese două drumuri înainte'i, al mizeriei și al necinstei, pe care din ele apucase? Bă nici că șovăise prea mult, el, omul plecat la război, omul care își jertfise, în gând, viața pentru patrie.

„Sunt un om de rând, își răspunse Boteanu. Nu sunt în stare să am o voință a mea, legată ferecată de propria mea chibzuială. M'am dus la război cu turma, înrăurit de pornirea tuturora; am avut toată vremea vitejia și lașitatea celor

www.dacoromanica.ro

mai mulți din ea și, în timp de pace, am fost și eu prins de setea tuturora de bunuri, de foamea hămesiților, de dragoste chiar, nevoe și ea! și de gelozie, fără nici o constrângere și o-preliște — cum m'am purtat cu Olga și cum am iubit-o de nebunește mai apoi! — Scăpați din laturile datoriei militare. am dat buzna în societate și am apucat fiecare câte un scaun, foarte puțini dintre noi nemerind locul ce'l dobândisem odinioară. Golani flămânzi, nu ne-am repezit decât la praznic și la toate plăcerile ce ne lipsiseră...

Boteanu își aduse aminte că pe Olga n'o iubise îndată, după ce se întorsese la cămin, ci mai apoi, după ce el plecase din casă, aproape hotărît s'o părăsiască.

„Din pricina bănuelii că trăise cu Neamțul, cu Franz Grünwald, sau pentrucă puterile sufletești, sădite poate pe cele trupești, nu'mi erau încă refăcute ?" se întrebă Vasile.

Și el își aduse aminte de Băbălău, îl văzu cotropit de o-boseală, în scaunu'i de ministru ; i se năzări, aevea, Dobroschi, ducându-l de spate la ușa cârmuitorului de țară, ca să nu se piardă o afacere ; îl văzu pe Hermann Goldenberg, tremurând, împărtășind toată durerea Olghii, abia scăpată de groaza hoților.

„Oare numai mila, se întrebă mirat Boteanu, și ideia răspunderii mele de soț, de tată, să fi dospit în mine toată compătimirea, toată dragostea de care și astăzi vibrez pentru ea, pentru Olga ?"

Omul privi adânc în gândurile sale. „Fără întâmplarea aceea, urmă el să cerceteze, cu hoți, cu spaimă, n'aș fi venit oare acasă, și nevastă-mea nu mi-ar mai fi fost dragă ?"

„Pe semne că războiul mă despodobise de toate sentimentele omenești frumoase, și numai sguduiri puternice mi le-au readus", urmă să cugete Boteanu, aducându'și aminte că și pe Mitică îl iubia, numai de când copilul fugise de-acasă ; că până atunci îl privise pe băiat cu răceală.

Talazuri de gânduri veniau rând pe rând să bată în el, necontenit. Boteanu nu căuta să le potoliască, să le îndepărteze. Gusta parcă o plăcere să le fie matcă și țărm, să se cutremure de ele și să le priviască. Trăise multă vreme fugind de gânduri, de fierberea lor, izgonindu-le. In războí, ins fără nume,

www.dacoromanica.ro

le ura ; mai târziu, când gelozia îl încolţise, căuta să nu cugete, şi era robul sbuciumului nesuferit.

Acum îi plăcea tălăzuirea de gânduri ; se cufunda în ea, o stârnia, refăcut cu desăvârşire, tare la trup şi la cuget. Se mira de unele stări sufleteşti, prin care trecuse, şi se trudia să le găsiască temeiurile.

Găsi îndreptăţită curiozitatea lui : l-a iubit şi a trăit Olga cu Franz ? N'a trăit cu el, decât numai dacă l-a iubit, asta era sigur ! A putut, femeia cinstită, muma a trei copii, iubindu-şi soţul, să iubiască alt bărbat, un an, doi, şi, întorcându-i-se soţul, să-l uite pe ibovnic şi să revină la întâiul ei amor ?

Nu fusese Olga false cu niciunul ? Ii iubise pe amândoi, şi cu aceeaşi patimă şi aceeaşi sinceritate ? Ca să ajungă a-l iubi pe Neamţ, pe cotropitorul ţării, ucigaş poate al soţului iubit, ce drum plin de piedici străbătuse inima soţiei iubitoare, şi cât de îndelungat ! dela ură până la amor !

Nu era oare aci dovada unei iubiri sau pasiuni mai puternice decât aceea îngăduită, oficială, poruncită chiar, a soţiei pentru soţ ? Şi cât preţuia atunci dragostea de astăzi a Olghii, pentru bărbatul ei ?

Iubia, femeia, numai pentrucă era în firea, în datoria ei, să iubească, pentrucă era acţiunea obijnuită a inimii sale uşuratice ? Nu'l mai avea pe Franz, nu mai spera să'l aibă, se bucura că soţul se întorsese, îl iubia pe acesta, se mulţumia cu el, ca un flămând cu pâine goală !

Judecata şi simţirea lui Vasile Boteanu se prinseră, se amestecară, se încăerară învrăjbite la unele momente şi se descurcară multă vreme, neastâmpărate şi puternice.

Omul ar fi putut lua alt tren, de noapte, ca să se ducă la Sinaia, dar se mulţumia să depene gânduri, stăpân parcă pe o libertate ce n'o mai avusese de mult, singur în toată casa.

Cu alţi ochi, cu linişte, privi odaia lui de lucru, fostul iatac al lui Franz. Pereţii nu spuneau nimic ; tăinuiau ca şi patul larg din dormitor, acelaş pat în care dormia şi el, Boteanu, soţul.

Omul zâmbia cu amărăciune, ca unor mici şi deşarte dureri. „Dece vreau să ştiu ? Dece îmi cere inima siguranţa că am fost înşelat ? Căci numai asta aştept ! Orcine mi-ar spune că

www.dacoromanica.ro

n'am fost, nu m'ar linişti, nu l-aş crede! Numai Olga mi-ar putea destăinui, şi nici pe ea n'aş crede-o, decât dacă mi-ar spune: „da, te-am înşelat!" Atunci dece nu sunt sigur că aşa este şi mai am nevoia unei întăriri? Pe semne, pentrucă aş dori grozav să nu fie aşa! Nenorocire: aş dori să nu fi fost înşelat, şi nu pot crede decât contrariul!"

— „Lăcrămioaro!" zâmbi Vasile imaginii Olghii, statornică în ochii lui. Şi inima i se strânse, ochii i se umeziră, îndurerat de atâta haină căutare a vinovăţiei ei. Unde voia să ajungă cu încăpăţânarea curiozităţii, a nevoii lui de-a şti un adevăr mort, dăunător, un fapt divers fără urmări, sau poate tocmai cu minunate urmări: cu dragostea vădită de astăzi a Olghii, mai puternică, mai vie decât în trecut pentru soţul ei? Cine ştie, îşi zise Vasile, ce mustrări de cuget cumplite va fi îndurat ea, şi numai acelea, ca un vânt puternic, au aprins dragostea ei pentru mine!..."

Şi a doua zi, Duminică, Boteanu ar fi putut pleca de dimineaţă cu trenul spre Sinaia, dar se sculă târziu, obosit, şi îşi aduse aminte că Haralambie, — care şi el era în Bucureşti, — îi spusese că un cunoscut al lui voeşte să-l consulte, pentru clădirea unei mari construcţii.

Telegrafie la Sinaia: „Azi, împreună Haralambie, afaceri. Nu vin. Sărutări".

Bărbatul

Până Sâmbătă, când negreşit că nu avea să mai scape trenul, lui Boteanu i se părură zilele nesfârşite.

Miercuri, pe calea Victoriei, după amiază, văzu venind în spre el o siluetă cunoscută. Se legăna cu graţie; era o cucoană, — hotărît frumoasă!

Inceteni pasul, ca să nu treacă pe lângă ea repede şi să aibă răgaz s'o vadă bine. Incă nu ştia cine este.

Doamna simţise de departe că este privită şi-l cunoscuse pe arhitect. Când se apropie, ca şi cum era firesc să se oprească, întrucât fusese atât de neclintit şi mult privită, doamna se opri, ridică bărbia şi mai mult, surâse.

Işi dădură mâna bucuros. Era Zoica Vasilescu

www.dacoromanica.ro

— N'ai fost la Sinaia, Sâmbătă ! Ţi-ai trădat familia, după câte-am auzit ! începu Zoica, luându-l cu ea pe arhitect, pe nesimţite. Nu te socotiam în stare de trădări...

— Dar dece altceva ?

— Dumneata eşti din bărbaţii, care cred că nevasta lor e cea mai frumoasă femee.

— Şi te-ai mirat poate de zâmbetul cu care te-am întâmpinat cale de o poştă !

— Da, adevărat ! fără să'mi dau seama ! spuse convinsă, Zoica Vasilescu.

— Dar mai sunt şi alte cucoane frumoase şi care ne plac foarte mult.

— Aşa ? Cât de mult ?

— Atât încât să fim capabili de o trădare.

— A, nu te cred ! chihoti vesel, Zoica. Te lauzi, domnule Boteanu !

— La mine chestia e mai complicată: ar trebui să-mi trădez şi cumnatul.

— Dacă mi-ai fi în faţă, (mergeau alături pe calea Victoriei la pas) mi-aş permite, zău, să-ţi dau o pălmuţă peste gură.

— Unde te duceai ? Te plimbi ? întrebă Vasile.

— Nicăiri. La cinematograf. Haralambie a plecat aseară la Arad.

— Da ?

— Nu ştiai ?

— Şi eşti singură ? întrebă Vasile, apăsând anume pe cuvântul „singură", gândindu-se la Christache Pufuleţ.

— Eu sunt singură, ordecâte ori vreau şi'mi place. Mă plictisesc grozav ! Vegetez, nu trăesc ! Incep să îmbătrânesc.... rosti ea, zâmbind şi privindu'şi catifelat şi aprins tovarăşul, ca să'i fie peste putinţă acestuia s'o vadă bătrână cumva.

— A, nu ! protestă Boteanu.

— Şi n'am cunoscut viaţa, poezia ei ; oftă Zoica. N'am întâlnit încă bărbatul, care să mă subjuge, pe care să-l iubesc cu patimă !...

— Dar Haralambie ?...

— E lângav, după cum îi e numele : ca o mâncare nesărată, nepiperată, unsuroasă. N'am nici măcar un prieten. Mă

www.dacoromanica.ro

crezi? Cele ce 'ţi spun dumitale acum, zac în mine de ani, nemărturisite. Sunt o fire veselă, altfel... mi-aş lua în serios amărăciunea şi deziluziile, şi cine ştie ce-aş face!

Mâna dreaptă a lui Boteanu atinse pe cea stângă a Zoichii şi rămase lângă ea, în dulce tovărăşie consolatoare.

Arhitectul îşi aduse aminte că plecase să se întâlniască cu un coleg al lui, ca să se sfătuiască dacă pot lua împreună o lucrare de seamă, şi că făcuse calea întoarsă ca să se oprească cine ştie unde. Işi scoase şi îşi privi ceasornicul maşinal: întârziase cinci minute; ar mai fi fost încă timp.

Ideia părăsirii unor interese băneşti, pentru o femee, pentru ibovnica iubită a lui Haralambie, îl bucură, îl învioră, ca o dovadă de tinereţe, de nepăsare idealistă.

Pricepea limpede acum că, de când o văzuse pe Zoica Vasilescu, îi plăcuse, o dorise, şi i se păru că supărarea lui pe cumnatu-său purcesese şi dela dragostea acestuia pentru ea. Il pizmuia. Să aibă Haralambie asemenea amantă!

Boteanu îşi aduse aminte cu drag că Zoica îl privise, dela prima cunoştinţă, în adâncul ochilor, deşi putea prea bine să ştie, că el nu are nici bani, nici nu l-ar putea îngădui, ca Lângavu, pe Christache Pufuleţ. Haralambie se lăudase, fără îndoială pe vremuri, că mulţumită lui are cu ce trăi cumnatu-său.

Ca'n vis, se urcară într'o birje. Caii mergeau la întâmplare. Din când în când, Zoica îi făcea semn birjarului: la dreapta, la stânga. Seara cădea. Vasile răspundea; conversaţia se însufleţia; sărutări sgomotau, ca mugurii când se deschid în primăvară.

Boteanu simţia că-i e dragă femeia aceasta, de demult. Il trebuia sărutul ei, apropierea, strângerea de ea, cu orice preţ! Imagina cumnatului Lângavu, o alunga mereu din minte; iar de nevastă şi de copii uitase, ca şi de Cristache Pufuleţ.

Zoica întrupa laolaltă toate femeile visate, întrevăzute, dorite o clipă, cu aprindere sau vag; la bae, pe drum, la bal, pe plaje, în vagonul unui tren, într'o loje, într'un film cinematografic, într'o carte. Pe toate le întruchipa, şi totuş alta era ibovnica pentru care cumnatul cheltuia sute de mii de lei; era femeia îndrăgostită de el, odată, de când îl văzuse, şi ră-

www.dacoromanica.ro

masa, ca jarul acoperit de spuză, în inima lui dornică după noutate, tânără, lacomă de senzații, de voluptate. Numai rotunzimi, durdulie, sănătoasă, încât să dea și altuia din sănătatea ei rumenă, sglobie, veselă, surâzând și săgetând cu privirea, parcă și când se plângea că n'a iubit încă. Zoica măria cercul de simpatie al arhitectului, tras numai în jurul casei sale. Fără să se gândiască la copii și la nevastă, Vasile simția bucuria insului care scapă dintr'o carceră și respiră într'o grădină. Fără să știe, dragostea lui pentru Olga îl ținuse rob, îl încătușase. Nu-și chema amintirea a lor săi; o îndepărta din instinct.

Ziua, seara, trecură de grabă, cu plimbarea, cu cina. Zoica ar fi vrut să petreacă noaptea acasă la Boteanu.

— N'am avea nici o grije acasă la tine, nu-i așa? Familia ta e la Sinaia, unde te așteaptă să vii Sâmbătă.

Plăcerea stricării unei căsnicii și a răpirii unui bărbat credincios nevesti-si, ar fi fost desăvârșită pentru Zoica, dacă izbutia să intre în casa lui Boteanu și să se culce în patul soției.

Boteanu ocoli răspunsul, își aduse aminte de Franz, de ofițerul german, care și le poate că rămnise la iatacul lui. O asemănare, între ceeace îl îmboldia să facă Zoica și se petrecuse poate în casa lui, îi opri mintea în loc câteva clipe. Dar își aduse aminte și de Lângavu. Casa Zoichii era ținută de Haralambie, cel care îi pomenise de două ori de Neamț. Și răspunse, revenindu-și din turburare:

— Nu, dragă. N'am servitoare și totul e răvășit. Intr'o casă de femee, e ca la maici: curat; într'una de holtei, e ca la călugări: urât și pustiu! Haralambie al tău nu poate veni dela Arad, până poimâine! Te mai temi de cineva? strecură el cu șiretenie.

Zoica înțelese, că dacă mai stărue, poate veni vorba de Pufuleț și se îndreptară spre lăcașul ei.

Se opriră înaintea unei căsuțe la stradă, fără etaj, cu câteva trepte de piatră, pe care urcai de pe trotoar. Zoica scoase o cheiță în vârful degetelor, din poșetă.

— Cu „Yale" deschizi? întrebă Vasile.

— Broasca cea mai sigură, cu cheia cea mai mică.

Intrară amândoi. Impingând, ușa se închise la loc. Cine aș

www.dacoromanica.ro

'i vrut să intre din stradă, tot cu chee ar fi trebuit să deschidă; pe când din casă, se putea deschide învârtind puțin un buton de bronz.

In antreul salonaș, în care se aflau, Zoica făcuse lumină. Căsuța avea electricitate.

„E cea mai simplă clădire", gândi arhitectul, privind în juru-i. „O cameră la dreapta: de dormit; una la stânga: sufrageria".

— Curte are casa asta? întrebă el.

— Are, și comunică cu strada pe după casă. N'ai băgat de seamă? De doi ani stau aici.

Și femeia își aduse aminte, că locuința aceea era a ei; că i-o cumpărase Haralambie și că-l costase două sute de mii de lei. O umflă râsul:

— De-ar ști el, că cumnatu-său îi onorează casa, în lipsa lui, aproape de miezul nopții!.. Ce ochi de broască ar holba!

I se păru așa de cu haz Zoichii, vizita cumnatului și mutra ce-o vedea aevea, a lui Lângavu, că nu mai contenia din râs, căsca ochii și se sguduia toată. Băuseră multișor la cină, ea și Boteanu. Râzând și el, o luă în brațe și-i potoli râsul cu sărutări.

Masa de toaletă din iatac era încărcată cu feldefel de flaconașe de parfum. Infățișarea streină a locului în care avea să se desbrace și să se culce, purta ca o lumină prin negura sivă din mintea lui Boteanu.

— Ce parfum îți place? își aruncă brațele moi și rotunde, după gâtul lui, Zoica, în vârful picioarelor, trăgându-l spre ea, aproape goală, cu sânul tot la vedere, în cămașa-i spânzurată de umeri în două panglicuțe

— Ce parfum ți-e drag? stărui ea, întinzând gura.

— De lăcrămioare! bolborosi el, o sărută numai odată și înălță capul, fulgerat de amintirea celeilalte, văzând-o într'o scăpărare de lumină pe Olga: subțire, palidă, nobilă, rușinată de avântul plăcerii ei, rupând vădit un stăvilar, când se arunca la pieptul lui, jertfindu-se parcă.

— De lăcrămioare-ai zis? întrebă streina din fața lui, atârnându-i-se de gât, trăgându-l, voind s'o mai sărute, nebănuind

www.dacoromanica.ro

că ibovnicul, acesta, era cu gândul, chiar în clipa aceea, cât se poate de departe.

— Nu! In nici un caz! Mai bine nu te parfuma de loc! rosti el, desfăcându-i brațele, și își netezi părul, ca și cum stricarea cărării de pe cap îl nemulțumia acum.

Dar nu-i veni în gând să plece. Imaginea Olghii se stinsese. Formele rotunde din fața lui îl îmbiau. Se desbrăcă, glumind:

— Câte uși are iatacul? Mai are una! Bine c'o știu! Dă în curte printr'un coridor. Un arhitect e mai iscusit decât altul, când s'ar întâmpla să vie domnul bărbat. Și iatacul se deschide cu „Yale“?

— Da! chihoti Zoica. Și Lambie n'are și cheia dela dormitor. Pot să-l țin în antret, și noi să stăm aici...

— Prost, domnul Lângavu! Lipsit de prevedere! râse cu hohot Boteanu și își strânse în brațe tovarășa.

Trecuse mai mult de un ceas, și nu dormiau, când auziră clar, în tăcerea nopții, că ușa de către uliță a antreului se deschide.

In primul moment încremeniră. Așteptară, — ca încă un sgomot în antret să le izgoniască sau să le adeverească temerea.

Se auziră pași. Zoica pricepu că insul pătruns în casă se îndreaptă spre butonul luminii electrice.

— Or hoții, or el! șueră ea, la urechea lui Vasile, apropiată de gura ei, pe acelaș căpătâi.

O undrea de lumină străbătu întunericul iatacului. Boteanu se dădu jos din pat și, repede după el, și Zoica. Ea întoarse butonul luminii — odaia se lumină — și se așeză cu spatele așa ca să acopere ușa prin care intra raza de lumină din antret: pentruca Lângavu, — căci el trebuia să fie, îi cunoscuseră amândoi tusea de fumător, — să nu poată afla, că iatacul este și el luminat, dacă ar fi pus ochiul la vr'o crăpătură a ușii.

Din mâni, foarte nervoase acum, femeia îi făcea semne lui Boteanu să se îmbrace, să'și ia hainele și să plece, să se strecoare prin ogradă.

Vasile se îmbrăca de zor; își pusese ghetele, înfășurând sireturile cu grabă pe carâmbi, neîncheeindu-se nici la vestă.

www.dacoromanica.ro

nici la guler. Ca un tâlhar, cu bătăi de inimă pripite, se subție pe ușa ce da într'un coridor mic.

I se păru o veșnicie, până ajunse la trotoar. Privi în toate părțile, închipuind în toate umbrele nopții făpturi pânditoare. Ulița era pustie, nici de departe nu sosia un sgomot de pas, de roată.

La vr'o trei sute de metri departe de căsuța tainică a cumnatului, liniștit, Boteanu se opri, — i se deslegase o gheată. Mirat, se întreba:

„De ce'mi bătu inima așa de nesăbuit? De ce mi-a fost frică? Nu mi-a făcut multă plăcere ideia, că'i pun coarne lui Haralambie? Bine-ar fi fost să afle și el! Să mă vadă acolo! Mă grăbia Zoica, cu semnele ei disperate, cu groaza ei? Mi-era teamă de Lângavu? Ea avea de ce să se teamă, avea socotelile ei, femeia: își pierdea pâinea albă și luxul"!

„Nu mă gândiam la moarte, nici la ceartă măcar. La nici un fel de primejdie! Răpiam însă bunul altuia! eram prins asupra unui furt! O considerăm veșnic pe femee — proprie- prin minte, că Haralambie, însurat fiind, nu mai avea drept să asupra ei, chiar când mai avem acasă o femee! Nu mi-a trecut prin minte, cu Haralambie, însurat fiind, nu mai avea drept să fie stăpân pe încă o femee! M'am ascuns, și am fugit de el ca un hoț.

Boteanu ajunse acasă, la cântatul cocoșilor, obosit, descurajat. Scăzuse în stima sa. Se disprețuia: și fiindcă nu dăduse ochii cu Lângavu, care avusese curajul să'i pomeniască de două ori de Neamț; și fiindcă i se părea, că nu mai e în stare să cuceriască o femee, s'o lase și s'o uite, trecând tinerește din aventură în aventură; nici să poarte amintirea unei cuceriri amoroase, ca pe o roză la butonieră, până s'o vesteji, cu ifos prin lume.

Nu putea dormi; se plimba stingher prin casă; zorile se iviau în ferestre. Pustiu era pretutindeni; el nu mai avea nici un rost, când ai lui nu se aflau în juru'i!

„Sunt oare atât de legat de Olga? Atât de cinstit?" se întrebă el.

Și în turburea zare din fereastră, ochii lui obosiți văzură imagina Olghii. „Lăcrămioaro!" murmură înduioșat Vasile,

www.dacoromanica.ro

şi strânse tare din pleoape, înţelegând că icoana ei dăinueşte ca săpată în adâncul ochilor lui! sdrobind-o parcă de drag, cu sufletul lui la olaltă, cu lumina ochilor lui!

După aventură

Sâmbătă, Boteanu veni la gară cu o jumătate de ceas mai de vreme, — ca să nu piardă trenul. Izbuti să aibă un loc în vagon: călătorii se mai împuţinaseră; vacanţa era pe sfârşite.

Nici în tren, nici în gara Sinaia, îmbrăţişându'şi nevasta, copiii, Vasile nu'şi aduse aminte de Zoica Vasilescu. Amintirea amantei lui Haralambie, a femeii care întrupase un răstimp pe toate femeile dorite şi necunoscute, a femeii care'i plăcuse cu aprindere câteva ceasuri, nu pierise, dar avea alte vecinătăţi în cugetul soţului.

In gară, aşteptându-l, erau şi fetele lui Lângavu şi nevasta, care'l întrebă pe dânsul, de bărbatu-său.

— Nu ştiu pe unde o fi! glăsui senin, Boteanu, pe când se îndrumau spre casa din Sinaia, grup vesel şi risipit la poala munţilor, în dantela de umbră culcată de arbori ici colo pe drum.

Şi vedenia întregii păţanii din casa Zoichii, ibovnica cumnatului, îi năpădi de astădată pe Vasile, răpindu-l dintre ai săi, încercuindu-l, înstreinându-l de namilele munţilor dinaintea lui, de vocile copiilor.

Omul se văzu în ceasul în care îşi înoda şireturile ghetelor; ridică privirea la culmile întunecate şi singuratice, căută ajutor în priveliştea din juru'i, — ca să izgoniască propria sa imagină, nesuferită. Se văzu, ca pe un alt ins, strecurându-se în uliţă, călcând larg, hoţ urmărit poate, păşind cu grije, ca să nu treziască bănueli şi să nu facă sgomot, pe când ghetele'i bocăniau totuş, neprinse bine de picior, gata să se desfacă din legături.

In capătul străzii, răsăriră două persoane cunoscute, cu mantale albe de automobilişti. Nu aveau loc, de lătăreţe ce erau. Făceau semne amicale; copiii dădură fuga spre ele. Boteanu îşi încordă privirea, neîncrezătoare. Erau: Lângavu, chiar el, şi Hermann Goldenberg.

www.dacoromanica.ro

Vasile se dădu cu un pas înapoi, cu desăvârșire zăpăcit. Dar familia lui, veselă, călca de zor acum întru întâmpinarea lui Haralambie. Cei doi cumnați se găsiră în curând față în față, își dădură mânile, și Vasile pricepu limpede că Lângavu nu știe nimic asupra vizitei lui la Zoica Vasilescu. Boteanu îl văzu pe Haralambie sărutându'și nevasta cu drag, ca un bărbat pe care nici o femee nu l-a înșelat și înjosit de curând.

Vasile băgă de seamă mai apoi, liniștit și înveselit cumsecade, că între Lângavu, antisemit înverșunat, și Herman, e mare prieteșug. Veniseră împreună cu mașina, — fostul vopselar avea automobil —, și puseseră la cale să cineze împreună, cu familiile lor și cu a lui Boteanu.

„Eu am spus totdeauna, gândi Vasile, că Evreii sunt bucuroși să ne fie prieteni și mai ales să le fim, și că râvnesc după societatea noastră; dar să nu le aducem aminte că nu sunt Români. N'am cunoscut nici un Ovrei și n'am auzit să fie vreunul, care să nu fie încântat, că a putut să treacă de Român, față de cineva de oricine! Afară de cei care fac meserie din naționalitatea lor!"

Ajunși în vestibulul casei, mare, cu canapele moi, se așează toți, afară de copii, neobosiți, porniți pe joacă. Goldenberg și Lângavu căutară să stea alături, ca să continue a vorbi și a râde.

Urmărindu'i, Boteanu se întristă oleacă. Cu Hermann se cunoștea de copil, veniseră împreună din război, făcuseră parte dintr'o tovărășie, câștigând bani și, totuș, nu ajunseseră niciodată atât de buni prieteni, pe cât se vădia să fie Hermann cu Haralambie, deși se cunoșteau de eri alaltăeri. Oare el nu se putea apropia de nimeni, atât încât să-l simtă lângă inima sa, sau trăsese în jurul său un cerc, fără să vrea și să știe, nălțase un zid, până la care și Herman și Lângavu ajunseseră vreodată și daseră înapoi?

Firește, nu'i păsa de ei! Nu'i socotia vrednici de dragoste frățiască. Dar întrebarea iscată, merita să fie adâncită, să dea răspuns. Nu avea prieteni, așa cum i se părea că alții au; prieteni, care să'i scoată vrute și nevrute din cuget, nimicuri și spovedanii, unele de care să se mire însuși că sălășluiseră în

www.dacoromanica.ro

el; mărturisiri sau observații, ce nu s'ar fi desvăluit fără prilejul unui schimb de suflete.

Era el dintre oamenii tainici; dintre cei care nu vor nici pe sine, nici pe alții să'i cunoască? Dar cât de mult ținea, cu toată lupta ce o da cu sinești, să afle ce se petrece în sufletul Olghii, cu Franz! Dacă Neamțul a fost iubit cu desăvârșire; dacă a fost vr'odată iubit, dacă!... Dar asta era cu totul altceva!

Olga se sculă de lângă soră-sa, privindu'l adânc, veni spre el, i se așeză alături, îngrijorată puțin. Vasile simți că toată făptura ei, concentrată, vieţuește pentru el, și omul se turbură, stăpânit.

— Ești îngândurat, șopti ea. Nu ți-e bine? Ce este? Știi, urmă Olga, am făcut bagajele, ca să plecăm din Sinaia. Luni pornim și noi cu tine.

Văzând că el putuse lipsi într'o Sâmbătă, soția găsise și alte motive bune de întoarcere la București.

— De ce nu mai rămâi?, întrebă Vasile.

— Plouă prea des. Pierdem toată vara, fără să fi simțit căldura soarelui. Copiii uită tot ce-au învățat. Acolo au să mai pună mâna pe carte.

Botenii se despărțiră de ceilalți și seara cinară singuri. Familiile Goldenberg și Lângavu aveau să petreacă la olaltă, după cum se înțeleseseră căpeteniile lor.

Hotărîtă plecarea din Sinaia, Botenii se găsiră Luni la căminul lor din București. Sora Olghii, și ea nu avea să mai stea decât o săptămână, risipită și aceia în plimbări prin valea fermecătoare a Temeșului, în automobil, cu familia Goldenberg.

Arhitectul avea încă de lucru și se temea că marile clădiri, începute sub privigherea și călăuzirea sa, în primăvară, nu se vor putea sfârși. La fiecare două săptămâni, materialele de construcție se scumpiau; se întâmpla ca unele să nu se mai găsiască, și lucrul sta pe loc; meșterii pricepuți plecau de la bina la bina, după o chenzină mai mare;—nu se mai putea pune temei pe nimeni. Până și salahorii amenințau cu părăsirea muncii și izbutiau să'și măriască plata.

Olga își vedea bărbatul amărît, îngrijorat, enervat uneori,

www.dacoromanica.ro

îl întreba şi afla dela el pricina stărilor lui, dar se temea că el mai are ceva.

Femeia ţine atât de mult la înrăurirea ei şi îşi preţueşte atât de învierşunat dragostea, că e rănită în suflet, când pricepe, când simte, că nu izbuteşte. Bărbatul e silit să se prefacă adesea, că nu are griji, că e vesel, ca să nu se depărteze de inima lui bănuitoarea femee.

— A fost destul, să nu mă vezi odată două săptămâni, — zise Olga, pomenind astfel de Sâmbăta în care lipsise Vasile dela Sinaia şi petrecuse mai apoi cu Zoica Vasilescu, — ca să te răceşti de mine.

Vasile Boteanu ştia, fără să fi deschis ochii prea mult în juru'i, ce destrăbălare caracteriza întreaga viaţă de după război, ce împerecheri de cotilion fantastic se împânzia între alcovuri, şi că nici odinioară, în Bucureşti, nu erau multe familiile cinstite. Dintre oamenii politici, căpeteniile şi pilduitorii ţării, primii cetăţeni, câţi trăiau numai cu nevestele lor şi câte din nevestele lor erau oneste?

Boteanu îşi aduse aminte şi de alţii, mai mici şi mai apropiaţi. Dobroschi îşi lăsase şi soţia şi copiii; Lângavu, cumnatul, ţinea două case. Numai Goldenberg nu punea şi nu purta coarne, — dar el era Ovrei.

Imagina Zoichii Vasilescu nu aducea mustrare în cugetul lui Boteanu, ci amintia şubrezenia şi falşitatea familiei. Vasile nu avea dece să se dojeniască; avusese numai un capriciu trecător pentru ibovnica lui cumnatu-său. Se răzbunase pe obrăznicia lui Haralambie, răscumpărase rânjetul şi vorbele acestuia în doi peri, despre Neamţ, despre Franz.

— In doi ani, se mai poate; dar în două săptămâni? murmură el, pomenind la rându'i de vremea ocupaţiei germane, lungă de un an şi opt luni.

Replica lui ar fi turburat-o cumplit pe Olga, dacă o auzia. Dar fusese murmurată, aşa ca să se piardă.

Răceala, de care vorbise Olga, coborâse într'adevăr între soţi şi o simţiau amândoi. Femeia, deşi nici ea nu este în stare să aibă aceeaş iubire neîntrerupt, nu-i înţelege scăderea la cel care o iubeşte pe ea. Olga suferia; dar şi ea îşi aduse aminte de ofiţerul prusac, ca de o greşală cumplită.

www.dacoromanica.ro

Boteanu avea și alte supărări: vremea prielnică construirii se sfârșia, iar clădirile de sub răspunderea lui nu se terminaseră. Nemulțumiți, proprietarii lor, nu'i mai achitaseră ce aveau de plătit; clădiri noui, arhitectul era sigur că nu se vor mai construi în primăvară.

Insuși numele lui bun era amenințat, ca al unui om care nu se ținuse de cuvânt. Viața se scumpia mereu, banii se sfârșiau. Vasile îi văzuse pe părinții lui în mizerie, istoviți, și se temea, că nu le va putea veni în ajutor.

El nu era deprins să se plângă nimănuia. La ce s'ar fi jeluit? Lângavu, Goldenberg, Dobroschi, prosperau, negutătorind munca și produsul altora, pe când el, ca o casă veche, se ruina, era amenințat cu peirea.

Boteanu se gândi că e singur pe lume. Olga, nu'l părăsise și ea la cel dintâi prilej, când cu plecarea lui din Muntenia ocupată, și trecuse de partea și în brațele vrăjmașului?... Așa să fi fost oare? Trebuia să afle! să afle cu orce preț! Lăcrămioara?...

Mărturisirea

Domnica mai întâi, iar la trei săptămâni după ea Dumitru Boteanu, bărbatu-său, închiseră ochii pe vecie. Bătrânii mor de boale care nu ucid, de supărări, care învierșunează viața în cei tineri. Se sfârșesc. Casa și cele două sute de mii de lei, puse la o bancă, rămaseră feciorului lor.

Vasile îi plânsese, cheltuise cincizeci de mii de lei cu înmormântarea lor; înțelesese, luminându-i cu privirile lui de adio, că bătrânii aceia fuseseră obârșia vieții lui, mărginite și ea, hărăzite morții.

Nu fusese singur pe lume, cât timp trăiseră ei; îl mințiseră senzațiile și sentimentele sale! Ar fi avut cui să se încredinteze cine să-l asculte, să-l certe la nevoe și să'i spulbere nemulțumirile și rătăcirile.

Nu era singur nici acum. Avea copii, avea nevastă iubită și iubitoare. Dar, era acum în rolul răposaților, nu mai era fiu, era părinte și soț, iar un tată nu găsește în copii săi acelaș reazăm și înțelegere, pe care le găsesc copiii în părinții lor; iar nevasta, om strein, se poate preface că te iubește!

www.dacoromanica.ro

Zile, săptămâni, lui Vasile i se părea că vocea lui sună prea tare, în văzduhul înghețat al ernii, în camerele casei lui. Apoi, obișnuitul vieții îndepărtă printre amintiri și șterse senzaționalul sguduitor al morții.

Vasile Boteanu fusese ofițer, văzuse în războiu sute de leșuri omenești; văzuse sute de bărbați în plină viață, stând la pândă, ca să ucidă, alergând, răcnind și sbătându-se deodată, sfârticați, rupți la pământ, amuțind, morți hidoși!

Și tânăr, necăsătorit, și mai apoi, Vasile se întrebase de multe ori, dacă este adevărat ce spun scriitorii și ce reese din operele literare: că dragostea e marele motor al vieții omenești. A întreba, însemnează a te îndoi.

Moartea lui Dumitru Boteanu, la trei săptămâni după nevastă-sa, îl uimi pe Vasile. Bătrânul nu mai voia să trăiască, închidea ochii, să nu mai vadă decât înlăuntrul lor, se despărțise de lume, o singură grije, un singur cuvânt avea: să fie îngropat alături de Domnica lui!

Domnica mai fusese odată măritată; mai avusese un soț, și Dumitru Boteanu își încredințase totuș viața cu desăvârșire femeii divorțate, femeii care avea amintirea altor îmbrățișări, altui bărbat. De puține certuri își amintia Vasile, în casa părintească, și de nici una stârnită din gelozie. Rămași singuri, cu trecere de vreme, femeiușca măruntă și uriașul ei, își contopiseră sufletele într'unul singur. Feciorul lor îi vedea mereu, așa cum îi zărise în chilia lor din chioșcul grădiniței, după ce nu-i văzuse de aproape trei ani: măsurându'și mânile, degetele, unghiile, și râzând amândoi bătrânii cu hohote, — el aplecându-se asupra ei, ea dându-se pe spate, lăcrămând de fericire.

Și numai decât, altă amintire își croia drum: el venise să'i vadă pe părinți și să'i întrebe, mai întâi pe departe, apoi fățiș: ce știu despre ofițerul neamț, găzduit în casa lui, și cum s'a purtat Olga în timpul ocupației germane... Băbuța, mama lui, fără nici o șovăială, cu tărie, își apărase nora și'l ocărâse pe fiu, că e gelos, că e bănuitor! Pusese atâta inimă muma, că'și rușinase fiul, — dar nu'i plivise bănuiala.

Neavând de lucru, șezând mai mult acasă, Boteanu relua firul gândurilor și nelinistilor vechi. Toti cei ce îl înconjurau,

www.dacoromanica.ro

erau aceiaşi prieteni şi martori ai tânărului şi frumosului ofiţer prusac. Haralambie venia des să'şi ia nevasta sau s'o aducă dela sora ei. Dar nimeni nu scăpa vr'un cuvânt despre Franz, şi nici despre ocupaţia germană.

Lângavu era mai vesel ca orcând. Veniseră liberalii la putere, — el se înscrisese în partidul ordinii, cum îl numia el, — avea să fie numit prefect în Ardeal şi'i făgăduia lui cumnatu-său lucrări monumentale, în judeţul ce avea să'l cârmuiască.

Preocupări băneşti nu-l mai supărau pe Boteanu, de când moştenise banii părinţilor şi casa, ce avea s'o vândă pe preţ bun. Politică nu făcuse; dar, văzând şi el că nouile partide nu pot ridica valoarea leului românesc, nici pune o stavilă scumpetii, dorise să vină liberalii, partid supus şefului, orânduit, hârşit în viaţa de Stat.

Cu vremea, leul scăzu şi mai mult, viaţa se îndoi în scumpete, dar nădejdea în noul guvern dăinuia. La Genova, şeful guvernului, şi mai cu seamă la Lausanne, ministrul de externe, d. Ion Duca, se dovediră pricepuţi şi mari oameni politici. Cu prestigiul ţării se putea să crească şi valoarea leului, iar preţul caselor n'avea să scadă în Bucureşti : era prea mare nevoia de locuinţe. Boteanu avea de vânzare casa părinţilor.

Nu mai avea multe preocupări şi, totuş, era nemulţumit, neliniştit. Cele rămase crescură şi obosiau prin monotonie.

Golurile săpate de război în făptura lui, hămesitul le umpluse : mâncând, trândăvind, plimbându-se. Petrecuse, iubise. Dar pusese moloz şi pământ la repezeală, unde ar fi fost nevoe de ciment, de beton. Trupul nu se simţia năruindu-se, clădirea era aceeaşi, dar sufletul scância, suferia în zidirea nesănătoasă.

Având timp să se observe şi să cugete asupră'şi, intelectualul zicea despre sine: „ca mânăstirea meşterului Manole, am un suflet în zidurile mele, altfel aş cădea. Dar vai de sufletul acela!" Şi gândindu-se că arhitectul Curţii de Argeş zidise o femee, Boteanu se întreba, dacă sufletul Olghii este al lui, cu desăvârşire, dacă femeia s'a închis în el, ca o stridie în carapacea sa. Să'l fi uitat ea pe frumosul ofiţer prusac? Să nu'şi mai aducă oare niciodată aminte de el? Mireasma de lăcrămioare să n'o fi cunoscut şi celălalt şi nu'i amintia femeii,

www.dacoromanica.ro

chiar ei, clipele de voluptate ale amantului ? Să nu fi fost nimic între ei ? Să fi fost Germanul aşa de bine crescut, aşa de puţin militar şi bărbat, încât să fi fost fericit cu un cămin, care'i amintia de al lui : cu copii, cu o mumă neprihănită şi o gospodină vrednică ? Cum de'i cucerise Germanul pe toţi ? pe copii, pe Olga, care îl zugrăvise făţiş cu simpatie, pe Dumitru şi pe Domnica Boteanu, părinţii chiar ai săi ?

Ca o muscă prinsă în păenjeniş, Olga simţia că se ţese în jurul ei o mreaje tot mai deasă. Se mişca, se sbătea, apropiindu-se, întrebând, cu îngrijorare şi cu bucurie totdeodată, pentrucă doria să fie preocuparea de căpetenie a soţului, adorat acum. Il iubia, împotriva amintirilor necruţătoare, a mustrărilor sale de cuget neadormite.

El o pândia neîntrerupt ; alerga cu privirea, cu sufletul spre ea, cu lăcomie şi ascunsă neîncredere. Şi-ar fi lipit urechea îndelung la inima ei. Privirile i se adunau uneori ca într'o lupă, aprinse şi încordate, căutând ochii ei, ceeace trăia nestins în adâncul lor, icoanele trecutului.

Florea şi Mitică, cu cererile lor, cu imaginea lor, cu îngrijirea ce li se datora, copii silitori şi cuminţi, potoliau pasiunea, cugetarea şi neliniştea părinţilor.

Tocmai în luna Martie, Lângavu izbuti să fie numit prefect al unui judeţ depe graniţă, din Ardeal. In ajunul plecării, noul demnitar dădu o masă mare familiei şi prietenilor. Cumnatul Vasile nu se putea să lipsiască, el şi toţi ai lui. Doamna şi domnul Goldenberg erau şi ei de faţă. Petrecerea, cu lăutari, ţinu până după miezul nopţii. Până şi cucoanele, cele cari se codiau, sau nu le plăcea, fură silite să bea : vin, şampanie, lichioruri.

Botenii avuseseră grije să'şi trimeată copiii acasă, la culcare, pela zece şi jumătate. Intorşi şi ei la cămin, după spartul zaiafetului, veseli, fără pic de somn, palavragiau cu însufleţire.

— Haralambie şi-a văzut visul cu ochii !... Demisiona dela liberali, dacă nu'l numiau. „Pentru ce fac politică ?", mă întreba pe mine şi eu îi spuneam că liberalii au dat independenţa regatului, că tot ei întregirea neamului. Se făcea că n'aude. La frontieră, o să se înţeleagă bine cu grănicerii şi cu

www.dacoromanica.ro

vameşii. Câţi ofiţeri s'au îmbogăţit! Prin diferite locuri trec zilnic, de contrabandă, turme, cirezi şi altele!

Băutura îi ameţise şi'i înviorase pe amândoi soţii. Olga întrebă, veselă, cu nepăsare:

— Il socoteşti tu aşa de necinstit pe Haralambie? L-ai mai văzut cu femeia ceea, frumuşică de altfel, ştii, cu care l-am zărit amândoi, în restaurantul de peste drum de teatru?

— Ee! cu Zoica Vasilescu?

— Da de unde îi ştii numele?

— Am cunoscut-o cu el. Lângavu nu se fereşte, ca alţii! I-ai spus ceva nevesti-si?

— Nu, dar ştie şi ea că nu e sfânt bărbatu-său. Zice că aşa sunt toţi!

— Dragă, rosti Vasile, Lângaru o iubeşte pe soră-ta. Asta e de ajuns! Cu inima n'o trădează.

Boteanu tăcu o clipă, se gândi la ce spusese. Făcu o silinţă asupră'şi. Ceţuri se desfăceau în mintea lui. Intra în sfera unor gânduri mai limpezi, de demult cuibărite, gata să se desluşiască.

— Adevărata iubire e îngăduitoare. Să nu'l iubeşti pe careva pentru tine, ci pentru el. Să-i vrei fericirea. Dacă ceva, ce nu'ţi place ţie, îl fericeşte pe el, sau pe ea, suportă! Copiii nu'şi iubesc jucăriile; dacă le ar iubi, nu le-ar strica. Dragostea nu e decât pentru oamenii în vârstă, pentru cei cari sunt în stare de sacrificii. Nu pune condiţii, nu veni cu morala ta, când iubeşti!

Olga îl asculta, îi plăceau vorbele lui, dar nu'l putea înţelege desăvârşit, nici nu-l putea urmări bine. Ca nişte voaluri cenuşii se jucau pe dinaintea ochilor ei; dar îi era plăcut, era cu sufletul pe buze, se simţia uşoară, ca într'o sanie în fuga telegarilor. Intrebă râzând, afundându-se într'un jeţ.

— Cum aşa? nu pricep! Să nu'i ceri nimic omului, nici un sentiment? omului pe care îl pierzi din ochi?

— Să nu'i ceri, ca un tâlhar: punga sau viaţa. Ce'ţi cer eu ţie? Nimic!

— Poate că, dragă, râse cu hohot de astădată Olga, rezemându-şi capul pe spătarul scaunului larg, n'ai ce să-mi ceri! Toate sunt ale tale, sufletul şi toate clipele vieţii mele!

www.dacoromanica.ro

— Te-ai îmbătat ? o sărută el, gură pe gură.

— Da, și vreau să'mi ceri ceva, dar ceva ce nu mi-ai cerut niciodată, și nu știu ce mi-ai cere !

— Un secret ! Vreai ?

— Un secret !

— Și mi-l spui ?

— Da !

— Și nu mă minți ?

— Dece să te mint ?

— Pentrucă nu știi cât te iubesc ! Nu știi că orce s'ar întâmpla, orce mi-ai spune, orce ai fi făcut tu vr'odată, nu țin seama ! Ești Olguța mea ! Vei fi a mea ! Eu seamăn tatii și mamei !... Spui ?

— Da, răspunse sărutându-l mereu, cu brațele încolăcite pe după gâtul lui.

— L-ai iubit pe Franz ? întrebă Vasile, tot aplecat asupra ei.

— Da ! șopti limpede Olga, și adăogă îndată, cu tărie : dar nu ca pe tine !

Un fior cald îi trecu lui Boteanu prin șira spinării, dar nu se ridică ; tot aplecat stătea, mai voia să afle, nu știa ce, și neștiind însuși cum privește mărturisirea de atâta vreme adăstată, nesperată însă.

— Și dece nu mi-ai spus până acum ? întrebă soțul, răgușit deodată.

— Poate pentrucă nu m'ai întrebat. Te superi ? Iți pare rău ? se miră ea. Poate că nu trebuia să'ți spun ! glăsui Olga, pe când el își trăgea grumazul din cercul brațelor ei.

Bărbatul se dădu cu doi pași mai departe de fotoliu, în mijlocul odăii. Asudase, șerpi îi umblau prin spate, privirea i se împerdelă, simția nevoia să'și strâmbe fața, ca să și-o destindă.

Olga se așeză mai bine în jilț, mâhnită, îngrijorată puțin.

— Ai făcut tu asta ? borborosi Vasile, și înălță vocea : te-ai culcat ?... Ai fost metresa Neamțului ?

— Nu, n'am fost ! glăsui plângăcios Olga, și se ridică spăimântată, trezindu-se.

www.dacoromanica.ro

— Minţi! Eşti în stare să întorci vorba dela un minut la altul. Te-ai îmbătat!

— Da, am fost beată, şi n'am ştiut ce spun!

— Taci, neruşinato! Femee stricată!

Olga se făcu dreaptă ca o trestie, apoi se scofâlci pe picioare, capu'i căzu cu bărbia în piept. Un tremur nervos o cuprinse toată. Incepu să bâlbâe. Un plâns fărâmat de voinţa de a'l stăpâni, de-a vorbi limpede, o frânse la pământ. Nu'i veniau la îndemână fraze, ci numai cuvinte.

— Nu ştii cât te iubesc! gângăvi ea.

— Nu ştiu, pentru că nu l-am cunoscut pe Franz, ca să'mi spună el! Nu vreau să ştiu! De-acum s'a sfârşit! Te mai lăsasem odată, când înţelesesem limpede, dintr'o vorbă a lui Haralambie!... Mi-a fost milă de tine, când au venit hoţii aci... Am vrut să uit! N'am putut crede că tot în casa asta m'ai pângărit cu Nemţii!...

Olghii nu'i scăpa un cuvânt, toate le culegea, le împlânta în inimă. Se frământa pe jos, plânsul o sguduia, părul i se despletise.

— Nu mi-e milă de tine! spuse cu glas răstit bărbatul, privindu'şi soţia, cred mai de grabă că te prefaci. Plângi, te târăşti la picioarele mele: astea sunt armele voastre, când vi se dă sufletul pe faţă. Unde mi-e haina? întrebă el, zărindu-şi-o îndată.

Numai de haină se desbrăcase. Se îmbrăcă, se închee la toţi nasturii, neştiind ce ar mai spune, neştiind încă ce are de făcut.

Se îndreptă spre uşe:

— Nu pleca! Să'ţi spun!... Ascultă-mă! Şi tu, în Moldova...

— Nu te mai pot privi! Mi-e scârbă de tine!

— Copiii noştri! împreună mânile Olga, în genunchi, rătăcită.

— Nu ştiu! Nu vreau să ştiu! I-am pierdut, ca şi pe mama lor!

Boteanu deschise uşa; ieşi.

Pe jos, ghemuită, cu un caer de gânduri încâlcite în minte, Olga stătu mult.

Auzise paşii lui boncănind pe trotoarul din faţa casei, de-

www.dacoromanica.ro

părtându-se. Aşteptase să 'l audă revenind. Se făcuse tăcere adâncă apoi, tot mai grea, mai ciudată, mai fioroasă.

Plânsul secase, tremurul contenise. Numai umerii, din când în când, se smuciau către piept.

Pe jos, ghemuită, nemai auzind nici un sgomot, ca fără auz, își revăzu toată viața. Cu asprime, cu revoltă, își aduse aminte de greşala ei.

„Păcatul vechi, aduce osândă nouă"! își zise ea. Dumnezeu fusese bun destulă vreme. Iși iubise iarăş bărbatul, precum se cuvenea. Il iubise, nemai păstrând pentru sine nici o apărare, nici o milă!

Era drept să fie pedepsită! Nu merita nici o mângăere, nici un ajutor! Pe Dumnezeu nu'l mai putea îndupleca. O părăsise! Merita osândă cumplită! Ea singură trebuia să se pedepsiască!

In sfârşit, o durură mădularele, simți tăria podelelor. Se uită împrejuru'i; se uită cu dispreț la făptura ei.

In neştire, ca prin abur, femeia se sculă de jos, își adună părul despletit şi risipit în jurul trupului, și se îndreptă către oglinda iatacului.

Era lumină şi aci; patul era făcut în adăstarea soților.

De departe își zări chipul. Ii zâmbi searbăd, dar, când fu aproape, trezită de odată din obosiala chinuirilor sale, se înspăimântă, fața ei era galbenă, suptă, vărgată de dungi negre, ochii cu cearcăne, holbați, streini.

Scutură din cap, bătu din pleoape, lăsă oglinda. Işi îngropă obrazul în palme şi stătu aşa, simțind că se pierde, că se cufundă.

Apoi un gând, unul singur, se rosti în mintea ei goală: „sunt nenorocită!". Rosti lung, apăsat, cele două cuvinte, ca şi cum voia să se convingă de înțelesul lor.

Sgomote vagi, svonul marelui oraş, pătrunsese până la auzul ei: se făcuse ziuă de mult!

Un ciocănit, în uşa de către odaia copiilor, n'o făcu să întoarne capul. Se pomeni cu Florea şi cu Mitică înainte-i.

Copiii zâmbiau, ciripiau, care mai de care, neştiuitori:

— Ați petrecut mult aseară, mamă? Şi noi am băut şampanie! Nu v'am auzit când ați venit! Florea se îmbătase!

www.dacoromanica.ro

Ca într'un vis, muma îşi sărută lung copiii. Brazde se răsturnară în cugetul ei! Păşi cu ei de mână, afară din iatac şi răspunse la întrebările lor. Ei se duceau la şcoală.

Altă viaţă avea să înceapă poate... Va mai putea, va mai voi să trăiască? Să se depărteze de casă copiii mai întâi! spre şcoala lor!

— Vreau să dorm, sunt foarte obosită. Am petrecut aseară... spuse ea scurt servitoarei şi se închise în iatac.

Gândurile i se aşezaseră în minte, fără să le mai vântura, fără s'o mai chinuiască.

„Vasile nu va mai veni de astă dată. Dacă vine, nu vom mai avea zile luminate împreună! Vine pentru copii, nu pentru mine! In rândul trecut, când s'a întors la cămin, a adus un revolver, ca să mă apăr de hoţi, şi l'a pus la îndemâna noastră, în cutia toaletei".

Nu se mai gândi mult. Cu hotărîre, cercetă cutia mesuţei, lungind degetele până în fundul cutiei, unde se afla arma: un patrat, cât podul palmei.

Privi în ţeava mai îngustă decât era subţire degetul ei cel mic. O undă caldă îi porni din piept, i se urcă spre cap. O duioşie, o milă mare pentru sine, pentru viaţa ei, a Olghii, o năpădi, şi ochii i se umplură de lacrămi. Plânsul nu mai sfârşia. Işi şterse ochii, aspru, cu podul palmei. Scutură din cap. Puse ţeava între dinţi, o îndreptă spre cerul gurii... Trase.

Pocnetul revolverului şi căderea pe parchet, sgomotoasă, nu se auziră. Lăcrămioara îşi dădu sufletul singură, după câteva slabe svârcoliri. Sgomotul vieţii urma să crească, să învălue. Nestinsă, lumina electrică din iatac priveghia, mută, rece, profană. Ziua nu pătrundea în încăpere, prin perdele, prin storurile dese.

Sfârşitul

Despărţindu-se de Olga, borborosind: „mi-a fost milă de tine!", dârj, cu limpezime, Boteanu se opri în antret, îşi luă pălăria, îşi îmbrăcă bine paltonul; eşi în curte, în stradă şi trecu pe dinaintea casei lui, fără să-i arunce o privire.

Călca cu paşi mari, bătea pământul cu putere, ca şi cum

www.dacoromanica.ro

își afirma o voință. „Mi-a spus, în sfârșit! Am aflat din gura ei!" Și iar îi veniră pe buze, din vorbele spuse la despărțire: „mi-a fost milă de tine!"

Cu acelaș par larg, egal, hotărît, de învingător, trecu de piața statuii lui Lascar Catargiu, intră pe strada Primăverii. Un tramvay electric venia în goana mare. Din capătul străzii, ochii lui Boteanu fuseseră atrași de luciul șinelor și nu se mai clintiau de pe ele. La ivirea tramvayului, lui Boteanu i se păru că năvalnicul vehicul a răsărit din pământ, și dădu energic din cap, îi vorbi în șoaptă:

— Vino pe trotoar! Calcă-mă! Omoară-mă!

Vagoanele erau pline de lume. Ciorchine stăteau oamenii pe treptele lor, agățați. Vasile se opri și surâse, ca la o priveliște nouă: „sunt nebuni! Lumea a început să înebuniască. Își pune viața în primejdie, și pentru ce? Ca să se ducă acasă!"

Iși încetini mersul. Se opria și mergea iar. Ajunse în dreptul frizeriei, în care, întors din război la București, în prima zi, își lăsase urâta barbă de culoarea tutunului mahorcă, pentru Olga, da! ca să nu se mai sperie de el.

Se opri înaintea frizeriei, o privi cu stăruință, începu să-și aducă aminte de ea. Și depărtatele momente, cel de odinioară și cel de astăzi, se apropiară între ele, în mintea lui, făcură punte peste tot ce se întâmplase.

Venise oare și-acum să lepede ceva: înfățișarea lui, neplăcerea... ce neplăcere? Plecase din casă și-atunci, — Olga rămăsese leșinată, — dar ca să se întoarcă; acum însă plecase pentru totdeauna, ca să n'o mai vadă pe Olga!

„Vreau să n'o mai văd pe Olga!" repetă Vasile, înaintea frizeriei, mereu privind-o, stând locului ca uitat acolo, cu brațele încrucișate, cu bărbia în piept. „Eu vreau să n'o mai văd... pe Olga!"

Oameni zoriți, cu poveri unii, treceau pe lângă el, îl atingeau fără voe, tramwae electrice sburau, huruiau, își băteau clopotul. „Vreau să n'o mai văd?", se întrebă încet, îndoelnic Boteanu. „Pe Olga să n'o mai văd?"

De zeci de ori se întrebă. Oftă nedumerit; nu pricepea ce se întreba. Numele nevestei lui i se părea rotund, frumos, dulce. Se urni din loc, ajunse la grădina Atheneului.

www.dacoromanica.ro

Un grup de oameni adăsta pe trotoar, în fața hotelului Palace Athénée. Boteanu intră în ceată. Pâlcul se adună și dădu buzna, se urcă, în tramvayul care sosia. Vasile se urcă și el, luat de mulțime. Impins mereu, ajunse înlăuntrul vagonului. Un tânăr, un admirator al arhitectului Boteanu, sau un simplu zidar, îl salută cu respect și-l pofti în locu-i, într'un fund de bancă.

Vecinul lui discuta cu cei de pe banca din față. Boteanu asculta, rumega, neliniștile din cugetul lui poate, larma din vagon și a străzii, frânturi de gânduri proprii.

Dela o vreme începu să prindă bine cele ce se vorbiau în apropierea sa.

—Lumea de acum e nepăsătoare de moarte, zicea un domn între două vârste, oacheș, cu sprâncene stufoase, cu capul vârît între umeri, — nu mai prețuiește viața pentru ea însăși, oricum ar fi ea. O vrea îmbelșugată, n'o pricepe altfel. Toate mulțumirile și nici o grije! Dacă n'are bani, își sacrifică cinstea, care uneori însemnează familia, patria. Dacă el, înțelege că ea nu-l iubește, o ucide sau se sinucide!

— E o stare bolnăvicioasă, răspunse alt domn, mai tânăr, blond, foarte subțire, cu plete. E nevroza războiului. Are să treacă. S'au înmulțit grozav, e adevărat, tâlhăriile, și crimele pasionale. Lumea nu mai citește. Operele literare, îmbogățind spiritul cu pilde, cu caracterizări, cu nuanțe, îi potolia omului pornirile proprii și înăscuta lui sălbătăcie.

Tramwayul luneca, se clătina, se opria în stații; în hala cea mare, de pe cheiul gârlei, șezu mult și se porni de pe pod vijelios.

Boteanu începu să înțeleagă discuția vecinilor. Asculta. Il interesa. Negura din mintea lui se destrăma, se lăsa pătrunsă de raze de lumină.

„Se vede că s'a întâmplat ceva, gândi el. O dramă pasională. Nu pot trăi oamenii fără dragoste!"

Și-și aduse aminte de ce lăsase acasă: pe Olga, svârcolindu-se pe jos, după mărturisirea ei, cerându-i ertare. Iși șterse ochii, dorind să izgoniască priveliștea, slab năzărită.

Voi să asculte cu încordare și, fără să se hotărască, se dădu din vagon jos, când vecinul lui de bancă se cobori. „O, ce

www.dacoromanica.ro

departe sunt! Tocmai la capătul orașului!" bombăni el, mirat. A^i e cartierul Suter".

Incepu să depene din picioare mărunt, apoi iar slăbi pasul. Se opri. Se sgudui tot.

Ca un vulcan izbucni în el. Căscă gura, respiră tare și des. Ridică brațele în sus și le lăsă cu desnădejde : „Mi-e dragă! Mi-e dragă!"

Locul se învârtia, ulițele se strâmbau. Omul clăti din cap, pătruns de suferința sa, cu ea în piept, în gâtul umflat, în ochii holbați, pe buzele-i ofilite: „Și mă iubește și ea... Cu siguranță! Era nenorocită! Ce nenorocită era!"

„De ce mi-a mărturisit? se întrebă el, cu necaz. De ce am pus-o să-mi mărturisiască?"

Se uită în juru-i; era pe calea Rahovei, cobora către centru. „I-am spus, își aminti el — „mi-a fost milă de tine!" Și acum nu mi-a fost milă! Nu mi-a fost, în fața ei, adiniaurea! Am lăsat-o nenorocită, galbenă, tremurând, plângând, de nu mai semăna cu ea, cu Olga! După ce eu i-am scos, cu viclenie, spovedania!"

Și o văzu înainte-i pe Olga lui, ca întro zi când se iubiau, când era liniște între ei. Deschise ochii mari, ca și cum voia să-i facă loc, aproape vesel c'o vede. „Lăcrămioara!" murmură el, și lacrămi, multe, potopenie, îl înecară privirile.

Se opri iar; privi în toate părțile. „Ce-i de făcut?" îi veni să strige tare, să întrebe cerul de deasupra, albăstriu, depărtat, casele, oamenii, toți nepăsători, fiecare alt om, cu soarta lui, cu casa lui, cu povara sufletului lui.

Merse înainte-i. Pășia nehotărît, cotia la întâmplare după colțul ulițelor, trecea dela un trotoar la altul; căutând să fie singur, ferindu-se de oameni, care îl făceau să se simtă străin și pierdut pe lume.

Totuș, după o femee, ivită înaintea sa dintr'o curte, siluetă fină, suplă, cu mișcări domoale, cu o legănare în mers cunoscută, Boteanu păși grăbit, nu atât cât s'o ajungă și s'o oprească, dar n'o părăsi din ochi, până departe. Femeia călca pripit, se zoria.

„La cine se duce? se întrebă Boteanu. Spre cine sboară așa de volnic? spre bărbat, sau spre amant? Atâta e toată via-

www.dacoromanica.ro

ța: iubire! Un bărbat și o femee! Numai pentru amor creștem, muncim, mințim, furăm, dorim bani și glorie!"

Foarte ostenit, — nu dormise toată noaptea și nu era deprins să vegheze, — se așeză de câteva ori la câte o masă, pe scaunele cofetăriilor și ale restaurantelor din cale. Intr'un loc ațipi și se deșteptă tresărind, uimit, nemulțumit; într'altul ceru ceva de mâncare. Mâncă, plăti și plecă.

Hoinări mult, ocoli zadarnic punctul către care țintea, spre care se îndruma. Pela ceasurile trei după prânz se pomeni în strada Cometa. Iși zări căminul, ca odinioară, când se întorcea de pe front.

Cenușa de pe jarul minții lui neodihnite se spulberă, ca dată la o parte. Voința i se clarifică. „Nu pot fără ea, fără Olga!" se înduioșe Vasile Boteanu, călcând hotărît. O ert, fără să pomenesc de ertare. Era așa de nenorocită! A greșit, ce-i drept cam mult: timp de doi ani aproape! Dar poate că a fost silită de împrejurări... In locul ei, eu însumi oare n'aș fi făcut la fel? Iși luase adio dela mine, mă socotia mort; și eu aș fi făcut ca ea! Asta trebuia să-mi vină în minte: că n'aș fi fost mai sfânt nici eu, și că n'am fost! Cum de nu m'am gândit? Nu pot fără Olga! Oare mă așteaptă ea? După cum m'am purtat?"

Un gardist se plimba alene pe dinaintea porții. Boteanu intră în curte fără să fi băgat de seamă gardistul.

Ocoli pe la bucătărie. Cu pași moi, foarte mișcat, nefiind în stare să potrivească în gând cele ce avea de spus, pătrunse prin odăi. Ușa iatacului era deschisă. Stătu în prag, întinse gâtul, aținti privirea neîncrezătoare, tot mai holbată; dădu buzna: o zărise pe Olga.

Ca niște bolovani uriași se aruncară una peste alta în câteva clipe fărâmele de idei: „iat-o! Olga este! e încă pe jos!... dar n'am lăsat-o aici! poate e leșinată! e moartă!"

Se încovoe peste leșul întins pe podele. Se scofâlci. Părul i se sburli ca de arici la ceafă. Ridică un braț în aer și-i căzu pălăria. Răcni spăimântător, o singură silabă: „Lă!..." voise să strige „Lăcrămioaro!" și, sugrumat, se frânse alături de Olga lui, ca izbit în creștet de o măciucă.

www.dacoromanica.ro

Când se trezi, îşi duse mâinile la frunte, dar nu-şi scoase bandajul. Avea ghiaţă la cap şi era rănit,—se şi lovise în cădere.

Văzu lume în jurul patului său. Fusese adus în rezerva unui spital. Se uită cu atenţie la unul din medicii aflători în odae. I se păru că domnul acela are barbă de ţap şi că saltă prin casă.

— Joacă, joacă, titirezule ! zise el, surâzând cu bunăvoinţă. Mie îmi place ! Dar cine sunteţi dumneavoastră ? întrebă el pe ceilalţi, rotindu-şi ochii.

Erau de faţă trei medici , cumnatu-său Haralambie şi Herman Goldenberg, acesta cu batista mereu ştergându-şi ochii.

— Pe zidari nu-i angajez eu ; urmă el, crezându-i dela vreo bina. E treaba Italianului ! Şi nu mai sunt arhitect !

Doctorul, cel cu bărbuţă, vorbi în taină cu Lângavu şi acesta eşi din cameră, unde se reîntoarse împreună cu Mitică şi cu Florea.

Copiii priviau dela uşă, cu groază. Medicul le făcu semn să se apropie de pat.

— Ii cunoşti ? Uită-te bine la ei, domnule Boteanu. Ii cunoşti pe tinerii ăştia ?

Bolnavul privi spre copii şi moţăi din cap, râzând uşor:

— Sunt samsari. Nu-i mai lasă la Minister, la Producţia excursivă (voia să zică intensivă). Ministrul cel nou îi mătură pe toţi ! S'a isprăvit cu permisele ! Ha ! Ha !

Cei trei medici se strânseră într'un ungher. Lângavu se apropie de dânşii :

— Ce credeţi, domnilor, este vreo speranţă ? întrebă el încet, ca să nu-l audă copiii.

— Dumneata nu eşti decât cumnat, nu-i aşa ? Nici o nădejde, cred eu. Un sistem nervos sdruncinat de pe front ! Un intelectual, o minte trudită ! Dar mai cu seamă tranşeele, măcelul, bombardamentul ! Este încă una din milioanele de victime ale războiului ! E mort !... E ca şi mort ! .

— SFARSIT —

MINERVA
www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro